

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

Taloudellinen katsaus

Syksy 2021

Talousnäkymät

Valtiovarainministeriön julkaisu – 2021:51

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:51

Taloudellinen katsaus

Syksy 2021

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtiovarainministeriö

© 2021 tekijät ja valtiovarainministeriö

ISBN pdf: 978-952-367-530-8

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Taloudellinen katsaus, syksy 2021

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:51		Teema	Talousnäkyvät
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä	Kansantalouselosasto		
Kieli	Suomi	Sivumäärä	110

Tiivistelmä

Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 3,3 % v. 2021. Talouden toipuminen covid-19-epidemiasta on ollut nopeaa kuluva vuoden keväästä alkaen. Talouden elpyminen jatkuu syksyllä varsinkin niillä toimialoilla, joita rajoitukset vielä tällä hetkellä koskevat. Sen seurauksena talouskasvu pysyy edelleen vahvana loppuvuonna ja jatkuu v. 2022. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,9 % v. 2022 ja 1,4 % v. 2023.

Ennusteessa tautitilanteen heikentymisen ei oleteta rajoittavan talouden toipumista, vaikka yhteiskunnan avaaminen tapahtuisi hitaammin kuin kesän ennusteessa oletettiin. Taudinkehitykseen, virusmuunnoksiin sekä rokotekattavuuteen liittyvä epävarmuus lisää ennusteen epävarmuutta.

Työllisyyden kasvu on vuoden ensimmäisellä puoliskolla nopeutunut merkittävästi. Talouskasvu pitää yllä työvoiman kysyntää, jota riittää täyttämään lyhyellä aikavälillä korkealla oleva työttömyys ja hallituksen toimet työn tarjonnan lisäämiseksi. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää vuosina 2022 ja 2023, varsinkin palvelutoimialoilla.

Julkisen talouden alijäämä pienenee tänä ja ensi vuonna voimakkaasti, kun talouden toipuminen ja nopea työllisyyskasvu lisäävät verotuloja ja pienentävät työttömyysmenoja. Myös covid-19-epidemiaan liittyvän rahankäytön ja tukitarpeen väistyminen vahvistavat julkista taloutta. Talouden väliaikainen elpyminen ei kuitenkaan poista rakenteellista julkisen talouden epätasapainoa.

Asiasanat talousnäkyvät, julkinen talous, taloudellinen kehitys, budjettiesitys

---

ISBN PDF 978-952-367-530-8

ISSN PDF 1797-9714

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-530-8>

Ekonomisk översikt, hösten 2021

Finansministeriets publikationer 2021:51		Tema	Ekonomiska utsikter
Utgivare	Finansministeriet		
Utarbetad av	Ekonomiska avdelningen		
Språk	Finska	Sidantal	110

Referat

Bruttonationalprodukten beräknas öka med 3,3 procent under 2021. Ekonomins återhämtning efter covid-19-pandemin har varit snabb sedan våren i år. Återhämtningen fortsätter under hösten, särskilt inom de branscher som för närvarande berörs av restriktionerna. Till följd av detta är den ekonomiska tillväxten fortsatt stark i slutet av året och fortsätter 2022. BNP beräknas öka med 2,9 procent 2022 och med 1,4 procent 2023.

I prognosen antas en försämrad sjukdomssituation inte begränsa ekonomins återhämtning, även om öppnandet av samhället sker långsammare än antagandet i sommarens prognos. Osäkerheten kring sjukdomsutvecklingen, virusvarianterna och vaccinationstäckningen ökar osäkerheten i prognosen.

Sysselsättningen har ökat i betydligt snabbare takt under årets första hälft. Den ekonomiska tillväxten upprätthåller efterfrågan på arbetskraft, som på kort sikt kan fyllas tack vare den höga arbetslösheten och regeringens åtgärder för att öka utbudet på arbete. Ekonomins återhämtning ökar antalet sysselsatta under 2022 och 2023, i synnerhet inom servicebranscherna.

Underskottet i de offentliga finanserna minskar kraftigt i år och nästa år, då den ekonomiska återhämtningen och den snabba sysselsättningsökningen ökar skatteinkomsterna och minskar arbetslöshetsutgifterna. Den offentliga ekonomin stärks också av att utgifterna och stödbehovet i anslutning till covid-19-epidemin minskar. Den temporära ekonomiska återhämtningen eliminerar ändå inte den strukturella obalansen i den offentliga ekonomin.

Nyckelord ekonomiska utsikter, offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, budgetförslag

---

ISBN PDF 978-952-367-530-8

ISSN PDF 1797-9714

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-530-8>

Economic Survey, Autumn 2021

Publications of the Ministry of Finance 2021:51	Subject	Economic Prospects
Publisher Ministry of Finance		
Group Author Economics Department		
Language Finnish	Pages	110

Abstract

Finland's gross domestic product is expected to grow by 3.3% in 2021. The recovery from the COVID-19 pandemic has progressed rapidly since spring this year. The economic recovery will continue in the autumn, especially in the sectors that are still subject to restrictions. As a result, economic growth will remain strong during the second half of the year and will continue in 2022. Finland's GDP is expected to grow by 2.9% in 2022 and by 1.4% in 2023.

In the forecast, the deterioration of the pandemic is not expected to slow down the economic recovery, even if the opening of society was slower than assumed in the summer forecast. Uncertainties arising from the manner in which the disease develops, virus mutations and vaccination coverage add to the uncertainty of the forecast.

Growth in employment has significantly accelerated in the first half of the year. The demand for labour is sustained by economic growth and in the short term, it can be met by the large number of unemployed persons and the government measures to increase the supply of labour. Economic recovery will boost the number of employed persons in 2022 and 2023, especially in the service sectors.

General government deficit will shrink substantially this year and in 2022 as the economic recovery and rapid rise in employment boost the tax revenue and reduce unemployment expenditure. The elimination of the need for spending and support arising from the COVID-19 epidemic will also strengthen general government finances. A temporary economic recovery will not, however, eliminate the structural imbalance affecting Finland's public finances.

Keywords economic prospects, public finance, economic development, draft budget

---

ISBN PDF 978-952-367-530-8

ISSN PDF 1797-9714

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-530-8>

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

TALOUDELLINEN KATSAUS SYKSY 2021

Katsauksessa esitetään vuosien 2021–2023 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2025 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalousosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen heinäkuussa 2021 julkaistavat, vuotta 2020 koskevat kansantalouden tilinpidon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 30.8.2021 mennessä sekä hallituksen budjettineuvotteluissa 9.9.2021 tekemät päätökset.

Helsingissä syyskuussa 2021

Valtiovarainministeriön kansantalousosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Marja Paavonen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

Sisältö

Esipuhe	10
Yhteenveto	13
1 Talousnäkymät	23
1.1 Kansainvälinen talous	23
1.1.1 Maailmantalouden nopeimman kasvun vaihe on taittunut	23
1.1.2 Rahoitusmarkkinoilla on odottava tunnelma	25
1.1.3 Kuluttajahintainflaatio kiihtynyt, pitkät korot ovat jälleen laskusuunnassa	26
1.1.4 Raaka-aineet olleet ennätystasolla, raakaöljyn hinnan odotetaan laskevan	26
1.1.5 Maailmankaupassa on pullonkauloja	27
1.1.6 Riskit painottuvat aiempaa hieman enemmän alasuuntaan	28
1.2 Ulkomaankauppa	29
1.2.1 Vienti ja tuonti	29
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase	31
1.3 Kotimainen kysyntä	32
1.3.1 Yksityinen kulutus	32
1.3.2 Julkinen kulutus	37
1.3.3 Yksityiset investoinnit	37
1.3.4 Julkiset investoinnit	40
1.4 Kotimainen tuotanto	41
1.4.1 BKT	41
1.4.2 Jalostus	44
1.4.3 Palvelut	47
1.5 Työvoima	49
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat	53
1.6.1 Palkat	53
1.6.2 Kuluttajahinnat	54
2 Julkinen talous	57
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	57
2.1.1 Julkisyhteisöjen velka	69
2.2 Valtionhallinto	71
2.3 Paikallishallinto	84

2.4	Hyvinvointialueet.....	87
2.5	Sosiaaliturvarahastot.....	89
2.5.1	Työeläkelaitokset.....	89
2.5.2	Muut sosiaaliturvarahastot	91
2.6	Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä	92

Kehikot:

	Finanssipolitiikan mitoitus.....	63
	Julkiset menot suhdannepolitiikan välineenä: arvioita finanssipolitiikan tehokkuudesta.....	66
	Vuoden 2022 budjetti ja valtiontalouden kehukset	75
	Julkinen velkasuhde pidemmällä aikavälillä ennen ja jälkeen covid-19 epidemian	96

Liitetaulukot	99
----------------------------	----

Esipuhe

Kesän aikana on vahvistunut näkemys, että Suomen talous toipuu koronan aiheuttamasta iskusta nopeasti loppuvuoden 2021 ja alkuvuoden 2022 aikana. Valtiovarainministeriön arvion mukaan kasvupyrähdys jää kuitenkin väliaikaiseksi.

Valtiovarainministeriö arvioi BKT:n kasvavan noin 3 prosentin vauhtia vuosina 2021-2022. Suhdannekierron tasoituttua vauhti hiipuu ja sen määrittää talouden rakenteellinen suorituskyky – työllisyyden ja tuottavuuden kasvu sekä talouden kilpailukyky. Kasvupyrähdyksen jälkeen BKT:n kasvu uhkaa hidastua 1-1,5 prosentin haarakkaan. Tämän enempään vanheneva Suomi ei nykyinenolla yllä.

Talouden kasvupyrähdys ja epidemiaan suoraan liittyvän rahankäytön voimakas vähentyminen pienentävät julkisen talouden alijäämää vuosina 2021-2022, mutta eivät auta kääntämään tilannetta suotuisammaksi pidemmällä aikavälillä. Julkisen talouden velkaantumisen taittaminen niin, että julkinen taloudenpito lepäisi vaakaalla ja kestäväällä perustalla pitkällä aikavälillä, vaatisi yhteiskunnan voimavarojen laajempaa ja tehokkaampaa käyttöä: enemmän työllisiä, talouden ripeämpää kasvua ja kustannustehokkaampaa julkista hallintoa.

Talouden kasvupyrähdys liittyy patoutuneen kysynnän purkautumiseen tilanteessa, jossa rokottaminen etenee ripeästi, liiketoiminnalle asetettuja rajoituksia puretaan ja kotitalouksien ja yritysten luottamus tulevaisuuteen on vahva. Pyrähdys on osa yhteiskuntaa kohdanneeseen iskuun ja sen väistymiseen liittyvää talouden luonnollista kiertoa, jonka käynnistymistä aktiivinen talouspolitiikka on tukenut sekä meillä että maailmalla.

Luonnollinen kierto nostaa taloutta kuopasta nopeasti. Tänä aikana talouden toimeliaisuutta ei ole enää tarpeen tukea julkisen vallan toimin. Sen sijaan on tarpeen edesauttaa yksityisiä investointeja ja työn tarjontaa, jotta tuotannon kasvu ei hiivu tekijöiden ja tuotantokapasiteetin puutteeseen, kustannusten nousuun ja kilpailukyvyyn rapautumiseen.

Kasvupyrähdysten rinnalla niin Suomen kuin maailman taloudessa etenee rakenteellinen murros. Murros liittyy epidemian aikana koeteltuihin uusiin tapoihin kuluttaa ja tehdä työtä. Suomessa väestön vanheneminen ja työikäisen väestön määrän pieneneminen ovat olleet osa murrosta jo vuosikausia. Uutena voimakkaasti etenevänä tekijänä murrosta ajaa globaali uuden teknologian käyttöönotto ja tuotannon rakenteen muutos, jotka kumpuavat ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja sen torjumiseen liittyvistä kuluttajien muuttuvista valinnoista ja yritysten investoinneista.

Rakennemuutos avaa aina mahdollisuuksia. Edelläkävijät korjaavat ensimmäiset hedelmät.

Muutoksen mahdollistamiseksi on tärkeää, että muutoksenkin keskellä Suomessa on tarjolla riittävästi työikäistä, työkykyistä, työmarkkinoilla käytettävissä olevaa ja osaavaa työvoimaa ja että työvoima ohjautuu tehokkaasti sinne, missä se on tuottavimmassa käytössä.

Tältä osin tilanne ei ole hyvä. Työvoima ja työllisyys kasvavat toki juuri nyt nopeasti, mutta samaan aikaan pitkäaikaistyöttömyys pysyttelee korkeana, työpaikkoja on runsaasti avoinna ja osaavan työvoiman puute on nostettu jälleen esiin tuotannon kasvua rajoittavana tekijänä. Talouden työvoima on vajaassa käytössä, ja tilanteen korjaaminen on yksi talouspolitiikan akuuteista ydinkysymyksistä.

Ilmastonmuutos, tuotannon rakennemuutos ja uuden teknologian käyttöönotto vaativat suuria investointeja globaalisti. Kohentaakseen talouden suorituskykyä ja kääntääkseen talouden kasvun näköpiirissä olevaa ripeämpään vauhtiin, Suomen pitäisi pystyä hyödyntämään avautuvaa tilaisuutta ja houkuttelemaan mahdollisimman iso siivu investoinneista Suomeen.

Keskeistä on suotuisa ja kansainvälisesti kilpailukykyinen investointiympäristö. Sitä määrittävät lukuisat, talouden ja yhteiskunnan rakenteisiin ja tuotannontekijöiden liikkuvuuteen kytkeytyvät tekijät. Tällaisia ovat esimerkiksi työ- ja asuntomarkkinoiden toiminta, yhteiskunnan tieto- ja liikenneinfrastruktuuri sekä sujuva maahanmuutto. Investointiympäristöön vaikuttavat myös kilpailukykyinen verotus, elinkeinotoiminnan tuet ja sääätely, sujuvat lupaprosessit sekä yritysten riittävät ja joustavat rahoitusmahdollisuudet. Ulkomaisten yritysten sijoittuminen Suomeen ja sijoitukset suomalaisiin yrityksiin sekä suomalaisten yritysten kyky kansainvälistyä

ovat myös tärkeitä tekijöitä. Paljon ratkaisevat myös yrittäjyys, hyvä johtaminen sekä mahdollisuudet rehtiin ja tasapuoliseen kilpailuun markkinoilla.

Lista on pitkä. Kaikessa ei tarvitse olla maailman paras, mutta jokaisessa tarvitsee olla riittävän hyvä suhteessa kilpailijoihin. Kyse on siitä, mistä arvonlisäys syntyy ja miten arvonlisäyksen kasvua voi tukea ekologisesti kestäväällä tavalla talouspolitiikan keinoin. Kyse on huomisen hyvinvoinnista, hyvinvointiyhteiskunnasta ja sen rahoituksesta.

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2021-2023

Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 3,3 % v. 2021. Talouden toipuminen covid-19-pandemiasta on ollut nopeaa kuluvan vuoden keväästä alkaen. Varsinkin työllisyys on kohentunut nopeasti. Talouden elpyminen jatkuu syksyllä varsinkin niillä toimialoilla, joita rajoitukset vielä tällä hetkellä koskevat. Sen seurauksena talouskasvu pysyy edelleen vahvana loppuvuonna ja jatkuu v. 2022. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,9 % v. 2022 ja 1,4 % v. 2023.

Ennusteessa tautitilanteen heikentymisen ei oleteta rajoittavan talouden toipumista, vaikka yhteiskunnan avaaminen tapahtuisi hitaammin kuin kesän ennusteessa oletettiin. Taudinkehitykseen, virusmuunnoksiin sekä rokotekattavuuteen liittyvä epävarmuus lisää ennusteen epävarmuutta.

Julkisen talouden alijäämä pienenee tänä ja ensi vuonna voimakkaasti, kun talouden toipuminen ja nopea työllisyyskasvu lisäävät verotuloja ja pienentävät työttömyysmenoja. Myös covid-19-epidemiaan liittyvän rahankäytön ja tukitarpeen väistyminen vahvistavat julkista taloutta. Talouden väliaikainen elpyminen ei kuitenkaan poista rakenteellista julkisen talouden epätasapainoa.

Maailmantalous jatkaa nopeaa kasvua

Maailmantalous on elpynyt koronaviruspandemian varjossa nopeasti finanssipoliittisen elvytyksen, patoutuneen kulutuskysynnän purkautumisen sekä rokotusten etenemisen ansiosta. Lähiaikojen talousnäkymiä ennakoivat indikaattorit ovat hieman laskeneet, mutta edelleen korkealla kehittyneissä maissa. Maailmantalous kasvaa 6,1 % v. 2021 ja 4,7 % v. 2022.

Toisella vuosineljänneksellä alkanut nopea kasvu euroalueella jatkuu rajoitusten keventyessä sekä palveluiden kysynnän vahvistuessa. Myös EU:n elpymisväline NGEU tukee talouskasvua. Erittäin voimakas elvytyspolitiikka Yhdysvalloissa on johtanut

yksityisen kulutuksen nopeaan kasvuun, mikä yhdessä tarjontarajoitteiden kanssa on kiihdyttänyt kuluttajahintainflaatiota. Kuluttajien näkemys nykytilanteesta on erittäin myönteinen, mutta odotukset tulevaisuudesta selvästi pessimistisempiä.

Kiinan talousnäkymien kannalta avainkysymys on kulutuksen kehitys. Yli 60 % alkuvuoden 2021 talouskasvusta tuli kulutuksen kasvusta. Investointien ja nettoviennin kontribuutio talouskasvuun oli pienempi, joskin kesällä ulkomaankauppa kasvoi voimakkaasti. Kulutus tulee kasvamaan voimakkaasti pandemian laantuessa.

Maailman tavarakauppa on elpynyt erittäin nopeaan kasvuun pitkälti viime vuoden matalan vertailutason ansiosta, mutta kauppaa haittaavat teollisuuden komponenttipula, konttiliikenteen logistiikkaan liittyvät ongelmat sekä suuren kiinalaisen sataman osittainen sulkeminen elokuussa. Kauppa kasvaa 8,3 % v. 2021 ja palaa pidemmän aikavälin kasvu-uralle. Vuonna 2022 kasvu hidastuu viiteen prosenttiin.

Investoinnit kasvavat koko ennustejakson

Vuonna 2021 BKT:n kasvu kiihtyy 3,3 prosenttiin. Talouskasvu piristyi kevään aikana todella nopeasti. Loppuvuonna kasvu jatkuu keskimääräistä nopeampana toimintaympäristö ei ole vielä palautunut koronapandemian seurauksista. Korkea säästämisaste ja kuluttajien hyvä sentimentti luovat edellytykset yksityisen kulutuksen nopealle kasvulle. Yksityiset investoinnit kasvoivat jo vuoden 2021 alkupuolella, ja erityisesti asuntorakentamisen kehitys on ollut suotuisaa. Vuoden 2021 alkupuoliskolla maailmankauppa jatkoi vuoden 2020 lopulla alkanutta nopeaa kasvua. Maailmantalouden vahvistuminen, elvytystoimet ja Suomen vientituotteiden kysynnän kasvu tärkeillä kauppa-alueilla kasvattavat sekä vientiä että tuontia

Työllisyyden kasvu on vuoden ensimmäisellä puoliskolla nopeutunut merkittävästi. Työllisten määrä oli kesäkuussa 2,1 % eli runsaat 50 000 suurempi kuin viime vuoden lopussa. Työttömiä oli alkuvuonna Tilastokeskuksen mukaan 12,4 % enemmän kuin vuosi sitten. Kesällä työttömien trendi ei ole kuitenkaan enää kasvanut ja työllisyyden jatkuva kasvu alkaa vähitellen supistaa myös työttömien määrää.

Työmarkkinat vetävät tällä hetkellä runsaasti työvoimaa ja potentiaalia olisi eräillä toimialoilla parempaankin. Työtilaisuuksia onkin tarjolla runsaasti, sillä avoimia työpaikkoja on työvoimahallinnossa ennätysmäärä. Myös Tilastokeskuksen laajemmin avoimia työpaikkoja kuvaavan kyselytilaston mukaan avoimia työpaikkoja on nyt runsaasti

Nimellispalkat nousevat 2,3 % sopimuspalkkojen ja palkkaliukumien vetämänä v. 2021. Kuluttajahintaindeksillä mitattuna inflaatioksi ennustetaan 1,8 % v. 2021. Inflaatio on kiihtynyt energian hinnan nousun seurauksena.

BKT:n arvioidaan kasvavan 2,9 % v. 2022. Kasvu jatkuu viennin tukemana, sillä kehittyneen maailman ja ennen kaikkea euroalueen toipuminen jatkuu edelleen voimakkaana. Kriisissä voimakkaasti kärsineillä aloilla kuten matkailussa toipuminen viivästyy edelleen v. 2021 covid-19-pandemian hillitessä ihmisten liikkuvuutta. Vuonna 2022 palveluiden ulkomaankauppaan on odotettavissa nopeaa kasvua, kun kriisialojen kasvu kiihtyy rajoitusten ja epävarmuuden vähetessä. Vienti saavuttaa kriisiä edeltävän tason alkuvuonna 2022. Tavaroiden vienti elpyy palveluita nopeammin ja saavuttaa kriisiä edeltävän tason jo vuoden 2021 aikana.

Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on ennustejaksolla 3,5 %, ja niiden suhde BKT:hen nousee lähes 20 prosenttiin v. 2023. Kone- ja laiteinvestoinneissa tapahtuu merkittävää toipumista maailmantalouden parempien kasvunäkymien johdosta. Suomalaisen teollisuuden investointinäköymät ovat hyvät. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) saatava rahoitus vauhdittaa yksityisiä investointeja vuosina 2021–2023.

Asuntoinvestoinnit kääntyvät pieneen laskuun v. 2022 asuntoaloitusten pysyessä kuitenkin suhteellisen korkealla tasolla. Kohti vuotta 2023 asuntoaloitusten määrä palaa lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa ja asuinrakennusinvestointien muutos jää negatiiviseksi v. 2023. Matala korkotaso pitää yllä asuntolainojen ja asuintalorakentamisen kysyntää.

Vuonna 2022 yksityisen kulutuksen kasvu kiihtyy ja kulutus ylittää covid-19-epidemiaa edeltäneen tason. Säästämisasteen ennustetaan laskevan nopeasti lähivuosina valtaosan säästöistä purkautuessa kulutukseen. Säästämisaste pysyy kuitenkin koko ennusteperiodin ajan positiivisena, kulutuksen jäädessä käytettävissä olevia tuloja vähäisemmäksi.

Tuonnin kasvu jatkuu kotimaiseen kulutuksen ja investointien kasvun vetämänä, nopeimman kasvun ajoittuessa vuosiin 2021 ja 2022. Myös tuotannon volyymin suotuisa kehitys ja viennin vahva kasvu ylläpitävät tuontia.

Vuonna 2023 BKT:n kasvu hidastuu 1,4 prosenttiin, mikä on edelleen keskipitkän aikavälin kasvua nopeampaa. Globaaliin elvytykseen sekä koronapandemiasta toipumiseen liittyvä merkittävä kasvupyrähdys jää taakse ja talous kohtaa ennen kriisiä havaitut kasvun rajoitteet.

Taloukasvu pitää yllä työvoiman kysyntää, jota riittää täyttämään lyhyellä aikavälillä korkealla oleva työttömyys ja hallituksen toimet työn tarjonnan lisäämiseksi. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää vuosina 2022 ja 2023, varsinkin palveluotomialoilla. Työllisyyden ennustetaan lisääntyvän v. 2022 puolitoista prosenttia. Kasvu hidastuu talouden aktiviteetin myötä v. 2023 mutta työllisyysaste nousee runsaaseen 74 prosenttiin v. 2023.

Ansioiden nousun ja työllisyyden kasvun myötä palkkasumman ennakoidaan kiihtyvät lähes 4 prosentin vuosittaiseen nousuun vuosina 2022–2023. Samaan aikaan kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitatun inflaation arvioidaan kiihtyvän 1,6 ja 1,7 prosenttiin. Palkkojen nousu välittyy vähitellen erityisesti palveluiden hintoihin.

Talouden elpyminen ei poista julkisen talouden epätasapainoa

Julkisen talouden menojen ja tulojen välinen epätasapaino pienenee tänä ja ensi vuonna voimakkaasti, kun nopea talous- ja työllisyyskasvu lisäävät verotuloja ja pienentävät työttömyysmenoja. Myös covid-19-epidemiaan liittyvän rahankäytön ja tukitarpeen voimakas väheneminen vahvistavat julkista taloutta.

Talouden väliaikainen elpyminen ei kuitenkaan poista rakenteellista julkisen talouden epätasapainoa. Suhdannekierron tasoituttua julkisen talouden rahoitusaseman vahvistuminen hidastuu ja julkinen talous jää yli 3 mrd. euroa alijäämäiseksi 2020-luvun puoliväliä lähestyttäessä.

Valtionhallinto on koko ennustejakson ajan julkisen talouden sektoreista alijäämäisin. Myös paikallishallinnon rahoitusasema pysyy poikkeuksellisen vahvan viime vuoden jälkeen alijäämäisenä. Sote-uudistuksen myötä syntyvä hyvinvointialueiden sektori aloittaa v. 2023 samoin hieman alijäämäisenä suurten investointihankkeiden vuoksi. Sosiaaliturvarahastot ovat sen sijaan läpi ennustejakson ylijäämäisiä.

Julkisen talouden velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kasvoi vuoden 2020 aikana 10 prosenttiyksiköllä lähes 70 prosenttiin. Ennustejaksolla velkaantumisvauhti hidastuu selvästi ja 2020-luvun puolivälissä velkasuhde näyttää väliaikaisesti tasaantuvan runsaaseen 73 prosenttiin poikkeuksellisen alhaisen korkotason tukemana. Ikäsidonnaisten menojen kasvu uhkaa kuitenkin kääntää velkasuhteen vähitellen uudelleen kasvuun, jota korkotason normalisoituminen toteutuessaan kiihdyttää. Pitkällä aikavälillä julkisten menojen ja tulojen välillä on epätasapaino eli kestävyysvaje, jonka mittaluokka on runsas 2½ % suhteessa BKT:hen.

Ennusteen riskit tasapainossa

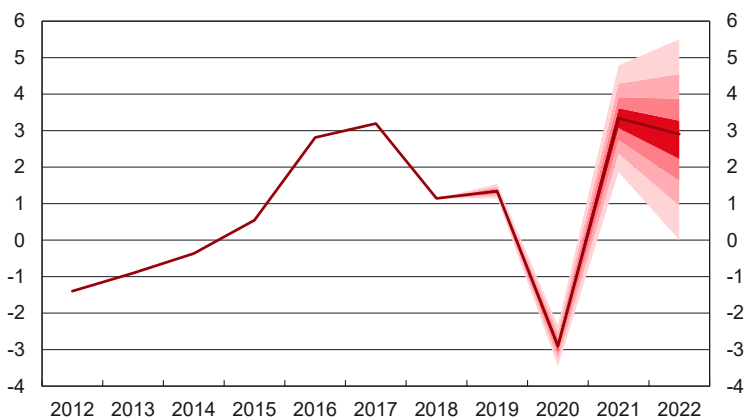
Ennusteen merkittävimmät riskit liittyvät edelleen Covid-19-pandemiaan ja sen hallitsemiseksi tehtyjen rajoitteiden kehitykseen. Epidemian luonne on muuttunut alkukesän jälkeen ja epidemiatilanne voi heiketä nopeasti rokotusten etenemisestä huolimatta. Lisäksi virusmuunnokset muuttavat taudinkuvaa ja leviämistä. Kehittyvien maiden heikon kehityksen riski pandemian hoidon epäonnistuessa on merkittävä isku maailmantalouden kasvulle.

Epidemian pitkittyminen vaikuttaisi toipumista heikentävästi yksityisen kulutuksen kautta ja merkittävimmin palveluiden kysynnän kautta. Tautitilanteen heikentymisen näkyy myös investointiympäristön epävarmuuden lisääntymisenä, mikä voi lykätä investointeja eteenpäin tai estää niiden toteutumisen.

Positiivisena riskinä yksityisille investoinneille voidaan nähdä elpymis- ja palautumistukivälineen mahdollisesti katalysoimat yksityiset investoinnit suuremmissa määrin kuin ennusteessa on oletettu.

Talouskasvuennusteen epävarmuutta voidaan kuvata menneisiin ennustevirheisiin perustuvilla luottamusväleillä ennusteen ympärillä. Niiden mukaan BKT:n kasvu asettuu 80 prosentin todennäköisyydellä 2 % ja 5 % väliin v. 2021. Vastaavasti BKT:n kasvun arvioidaan olevan 80 prosentin todennäköisyydellä 0 % ja 6 % välillä v. 2022. Talouskasvu voi toki osua myös luottamusvälin ulkopuolelle etenkin, kun arvioihin kasvusta liittyy poikkeuksellisen suurta epävarmuutta.

Bruttokansantuotteen muutos prosenttia

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2020	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	236	1,1	1,3	-2,9	3,3	2,9	1,4
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	85	5,7	2,3	-6,4	5,2	5,1	3,2
Kokonaistarjonta	321	2,4	1,6	-3,9	3,8	3,5	1,9
Tavaroiden ja palvelujen vienti	86	1,5	6,8	-6,7	5,6	5,8	3,4
Kulutus	178	1,8	1,1	-2,9	3,3	2,6	0,9
yksityinen	121	1,7	0,7	-4,7	3,2	3,8	2,0
julkinen	58	2,0	2,0	0,5	3,6	-0,0	-1,4
Investoinnit	57	3,6	-1,6	-0,7	2,8	2,8	2,6
yksityiset	45	3,1	-2,4	-3,4	2,9	3,7	4,0
julkiset	12	5,9	2,4	11,0	2,6	-0,6	-3,1
Kokonaiskysyntä	321	2,4	1,7	-3,8	3,8	3,5	1,9
kotimainen kysyntä	236	2,7	-0,4	-2,5	3,1	2,6	1,3

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	233	240	236	249	261	269
Palvelut, määrän muutos, %	2,0	1,7	-3,6	3,5	2,7	1,2
Koko teollisuus, määrän muutos, %	-3,6	2,6	-0,4	4,4	3,3	2,3
Työn tuottavuus, muutos, %	-1,6	0,3	-0,0	1,0	1,4	0,9
Työlliset, muutos, %	2,8	1,0	-1,5	2,2	1,5	0,6
Työllisyysaste, %	70,7	71,6	70,7	72,4	73,6	74,1
Työttömyysaste, %	7,4	6,7	7,7	7,8	6,8	6,4
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,1	1,0	0,3	1,8	1,6	1,7
Ansiotasoindeksi, muutos, %	1,7	2,1	1,9	2,3	3,0	2,5
Vaihtotase, mrd. euroa	-4,3	-0,7	1,8	-0,9	-0,4	-0,2
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-1,8	-0,3	0,8	-0,4	-0,2	-0,1
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,5	-0,4
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,7	0,1	-0,2	-0,1	-0,1	0,0
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:hen, %	53,3	53,2	57,3	56,8	54,3	53,4
Veroaste, suhteessa BKT:hen, %	42,4	42,2	42,1	43,2	42,1	42,0
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-0,9	-0,9	-5,4	-3,9	-2,4	-1,5
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-1,3	-1,1	-5,5	-4,2	-2,8	-1,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	59,8	59,5	69,5	71,2	71,3	72,2
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	45,0	44,3	52,9	55,1	55,3	55,9

Keskipitkän aikavälin näkymät 2024-2025

Talous kasvaa nopeasti vuosina 2021–2022, minkä seurauksena talouden tuotanto lähestyy arvioitua potentiaalisen tuotannon tasoa ja tuotantokuilu on lähes ummessa jo v. 2023. Valtiovarainministeriön keskipitkän aikavälin arvioissa tuotantokuilu pysyy nykyisen suhdannesyklin jälkeen ummessa eli talouden oletetaan kasvavan potentiaalista vauhtiaan vuosina 2024–2025.¹ Siten talouskasvun arvioidaan hidastuvan noin prosenttiin vuodessa.²

Työpanoksen muutoksen vaikutus potentiaaliseen tuotantoon on vähäinen vuosina 2021–2025. Ennen vuosikymmenen puoliväliä työpanos alkaa supistua, kun työikäisen väestön määrä vähenee ja osallistumisasteen kasvu pysähtyy. Myös rakenteellisen työttömyysasteen saavuttaminen rajoittaa työpanoksen kasvua.

Työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Viime vuonna investointiaste pieneni taantuman ja talousnäkömyiden epävarmuuden seurauksena, mikä hieman hidasti väliaikaisesti potentiaalisen tuotannon kasvua. Pääomakannan kasvu lisää potentiaalisen tuotannon kasvua noin puolella prosentilla vuosittain vuosina 2021–2025.

Kolmas potentiaalisen tuotannon kasvun lähde on kokonaistuottavuus. Sen kasvu on vahvistunut viime vuosina verrattuna 2010-luvun alkuun. Tuottavuuden kasvu on kuitenkin heikkoa verrattuna 2000-luvun alkuun. Heikompaa kasvua selittää mm. talouden rakennemuutos. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan vuosina 2021–2025 olevan runsaan puoli prosenttia vuodessa, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin yli kahteen prosenttiin vuodessa.

1 Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon ja tuotantokuilun arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

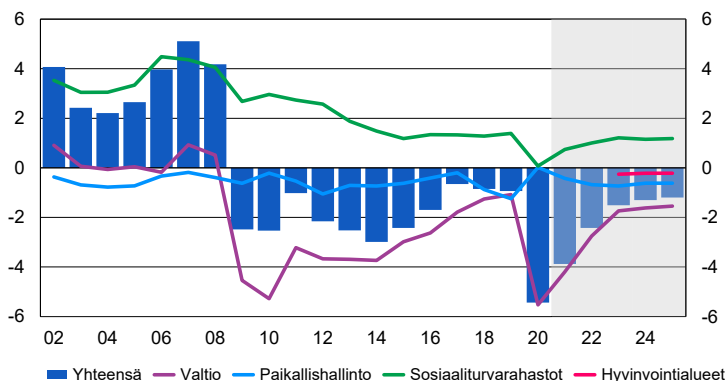
2 Valtiovarainministeriön keskipitkän aikavälin kehitysarvio perustuu arvioon potentiaalisen tuotannon kehityksestä, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset lyhyen aikavälin jälkeen. Lähtökohdaksi on, että talouskasvu vuosille t+3 ja t+4 arvioidaan siten, että tuotantokuilu sulkeutuu viimeistään vuonna t+4. Poikkeuksellisissa suhdannetilanteista tästä perusoletuksesta voidaan kuitenkin poiketa, mikäli on selvää, että säännön noudattaminen tuottaisi epäuskottavia tuloksia. Tällöin tuotantokuilu voi tilanteesta riippuen olla positiivinen tai negatiivinen vuonna t+4.

Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

	2019	2020	2021**	2022**	2023**	2024**	2025**
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	1,3	-2,9	3,3	2,9	1,4	1,1	1,0
Bruttokansantuote, mrd. euroa	240	236	249	261	269	278	286
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,0	0,3	1,8	1,6	1,7	1,8	1,9
Työttömyysaste, %	6,7	7,7	7,8	6,8	6,4	6,3	6,2
Työllisyysaste, %	71,6	70,7	72,4	73,6	74,1	74,3	74,5
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-0,9	-5,4	-3,9	-2,4	-1,5	-1,3	-1,2
Valtio	-1,1	-5,5	-4,2	-2,8	-1,7	-1,6	-1,5
Paikallishallinto	-1,2	0,0	-0,4	-0,7	-0,7	-0,6	-0,6
Hyvinvointialueet					-0,3	-0,2	-0,2
Sosiaaliturvarahastot	1,4	0,1	0,7	1,0	1,2	1,2	1,2
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:hen, %	-1,2	-3,2	-2,8	-2,3	-1,5	-1,3	-1,2
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	59,5	69,5	71,2	71,3	72,2	72,9	73,4
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	44,3	52,9	55,1	55,3	55,9	56,3	56,5
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ¹	0,3	-3,8	-1,8	-0,3	-0,1	-0,0	0,0

¹ Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

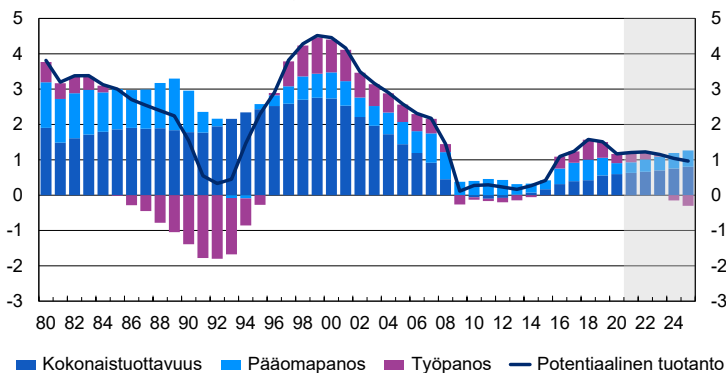
Julkisyhteisöjen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät EU-menetelmän mukaan, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

1.1.1 Maailmantalouden nopeimman kasvun vaihe on taittunut

Maailmantalous on elpynyt koronaviruspandemian varjossa nopeasti finanssipoliittisen elvytyksen, patoutuneen kulutuskysynnän purkautumisen sekä rokotusten etenemisen ansiosta, mutta nopeimman kasvun vaihe on jo taittunut. Lähiaikojen talousnäkyviä ennakoivat indikaattorit ovat hieman laskeneet, mutta ovat vielä korkealla kehittyneissä maissa. Kehittyvissä talouksissa rokotukset eivät kuitenkaan ole edenneet yhtä nopeasti. Niiden näkymät ovat teollisuusmaita haastavammat mm. maiden valuuttojen dollarikurssin heikkenemisen takia. Maailmantalous kasvaa 6,1 % v. 2021 ja 4,7 % v. 2022.

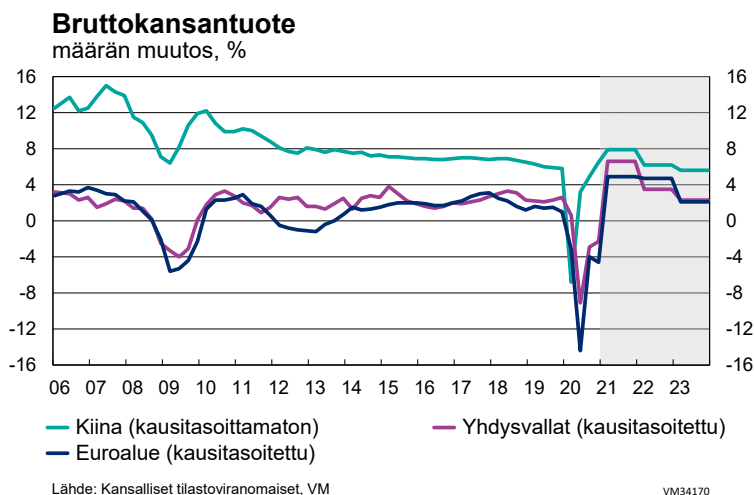
Erittäin voimakas elvytyspolitiikka Yhdysvalloissa on johtanut yksityisen kulutuksen nopeaan kasvuun, mikä yhdessä tarjontarajoitteiden kanssa on kiihdyttänyt kuluttajahintainflaatiota. Kuluttajien näkemys nykytilanteesta on erittäin myönteinen, mutta odotukset tulevaisuudesta selvästi pessimistisempiä. Teollisuuden näkymiä haittaa komponenttipula. Yhdysvaltojen talous kasvaa 6,6 % v. 2021 ja 3,5 % v. 2022.

Kiinan talousnäkyvien kannalta avainkysymys on kulutuksen kehitys. Tilastoviraston mukaan yli 60 % alkuvuoden 2021 talouskasvusta tuli kulutuksen kasvusta. Investointien ja nettoviennin kontribuutio talouskasvuun oli pienempi, joskin ulkomaankauppa kasvoi kesällä nopeasti. Sekä kulutus että ulkomaankauppa kasvavat voimakkaasti myös lähitulevaisuudessa pandemian laantuessa. Talous kasvaa 7,9 % v. 2021 ja kasvu tasaantuu 6,2 prosenttiin v. 2022.

Toisella vuosineljänneksellä alkanut nopea kasvu euroalueella jatkuu rajoitusten keventyessä sekä palveluiden kysynnän vahvistuessa. Myös EU:n elpymisväline NGEU tukee talouskasvua. Nopeimman kasvun vaihe ajoittuu kuluvaan vuoden jälkipuoliskolle. Kokonaistuotanto saavuttaa vuoden 2019 tason vuoden 2021 loppuun mennessä. Teollisuuden näkymiä varjostavat kuitenkin tuotantopanoksien saataavuuteen liittyvät pullonkaulat. Talous kasvaa 4,9 % v. 2021 ja 4,7 % v. 2022. Ranskan

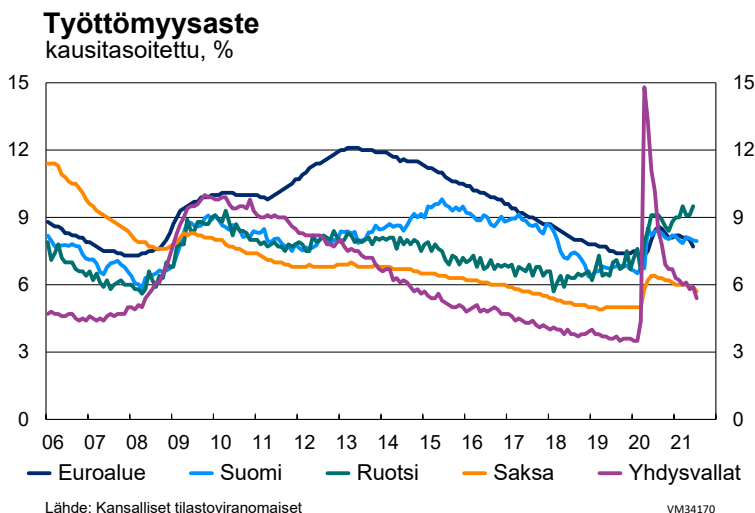

talous kasvaa v. 2021 selvästi nopeammin kuin Saksan osin talouden suuremman palveluvaltaisuuden ansiosta. Saksan kasvua rajoittaa etenkin autoteollisuuden puolijohdepula.

Ison-Britannian talous on elpynyt nopeasti vaikeasta koronatilanteesta huolimatta. Rajoitusten laajamittainen purkaminen Englannissa heinäkuussa näyttää lisänneen uusia tartuntoja vain jonkin verran. Yksityisen kulutuksen palautuminen koronakriisin jälkeen on ollut erittäin voimakasta. Talous elpyy 5,3 prosentin kasvuun v. 2021 ja kasvu pysyttelee 4,8 prosentissa v. 2022.

Ruotsissa aiemmin vaikea koronatilanne on helpottanut, ja sekä teollisuuden että palveluiden näkymät ovat erittäin valoisat. Hyvä työllisyyskehitys tukee yksityistä kulutusta ja yritysten vankka kilpailukyky ylläpitää investointeja. Myös vienti on kasvanut pandemian aikana, vaikka kruunu on vahvistunut maltillisesti suhteessa euroon. Talous kasvaa 4,7 % v. 2021 ja 3,1 % v. 2022.

Huolimatta vaikeasta koronatilanteesta Venäjän taloustilanne on kohtuullisen hyvä maailmantalouden elpymisen ja raakaöljyn korkean hinnan tukemana. Tulevaisuuden näkymät teollisuudessa ovat kuitenkin vaisut. Inflaation kiihtymisen jatkuminen ja kuluttajien reaalitulojen vaatimaton kehitys rajoittavat yksityisen kulutuksen kasvua. Talouskasvu hidastuu vuoden 2021 3,5 prosentista 2,1 prosenttiin v. 2022.

Kesällä jyrkästi heikentynyt pandemiatilanne varjostaa Japanin talousnäkymiä. Hallitus julisti jo neljännen hätätilan heinäkuussa ja laajensi sitä elokuussa koskemaan yhteensä 21:tä prefektuuria. Muun muassa Tokion ja Osakan suuret talousalueet ovat rajoitusten piirissä. Olympialaisten taloutta piristävä vaikutus jäi odotuksia vähäisemmäksi etenkin kisaturistien puuttumisen takia. Teollisuuden odotukset tulevista näkymistä ovat kuitenkin vahvoja. Talous elpyy viime vuoden syvästä taantumasta 2,7 prosentin kasvuun v. 2021. Kasvu laantuu 1,2 prosenttiin v. 2022.

1.1.2 Rahoitusmarkkinoilla on odottava tunnelma

Osakemarkkinoilla volatiliteetti on ollut hienoisessa kasvussa loppukesän aikana, mutta osakeindeksit ovat edelleen historiallisen korkealla tasolla. Yhdysvaltojen keskuspankin orastavat suunnitelmat rahapolitiikan asteittaisen kiristämisen aloittamisesta ovat heikentäneet markkinatunnelmaa. Euro on kevään jälkeen heikentynyt jonkin verran suhteessa Yhdysvaltain dollariin.

1.1.3 Kuluttajahintainflaatio kiihtynyt, pitkät korot ovat jälleen laskusuunnassa

Kuluttajahinnat ovat nousseet nopeasti etenkin Yhdysvalloissa tarjontaan liittyvien pullonkaulojen sekä kysyntää tukevien tekijöiden takia. Euroalueella inflaation kiihtyminen on ollut huomattavasti maltillisempaa. Hintojen nousun nähdään kuitenkin laajasti olevan väliaikaista. Kulutushyödykkeiden tarjontaan liittyvät ongelmat ratkennevat ja kuluttajille kertyneiden säästöjen purkautuminen hiipuu.

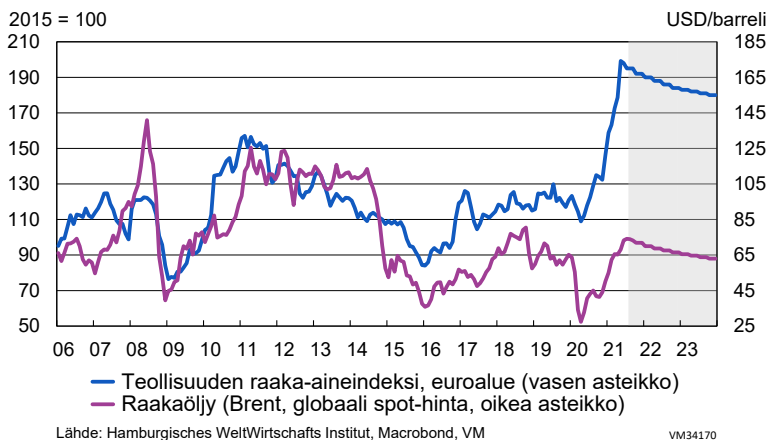
Pitkien korkojen nousu kuluvan vuoden alkupuolella on taittunut pääoman virrassa velkakirjoihin. Lyhyissä koroissa ei ole ollut mainittavia muutoksia. Sekä lyhyet että pitkät korot kuitenkin nousevat maltillisesti ennusteperiodilla.

1.1.4 Raaka-aineet olleet ennätystasolla, raakaöljyn hinnan odotetaan laskevan

Teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat olleet ennätystasolla kuluneen kesän aikana, heijastaen pitkälti teollisuuden myönteistä kehitystä. Hinnat ovat sittemmin laskeneet jonkin verran. Raaka-aineiden hinnat asettuvat aiempaa keskimääräistä tasoa korkeammalle lähivuosina.

Raakaöljyn hinta on noussut vuoden 2020 maaliskuun pohjalta verrattain korkealle tänä vuonna. OPEC+ -sopimuksen mukaiset tuotannon rajoitusten purkamiset kuitenkin alentavat hintaa ennusteperiodilla. Myös öljyfutuurit ennakoivat laskevia hintoja.

Raaka-aineiden hinnat

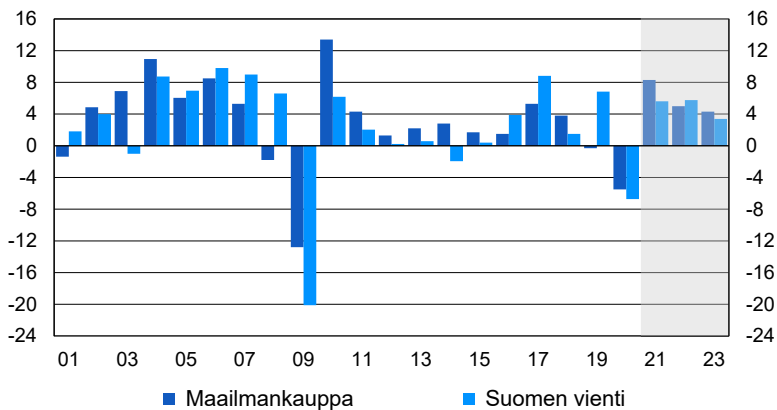

1.1.5 Maailmankaupassa on pullonkauloja

Maailman tavara kauppa on elpynyt erittäin nopeaan kasvuun pitkälti viime vuoden matalan vertailutason ansiosta, mutta kauppaa haittaavat teollisuuden komponenttipula, konttiliikenteen logistiikkaan liittyvät ongelmat sekä suuren kiinalaisen sataman osittainen sulkeminen elokuussa. Kauppa kasvaa 8,3 % ja palaa pidemmän aikavälin kasvu-uralle kuluvana vuonna. Vuonna 2022 kasvu hidastuu viiteen prosenttiin.

Maailmankauppa

määrän muutos, %

Lähde: CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, Tilastokeskus, VM

VM34170

1.1.6 Riskit painottuvat aiempaa hieman enemmän alasuuntaan

Kuluttajien ja yritysten odotettua valoisammat näkymät sekä rokoteohjelmien nykyistä nopeampi eteneminen myös kehittyvissä maissa kiihdyttäisivät maailmantalouden ja –kaupan kasvua edellä esitettyä nopeammin. Merkittäviä alasuuntaisia riskejä ovat pandemian paheneminen uudestaan uusien virusmuunnosten takia, kuluttajahintainflaation kiihtymisen aiheuttama laajempi kustannuskierre Yhdysvaltojen taloudessa sekä teollisuuden pullonkaulojen jatkuminen odotettua pidempään.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,8	3,0	-3,2	6,1	4,7	3,4
Euroalue	1,9	1,4	-6,5	4,9	4,7	2,1
EU	2,1	1,7	-6,0	4,6	4,3	2,0
Saksa	1,1	1,1	-4,8	3,8	4,6	2,0
Ranska	1,8	1,8	-8,0	5,6	4,4	2,1
Ruotsi	2,0	2,0	-2,9	4,7	3,1	2,4
Iso-Britannia	1,3	1,4	-9,8	5,3	4,8	1,5
Yhdysvallat	2,9	2,3	-3,5	6,6	3,5	2,3
Japani	0,6	0,0	-4,7	2,7	1,2	0,6
Kiina	6,7	6,0	2,3	7,9	6,2	5,6
Intia ¹	6,6	4,1	-7,4	5,6	6,7	7,3
Venäjä	2,8	2,0	-3,0	3,5	2,1	1,3

¹ Tilivuosi

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
Maailmankaupan kasvu, %	3,8	-0,3	-5,5	8,3	5,0	4,3
USD/EUR	1,18	1,12	1,14	1,19	1,17	1,15
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	118,5	122,1	124,7	186,7	187,0	181,5
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	71,6	64,1	43,4	68,9	68,2	64,3
3 kk euribor, %	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5	-0,5	-0,4
Valtion obligaatiot (10 v), %	0,7	0,1	-0,2	-0,1	-0,1	0,0
Viennin markkinaosuus (2010 = 100) ¹	93,1	99,8	98,5	96,1	96,8	96,9
Tuontihinnat, %	3,3	0,4	-5,1	4,4	2,2	1,7

¹ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: CPB, Macrobond, HWWI, Tilastokeskus, VM

1.2 Ulkomaankauppa

1.2.1 Vienti ja tuonti

Vuoden 2021 alkupuoliskolla maailmankauppa jatkoi vuoden 2020 lopulla alkunutta nopeaa kasvua. Maailmantalouden vahvistuminen, elvytystoimet ja Suomen vientituotteiden kysynnän kasvu tärkeillä kauppa-alueilla kasvattavat sekä vientiä että tuontia erityisesti ennustejakson alkuvuosina. Toisaalta pula komponenteista tai muista välituotteista hidastaa maailmanlaajuisesti yritysten kykyä vastata kasvaneeseen kysyntään. Kriisissä voimakkaasti kärsineillä aloilla kuten matkailussa toipuminen viivästyy edelleen v. 2021 covid-19-pandemian hillitessä ihmisten liikkuvuutta.

Tavaroiden ulkomaankaupan volyymin supistuminen v. 2020 oli maltillista, kun taas palveluiden ulkomaankaupan volyymi supistui voimakkaasti. Vuonna 2021 sekä tavaroiden viennin että tuonnin odotetaan kasvavan nopeasti ja kasvu jatkuu vahvana vuoden 2022 puolelle. Palveluiden ulkomaankaupan kasvua hidastaa edelleen matkailun ja kuljetusten hidas toipuminen, mutta useilla muilla aloilla näkyvät ovat hyvät. Viennin suurimman palveluerän ICT- palveluiden ulkomaankauppa kasvoi myös vuoden 2020 aikana. Vuonna 2022 palveluiden ulkomaankauppaan on

odotettavissa nopeaa kasvua, kun kriisialojen kasvu kiihtyy rajoitusten ja epävarmuuden vähetessä. Vuonna 2023 sekä tavaroiden että palveluiden ulkomaankaupan kasvu hidastuu, mutta jatkaa edelleen kasvu-uralla.

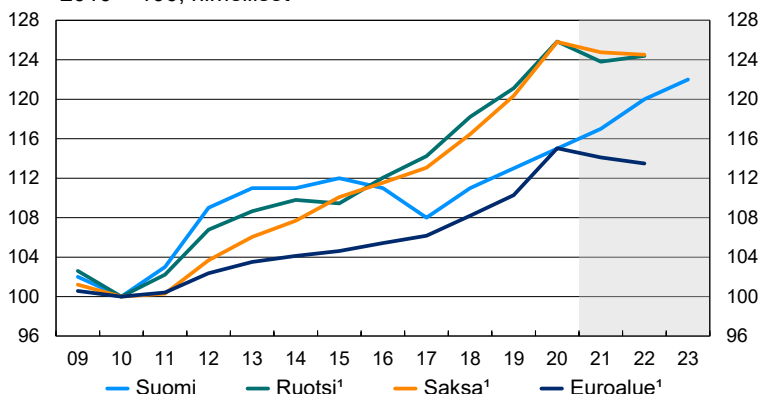
Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	1,5	6,8	-6,7	5,6	5,8	3,4
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	5,7	2,3	-6,4	5,2	5,1	3,2
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	4,1	-0,3	-4,2	4,2	1,9	1,6
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	3,3	0,4	-5,1	4,4	2,2	1,7

Vienti supistui v. 2020 6,7 %. Vuonna 2021 viennin volyymin arvioidaan kasvavan 5,6 % vahvan vientikysynnän tukemana. Vuonna 2022 viennin kasvu jatkuu vahvana ja kasvuksi arvioidaan 5,8 %. Alkuvuonna 2022 vienti saavuttaa ennusteessa kriisiä edeltävän tason. Tavaroiden vienti elpyy palveluita nopeammin ja saavuttaa kriisiä edeltävän tason jo vuoden 2021 aikana. Vuonna 2023 viennin kasvu hidastuu, mutta kasvua saadaan edelleen 3,4 %.

Tuonnin volyymi supistui 6,4 % v. 2020. Ennustejaksolla kotimaiseen kulutukseen ja investointeihin odotetaan kasvua, nopeimman kasvun ajoittuessa vuosiin 2021 ja 2022. Myös tuotannon volyymien suotuisa kehitys ja viennin vahva kasvu lisäävät tuontia, joka kasvaa 5,2 % v. 2021 ja 5,1 % v. 2022. Vuonna 2023 tuonti kasvaa 3,2 %.

Yksikkötyökustannukset 2010 = 100, nimelliset

¹ Euroopan komission ennuste

Lähde: Euroopan komissio, Tilastokeskus, VM

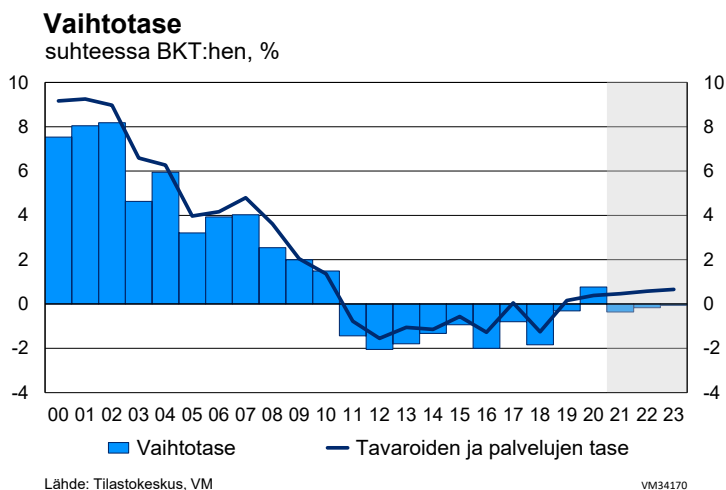
VM34170

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Vuonna 2020 sekä vienti- että tuontihinnat laskivat voimakkaasti; vientihinnat supistuivat 4,2 % ja tuontihinnat 5,1 %. Hintojen laskua ajoi erityisesti ulkomaankaupan tavarahintojen supistuminen. Vuoden 2021 alkupuoliskolla teollisuuden raaka-aineiden ja öljyn hinnat ovat nousseet nopeasti, mikä heijastuu tavaraviennin ja –tuonnin hintoihin. Vientihintojen odotetaan nousevan 4,2 % ja tuontihintojen 4,4 % v. 2021. Vuonna 2022 hintojen kasvu hidastuu, mutta sekä vienti- että tuontihintojen positiivinen kasvu jatkuu ennustejakson loppua kohti.

Vuonna 2020 vaihtotase kääntyi ylijäämäiseksi viimeisimpien tilastotietojen mukaan. Vaihtotaseen ylijäämään vaikutti kauppataseen ylijäämän kasvu, joka syntyi tuonnin arvon vientiä voimakkaammasta supistumisesta. Lisäksi ensitulojen nettosumma ulkomailta kasvoi tämänhetkisten tietojen mukaan voimakkaasti v. 2020. Vuoden 2021 lopulla päättyvän EKP:n pankkien osinkorajoitusten poiston voi odottaa supistavan tulonsiirtojen ja tuotannon tekijäkorvausten taseen ylijäämää. Vuonna 2021 ja ennustejakson loppua kohti tavaroiden ja palveluiden tase on ylijäämäinen. Vaihtotase on ennustejakson lopulla v. 2023 tasapainossa.

Taulukko 7. Vaihtotase

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	-2,9	0,4	0,9	1,1	1,5	1,7
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-1,4	-1,1	0,9	-2,0	-1,9	-1,9
Vaihtotase	-4,3	-0,7	1,8	-0,9	-0,4	-0,2
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-1,8	-0,3	0,8	-0,4	-0,2	-0,1

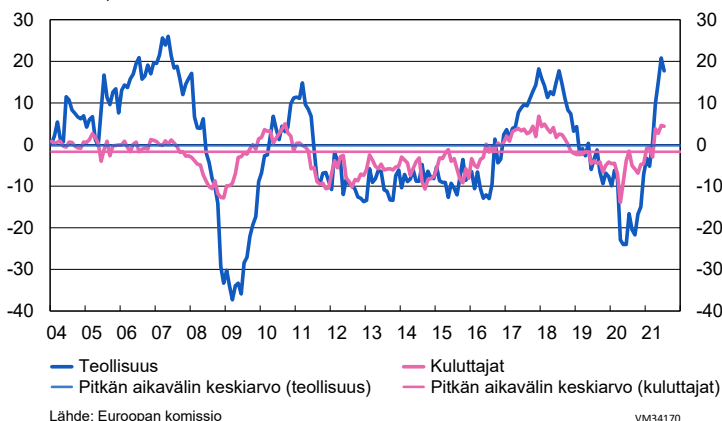
1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

Yksityinen kulutus väheni 4,7 % v. 2020, mutta kotitalouksien käytettävissä olevat tulot eivät laskeneet juuri lainkaan. Covid-19-epidemian seurauksena kotitalouksien säästäminen on kivunnut hyvin korkealle tasolle: kuluvan vuoden 1. neljänneksellä säästämisaste oli yli 7 %.

Teollisuuden ja kuluttajien luottamus

saldo, kausitasoitettu

Kuluttajien luottamus omaan talouteen on pysynyt kesän aikana erittäin korkealla. Etenkin kuluttajien arvio oman taloutensa nykytilanteesta on vahvistunut selvästi alkuvuoteen 2021 verrattuna.

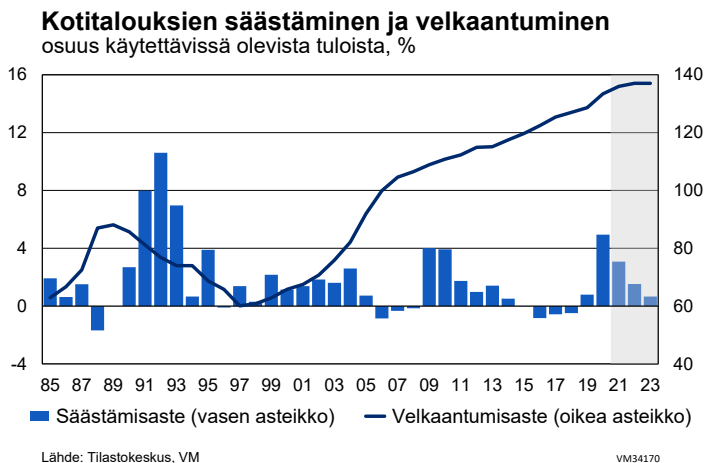
Koko talouden palkkasumman kasvuvauhti kiihtyi toisella neljänneksellä selvästi parantuneen työllisyystilanteen vetämänä. Vähittäiskaupan myynnin määrä on jatkanut vahvassa kasvussa, mutta uusien autojen kauppaa hidastaa maailmanlaajuisen komponenttipula.

Kestokulutustavaroiden kulutus on jo ylittänyt v. 2019 tason, mistä johtuen kestokulutuksen kasvu on melko tasaista ennusteperiodilla. Puolikestävien tavaroiden kulutuksessa sen sijaan on patoutunutta kysyntää, joka purkautuu kulutuksen voimakkaana kasvuna vuosina 2021-2022.

Lyhytikäisten tavaroiden kulutus kasvoi v. 2020 poikkeuksellisen paljon, kun etätyöt ja matkailun väheneminen lisäsivät kotona tapahtuvaa ruoan ja sähkön kulutusta. Lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen ennakoitaan tasaantuvan hitaamman kasvun uralle v. 2021 aikana.

Palveluiden kulutus kääntyi kasvuun 2. neljänneksellä ja kasvun arvioidaan voimistuvan loppuvuoden aikana, kun urheilu- ja kulttuuritapahtumat avautuvat vähitellen. Ulkomaanmatkailun ennakoitaan palautuvan normaalitasolle vasta ensi vuoden aikana.

Korkea säästämisaste ja kuluttajien hyvä sentimentti luovat edellytykset yksityisen kulutuksen nopealle kasvulle. Yksityinen kulutus kokonaisuudessaan kasvaa 3,2 % v. 2021. Vuonna 2022 yksityisen kulutuksen kasvu kiihtyy 3,8 prosenttiin ja kulutus ylittää covid-19-epidemiaa edeltäneen tason. Säästämisasteen laskiessa kulutuksen kasvu hidastuu kahteen prosenttiin v. 2023.

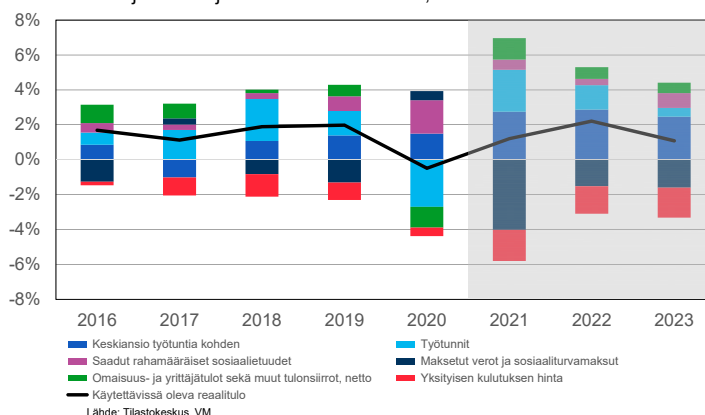

Säästämisasteen ennustetaan laskevan nopeasti lähivuosina valtaosan säästöistä purkautuessa kulutukseen. Säästämisaste pysyy kuitenkin koko ennusteperiodin ajan positiivisena, kulutuksen jäädessä käytettävissä olevia tuloja vähäisemmäksi.

Kotitalouksien velkaantumisaste nousi selvästi v. 2020 ja asuntolainojen nopea kasvu nostaa velkaantumisastetta edelleen v. 2021.

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalityulo

muutos ja osatekijöiden kasvuvaikutukset, %

Vuonna 2020 kotitalouksien ostovoimaa kuvaava käytettävissä oleva reaalityulo laski 0,5 %¹. Työtuntien väheneminen viime vuonna on seurausta covid-19-epidemian aiheuttamista laajoista lomautuksista ja irtisanomisista.

Kotitalouksien käytettävissä olevan reaalityulon arvioidaan v. 2021 kasvavan noin prosentin työllisyystilanteen parantuessa ja keskiansioiden noustessa. Keskiansioiden nousua nopeuttavat työnantajan eläkevakuutusmaksualennuksen poistuminen v. 2021 sekä työttömyysvakuutusmaksun nousu vuosina 2021 ja 2022.

Ostovoiman kasvu kiihtyy edelleen v. 2022 työtuntien ja keskiansioiden noustessa. Yksityisen kulutuksen hintojen arvioidaan nousevan vajaat 2 % vuodessa ennustejaksolla.

¹ Maksettujen verojen ja sosiaalityturvamaksujen kontribuutio sekä yksityisen kulutuksen hinta esitetään kuviossa vastakkaismerkkisinä, sillä niiden kasvu pienentää kotitalouksien käytettävissä olevaa reaalityuloa. Keskiansio työtuntia kohden on laskettu jakamalla kotitalouksien saamat palkansaajakorvaukset työtunneilla.

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkisen kulutuksen suurimmat erät koostuvat henkilöstökuluista sekä ostetuista tavaroista ja palveluista. Julkisesta kulutuksesta noin kaksi kolmasosaa koostuu paikallishallinnon kulutuksesta, neljännes valtion ja loput sosiaaliturvarahastojen kulutuksesta. Vuonna 2023 merkittävä osa kuntien ja kuntayhtymien kulutuksesta siirtyy hyvinvointialueille.

Julkisten kulutusmenojen kasvun arvioidaan kiihtyvän kuluvana vuonna. Covid-19-epidemia ja sen torjunta mm. suojarusteiden, testauksen ja jäljittämisen sekä rokotteiden avulla aiheuttavat merkittäviä kulueriä julkiseen talouteen. Lisäksi kriisin aikana muodostuneen palvelu- ja hoitovelan purkamisen arvioidaan aiheuttavan menopaineita.

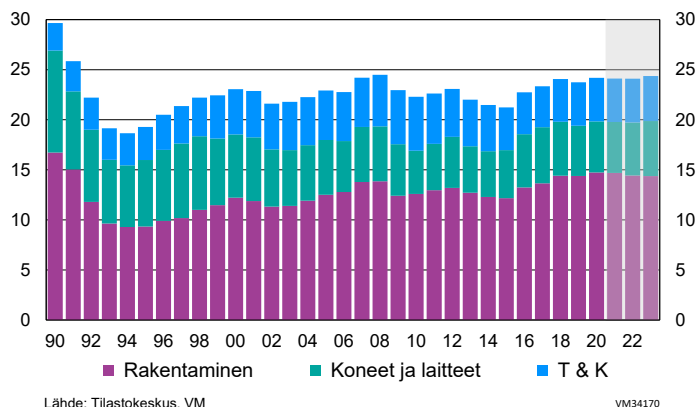
Vuonna 2022 julkisten kulutusmenojen kasvu hidastuu covid-19-epidemian aiheuttamien lisämenojen pienentyessä. Julkisten kulutusmenojen arvon kasvu jatkuu kuitenkin myös vuosina 2022-2023, vaikka kulutuksen määrä supistuu v. 2022, kun covid-19-kriisistä seuranneet lisäpanostukset ja muut kertaluonteiset menolisäykset päättyvät tai supistuvat merkittävästi.

Julkisen sektorin työ- ja virkaehtosopimukset ovat katkolla helmikuun lopussa 2022. Ennusteessa julkisen sektorin ansiokehityksen on oletettu mukailevan arviota yleisestä ansiokehityksestä vuosina 2022-2025.

1.3.3 Yksityiset investoinnit

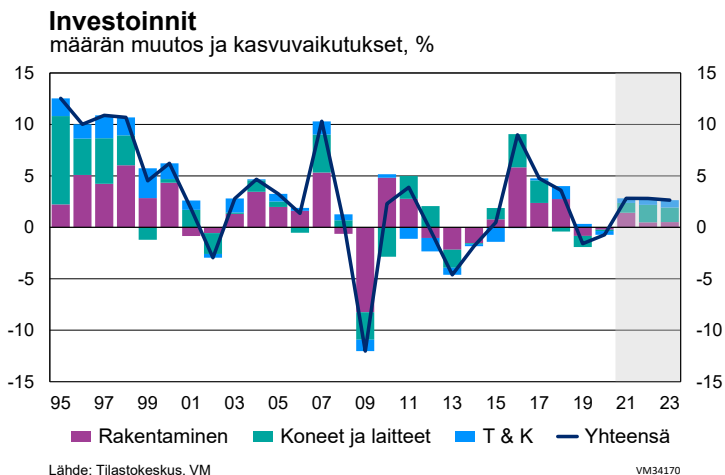
Vuonna 2020 yksityiset investoinnit laskivat tämänhetkisten tietojen mukaan 3,4 % ja investoinnit yhteensä vain 0,7 %. Yksityiset investoinnit kääntyvät 2,9 prosentin kasvuun v. 2021, sillä arvio rakennusinvestointien kehityksestä on aiemmin ennakoitua suotuisampi. Asuinrakentaminen kääntyy kasvuun jo v. 2021. Myös kone- ja laiteinvestoinneissa näkyy elpymisen merkkejä maailmantalouden parempien kasvunäkymien johdosta. Suomalaisen teollisuuden investointinäkymät ovat hyvät, ja EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) saatava rahoitus vauhdittaa yksityisiä investointeja vuosina 2021–2023. Ennusteessa yksityiset investoinnit kasvavat 3,7 % v. 2022 ja 4,0 % v. 2023. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on ennustejaksolla 3,5 %, ja niiden suhde BKT:hen nousee lähes 20 prosenttiin v. 2023.

Investoinnit suhteessa BKT:hen, %

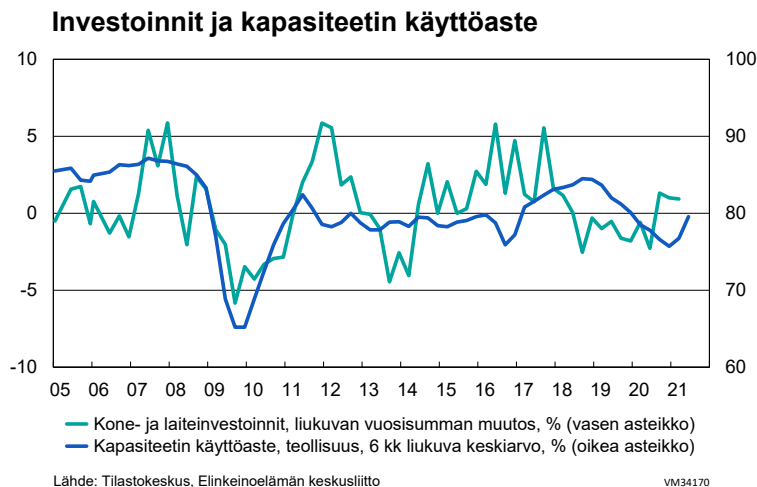

Yksityiset investoinnit kasvoivat maltillisesti jo vuoden 2021 alkupuolella, ja erityisesti asuntorakentamisen kehitys on ollut suotuisaa. Uusia asuntoja rakennetaan kokonaisuudessaan v. 2021 enemmän kuin aiemmin ennakoitiin. Asuntoaloitukset nousevat edeltäviä vuosia korkeammalle tasolle noin 42 000:een ja korjausrakentamisen kasvu voimistuu hieman. Kokonaisuudessaan asuinrakennusinvestointien kasvu on 4,3 % v. 2021. Asuntoinvestoinnit kääntyvät loivaan 1 prosentin laskuun v. 2022 asuntoaloitusten pysyessä kuitenkin noin 36 000 uudessa asunnossa. Kohti vuotta 2023 asuntoaloitusten määrä palaa lähemmäs pitkän aikavälin keskiarvoa ja asuinrakennusinvestointien muutos on -0,5 % v. 2023. Matala korkotaso pitää yllä asuntolainojen ja asuintalorakentamisen kysyntää.

Muut talonrakennusinvestoinnit vähenevät 0,3 % tänä vuonna. Lupakehitys on alkuvuonna ollut kuitenkin suotuisaa erityisesti teollisuus- ja varistorakennuksissa, joiden aloitustahti on myös kääntynyt kasvuun. EK:n investointiedustelun mukaan teollisuuden investoinnit kokonaisuudessaan kasvavat selvästi tänä vuonna. Esimerkiksi Metsä Group on aloittanut biotuotetehdashankkeensa Kemissä. Sen sijaan liike- ja toimistorakennusten aloitustahti ei vielä tammi-toukokuussa kääntynyt positiiviseksi. Muussa talonrakentamisessa myönteisin kehitys sijoittuukin vuoteen 2022. Muiden talonrakennusinvestointien kasvu on 3,2 % v. 2022 ja sitä seuraavana vuonna 2,5 %. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit kasvavat koko ennustejakson ajan muun rakentamisen mukana. Uudistalonrakentamisen positiivinen vire nostaa maa- ja vesirakentamisen 2,4 prosentin kasvuun v. 2021. Ennusteen loppuvuosina maa- ja vesirakentamisen investoinnit kasvavat hitaammin.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit vähenivät -0,6 % v. 2020 ja kääntyvät 4,5 prosentin kasvuun v. 2021, kun liiketoimintaympäristö muuttuu vakaammaksi. Teollisuuden investoinnit vauhdittavat kone- ja laiteinvestointeja. Ennustejakson loppua kohti koneisiin ja laitteisiin investoidaan paljon Kemian biotuotetehtaassa. Teollisuuden investointien positiivinen vire jatkuu siis vuoden 2021 jälkeenkin. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat 8,0 % v. 2022 ja 6,4 % v. 2023. Muut investoinnit, ml. tutkimus- ja kehittämisinvestoinnit, kasvavat koko ennustejakson. EK:n investointitiedustelun mukaan teollisuudessa on vuodelle 2021 suotuisat näkymät tutkimus- ja kehittämisinvestoinneille. TKI-investointeja tuetaan ennustejaksolla avokätisesti myös muun muassa elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF).

Taulukko 9. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2020	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	51,5	5,6	-0,7	-2,3	2,3	0,8	0,8
asuinrakennukset	29,3	4,7	-4,2	-2,5	4,3	-1,0	-0,5
muut talorakennukset	22,3	6,9	4,5	-2,0	-0,3	3,2	2,5
Maa- ja vesirakennukset	9,4	0,1	-5,3	10,7	2,4	1,0	1,2
Koneet ja laitteet	21,1	-1,7	-4,9	-0,6	4,5	8,0	6,4
T&K-investoinnit ¹	18,0	7,1	1,9	-2,0	2,5	3,5	4,0
Yhteensä	100,0	3,6	-1,6	-0,7	2,8	2,8	2,6
yksityiset	79,6	3,1	-2,4	-3,4	2,9	3,7	4,0
julkiset	20,4	5,9	2,4	11,0	2,6	-0,6	-3,1
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		24,1	23,7	24,2	24,1	24,1	24,4
yksityiset		19,8	19,4	19,3	19,2	19,3	19,8
julkiset		4,3	4,4	4,9	4,9	4,8	4,6

¹ Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Kokonaisinvestoinneista noin 20 % on julkisia investointeja, joista runsas puolet koostuu paikallishallinnon ja vajaa puolet valtionhallinnon investoinneista. Sosiaaliturvarahastojen osuus on hyvin pieni. Vuodesta 2023 lähtien hyvinvointialueille siirtyy osa paikallishallinnon investoinneista, ollen n. 10 % kaikista julkisen kokonaisinvestoinneista. Julkisista investoinneista vajaa 30 % on maa- ja vesirakennusinvestointeja ja saman verran on muita rakennusinvestointeja. Tutkimus- ja kehittämisinvestointien osuus on runsas neljännes sekä koneiden ja laitteiden runsas 10 %.

Julkiset investoinnit ovat olleet viime vuosina korkealla tasolla, yli 4 % suhteessa BKT:hen. Suomen julkisten investointien BKT-suhde on huomattavasti suurempi kuin EU-maissa keskimäärin.

Pääministeri Marinin hallituksen käynnistämät elvytystoimet ja hallitusohjelman mukaiset toimet ovat nostaneet julkiset investoinnit korkealle tasolle ja kuluvana vuonna ne kasvavat vielä hieman lisää. Valtionhallinnon investointeja kasvattavat panostukset väylähankkeisiin sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Myös paikallishallinnon investoinnit ovat kasvaneet korkealle tasolle. Vuonna 2021 niiden odotetaan säilyttävän tasonsa sote- ja kuntainfran rakentamisen siivittämänä.

Julkisten investointien ripeä kasvu kääntyy maltilliseen laskuun v. 2022 väyläinvestointien laskiessa, mutta investoinnit pysyvät tästä huolimatta varsin korkealla tasolla. Julkisten investointien arvioidaan supistuvan edelleen ennustejakson lopussa. Investointeja pienentää erityisesti sairaalarakentamisen hidastuminen. Viime vuosien aikana on valmistunut useita uusia sairaaloita ja yliopistosairaaloiden uudistamishankkeet ovat kääntyneet loppupuolelle, joten vilkkain sairaalainvestointikausi on päättymässä.

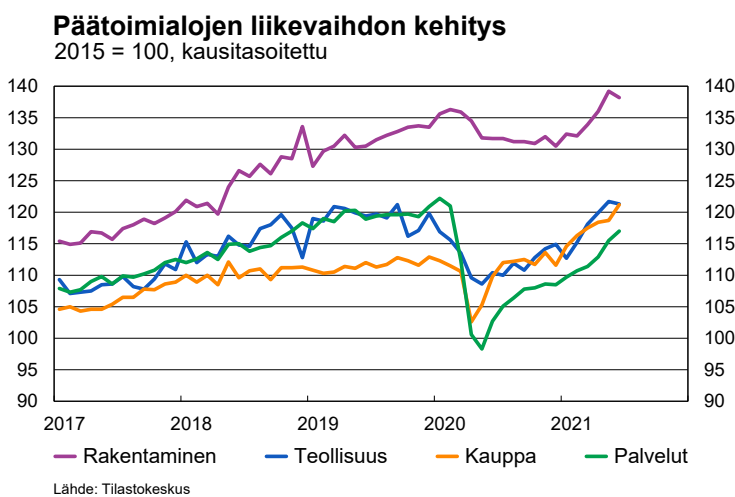
1.4 Kotimainen tuotanto

1.4.1 BKT

Heinäkuussa julkaistut kansantalouden tilinpidon ennakkolliset vuositiedot eivät juurikaan muuttaneet käsitystä viime vuoden BKT:n supistumisesta, joka oli -2,9 %. Päätoimialojen kehityksestä saadut uudet tiedot poikkesivat huomattavasti maaliskuussa julkaistuista tiedoista. Teollisuuden tuotanto supistui selvästi aiempia tietoja vähemmän, kun taas palvelut ja rakentaminen supistuivat ennakkotietoja selvästi enemmän. Kaikkein eniten tuotanto väheni viime vuonna toimialoista majoitus- ja ravitsemistoiminnassa (33 %) sekä kuljetus- ja varastointitoiminnassa (26 %). Poikkeuksena muihin toimialoihin arvonlisäys kasvoi voimakkaasti sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa sekä informaatio- ja viestintäpalveluissa.

Kuluvana vuonna Suomen talous on kasvanut toisella neljänneksellä noin 2 % edellisestä neljänneksestä. Sekä palvelutuotanto että teollisuustuotanto nousivat ripeästi. Niiden kasvuvauhdin ennustetaan hidastuvan kolmannella neljänneksellä kasvun aikaistumisen takia. Talousnäkymien paraneminen ja korkotason säilyminen edelleen hyvin matalana ovat tukeneet rakentamisen kysyntää, mikä on näkynyt nousseina aloitusmäärinä. Asuntorakentaminen on kiihtynyt lähes ennätystasolle. Suomen vientikysyntä kasvoi hyvin alkuvuonna ja merkitsee osaltaan aiempaa

ennustetta vahvempaa kysyntää erityisesti teollisuuteen. Lisäksi yritysten hyvät investointisuunnitelmat ovat osaltaan syynä talouskasvuennusteen nostolle. Myös alkutuotannon arvioidaan kehittyvän viime vuotta paremmin johtuen lähinnä metsätalouden imusta. Vuoden 2021 BKT:n kasvuksi ennustetaan 3,3 %.

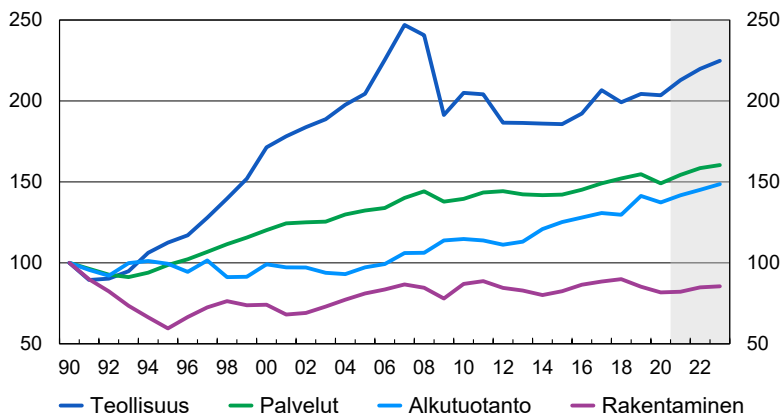

Kaikkien päätoimialojen liikevaihdon kehitys on vahvistunut vuoden 2021 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana. Palveluiden liikevaihto on vielä jonkin verran vuoden 2019 tason alapuolella. Rakentamisen liikevaihdon kehityksessä koronapandemian vaikutuksia ei juurikaan näy. Yritysten haasteena ovat nyt voimakas tuottajahintojen nousu ja komponenttipula. Myös osaavan työvoiman pulaa on erityisesti palvelualoilla.

Vuonna 2022 BKT:n ennustetaan kasvavan 2,9 %. Teollisuuden toimialojen hyvän viireen ennustetaan jatkuvan viennin ja investointien vauhdittamana. Majoitus- ja ravitsemuspalveluissa sekä kuljetuspalveluissa kasvu jatkuu edelleen keskimääräistä voimakkaampana. Vuoden sisäinen BKT:n kasvu kuitenkin normalisoituu ja suurin kasvuvaikutus tulee kuluvan vuoden perinnöstä. Vuositasolla tarkasteltuna vasta v. 2022 BKT:n taso ylittää vuoden 2019 BKT:n tason.

Tuotanto

1990 = 100

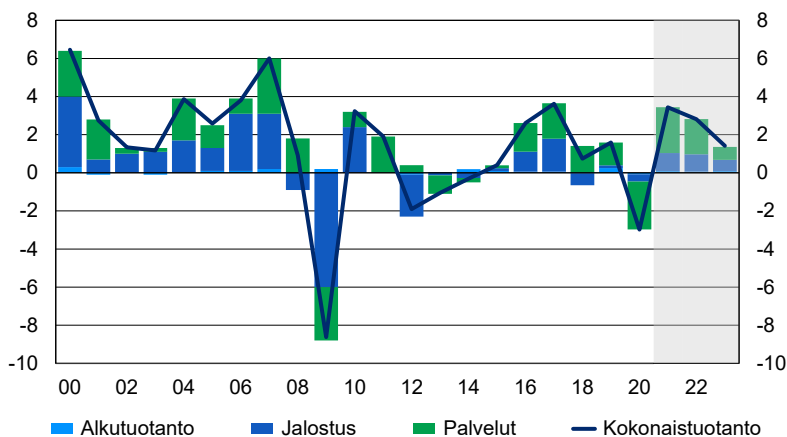
Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Vuonna 2023 talous palaa lähelle pitkän aikavälin keskimääräistä kasvuvauhtiaan samalla kun tuotantokilvi umpeutuu vähitellen. Palvelut muodostavat noin 70 % Suomen koko talouden tuotannosta. Niiden kasvukontribuutio Suomen BKT:n kehitykseen on lähivuosina muita päätoimialoja suurempi.

Kokonaistuotanto toimialoittain

määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

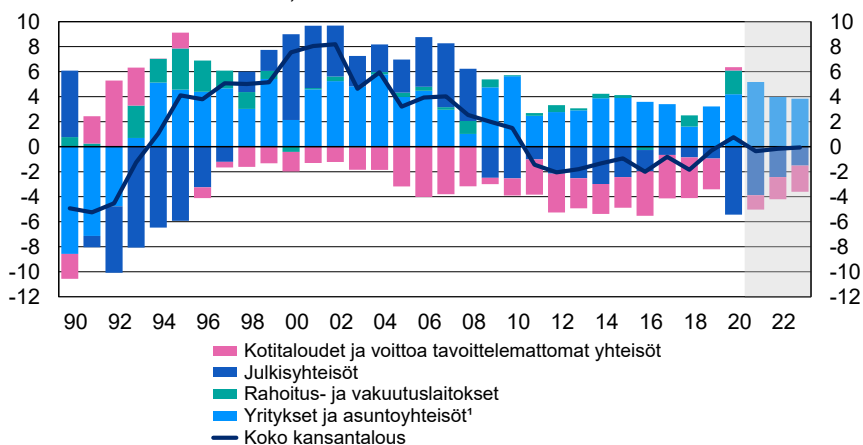
Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Talouden tuottavuus työllistä kohden aleni viime vuonna 1,4 % ja se nousee keskimäärin 1,2 % vuosittain vuosina 2021-2023. Työtuntia kohden laskettuna tuottavuus jäi edellisvuoden tasolle, ja myös se kasvaa noin prosentin vuosivauhtia. Toimintaylijäämä supistui viime vuonna 2,3 %. Lähivuosina sen kasvun arvioidaan kiihtyvän 4,5 – 6,5 prosenttiin. Suomen yksikkötyökustannukset nousevat keskimäärin noin kahden prosentin vuosivauhtia vuosina 2021-2023.

Nettoluotonanto sektoreittain

suhteessa BKT:hen, %

1) Sisältää rahoitussektorin vuosina 2021-2023

Lähde: Tilastokeskus, VM

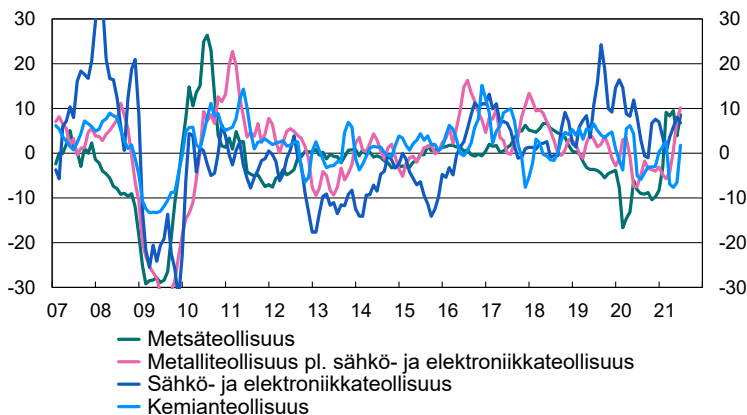
VM34170

1.4.2 Jalostus

Vuositilinpidon julkistus heinäkuussa muutti aiempia käsityksiä toimialojen kehityksestä viime vuonna. Metsäteollisuus supistuikin vain pari prosenttia v. 2020, aiemmin yli kymmenyksen sijasta. Sen sijaan kemianteollisuuden tuotannon määrä muuttui -1,4 prosentista -11,4 prosenttiin. Kemianteollisuudessa eniten supistui öljynjalostus, yli 60 %. Sähkö- ja elektroniikkateollisuus vaikutti kehittyneen hyvin jo aiempienkin tietojen mukaan, mutta uusimmat tiedot osoittavat kasvuksi yli 16 %. Metalliteollisuus väheni pari prosenttia viime vuonna.

Teollisuustuotannon volyymi-indeksi toimialoitain

3 kk:n liukuvan ka:n muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus

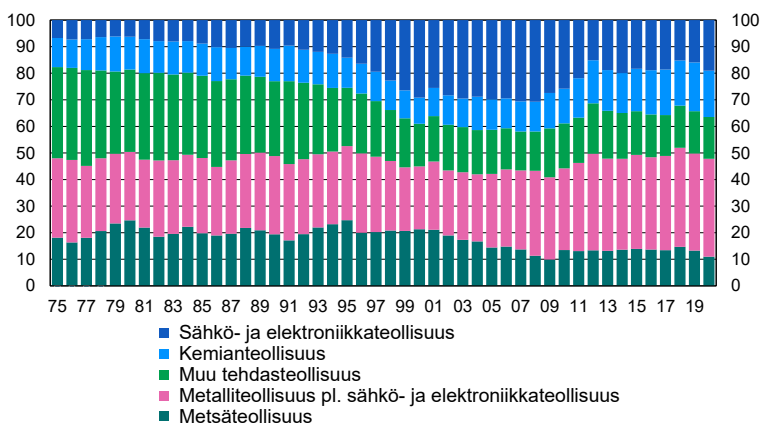
VM34170

Teollisuuden tilaukset ovat kehittyneet alkuvuonna hyvin ja ovat osin jopa ennätystasoilla. Teollisuuden tuotanto-odotukset olivat heinäkuun suhdannebarometrin mukaan hyvällä tasolla, mutta paras tilanne vaikuttaisi niiden mukaan olevan jo takanapäin. Yritysten suurimmaksi kasvun esteeksi on palannut osaavan työvoiman puute.

Kahden seuraavan vuoden aikana toteutetaan Suomen teollisuushistorian suurin yksittäinen investointihanke, Kemin biotuotetehdas. Tehtaan rakentaminen lisää erityisesti metalliteollisuuden kysyntää. Metalliteollisuus vastaa suurimmasta osasta teollisuuden arvonlisäyksestä. Kemianteollisuus on toiseksi suurin teollisuuden ala ja vastaa kooltaan noin puolta metalliteollisuudesta.

Tehdasteollisuuden ennustetaan kehittyvän myönteisesti koko ennusteperiodin ajan vuoteen 2023 asti johtuen kansainvälisen talouden laajamittaisesta elpymisestä lähivuosien aikana. Suurin osa teollisuuden tuotannosta menee vientiin. Ennusteen viimeisenä vuonna teollisuuden tuotannon kasvuvauhti hidastuu ja lähestyy pitkän aikavälin keskiarvokasvuun.

Tehdasteollisuus toimialojen osuus arvonnäyksestä, %

Lähde: Tilastokeskus

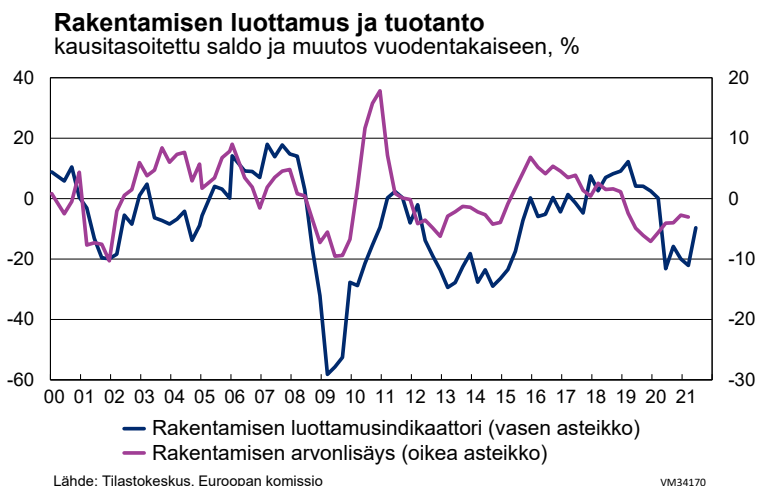
VM34170

Rakentaminen

Rakentamisen arvonnäyös supistui viime vuonna yli neljä prosenttia, vaikka loppuvuonna aloitukset kasvoivatkin voimakkaasti. Asuntorakentaminen lähti vilkastumaan jo viime syksynä ja kuluvana vuonna vauhti on lähinnä vain kiihtynyt. Asuntojen aloitusten vuosisumma oli kesäkuun lopussa 48 500 asuntoa. Aloitusten arvioidaan kuitenkin hidastuvan loppuvuonna ja koko vuoden ennusteena on noin 42 000 asunnon aloitus. Asuntokauppaa on lisännyt kotitalouksien säästöjen kasvu sekä hyvä työllisyyskehitys.

Rakennusalan odotukset ovat nekin nyt kääntyneet parempaan suuntaan. Viime vuosien voimakkaan vuokra-asuntotarjonnan lisääntymisen arvioidaan hillitsevän vähitellen asuntoaloituksia. Vuonna 2022 asuntojen aloitusmäärän arvioidaan vähenevän 36 000 asunnon tasolle. Vuonna 2023 asuntoaloitusten arvioidaan olevan noin 32 000 - 33 000 kappaletta.

Rakennustuotannosta noin puolet tulee korjaamisesta ja puolet uudisrakentamisesta. Korjaamisen kasvuvauhti jäi viime vuonna matalaksi ja tänä vuonna taloyhtiöiden korjaamisen arvioidaan lisääntyvän viime vuodesta. Korjausrakentamisen ennustetaan kasvavan ennusteperiodilla noin 2 % vuosittain.

Toimitilarakentaminen on toistaiseksi ollut alkuvuonna vielä vähenemässä, mutta yritysten investointisuunnitelmat lupaavat käännettä. Toimisto- ja liiketilojen käyttöasteet ovat laskeneet covid-19-epidemian seurauksena. Tästä huolimatta toimittilojen rakentaminen jatkuu vilkkaana pääkaupunkiseudulla. Uusi Kemian biotuotetehdas tuo huomattavaa lisärakentamista Pohjois-Suomeen.

Maa- ja vesirakentaminen kasvoi voimakkaasti viime vuonna, erityisesti julkisen elvytyksen takia. Myös alkuvuosipuoliskon aikana maa- ja vesirakentaminen on jatkanut hyvässä kasvussa sekä nimellisesti että reaalisesti.

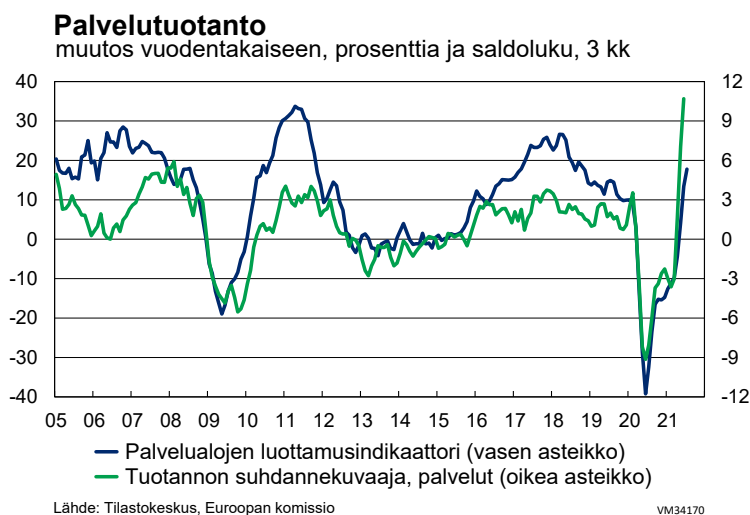
Vuonna 2021 koko rakentaminen kasvaa vielä vaatimattomasti. Varsinainen kasvupiikki tulee ensi vuodelle, koska kuluvan vuoden ensimmäinen neljännes edelleen supistui. Ensi vuonna rakentamisen kasvu on yli 3 %.

1.4.3 Palvelut

Palvelutuotanto supistui viime vuonna ennakkotietoja enemmän, yhteensä 3,6 %, mikä oli kuitenkin vielä selvästi vähemmän kuin finanssikriisin aikana v. 2009. Suuria kaksinumeroisia kysynnän laskuja oli erityisesti ilma- ja vesiliikenteessä, matkatoimistoissa, majoitus- ja ravitsemistoiminnoissa, terveyspalveluissa, taiteissa, viihdytyksessä ja virkistyksestä. Toisaalta kotitalouspalvelut, vakuutustoiminta, kustannuspalvelut ja tietojen käsittelypalvelut kasvoivat selvästi viime vuonna. Myös vähittäiskauppa ja tukkukauppa (pl. autot) kasvoivat hyvin.

Suhdannebarometrin mukaan palvelualat odottavat kasvua koko loppuvuoden ajan. Palvelujen luottamusindikaattori on seurannut hyvin palvelujen suhdannekuvaajan kehitystä. Palvelujen kasvu voi yllättää nopeudellaan ja voimakkuudellaan palvelujen kasvuennusteen yläsuuntaisesti, sillä mm. viimeisimmät tiedot elokuulta euroalueen palveluiden ostopäällikköindekseistä lupaavat kasvua covid-19 pandemian deltavariantista huolimatta.

Palveluiden vahvana kivijalkana jatkaa edelleen informaatio- ja viestintätoimiala, joka on kasvanut ainoana toimialana jatkuvasti jo yli 10 vuoden ajan. Myös teollisuuden tuotannon nousu sekä kotitalouksien kulutuksen kasvu tuovat kasvua palveluihin lähivuosina. Samoin vientikysynnän vahvistuminen näkyy liike-elämän palveluiden kysynnän kasvuna. Kuluvalle vuodelle palvelutuotannon kasvuennuste on 3,5 %. Vuonna 2022 kasvu hidastuu, mutta kasvuperinnön takia vuosikasvuksi tulee 2,7 %. Vuonna 2023 kasvu palaa lähelle pitkän aikavälin keskimääräistä tasoaan.

Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

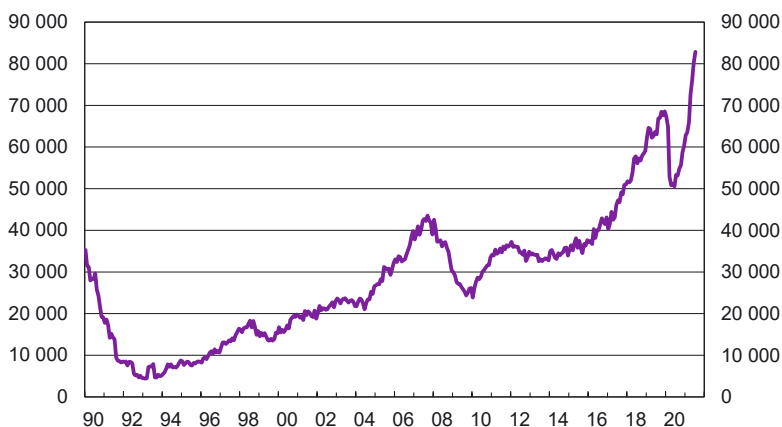
	2020	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia					
Teollisuus	20,3	-3,6	2,6	-0,4	4,4	3,3	2,3
Rakentaminen	7,5	1,7	-5,1	-4,1	0,6	3,2	0,8
Maa- ja metsätalous	2,8	-0,8	9,0	-2,8	3,1	2,4	2,4
Teollisuus ja rakentaminen	27,8	-2,3	0,5	-1,4	3,4	3,2	1,9
Palvelut	69,4	2,0	1,7	-3,6	3,5	2,7	1,2
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	0,7	1,6	-3,0	3,4	2,8	1,4
Bruttokansantuote markkinahintaan		1,1	1,3	-2,9	3,3	2,9	1,4
Kansantalouden työn tuottavuus		-1,6	0,3	-0,0	1,0	1,4	0,9

¹ Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan

1.5 Työvoima

Työllisyyden kasvu on vuoden ensimmäisellä puoliskolla nopeutunut merkittävästi. Työllisten määrä oli kesäkuussa 2,1 % eli runsaat 50 000 suurempi kuin viime vuoden lopussa. Myös vuoden 2019 kesäkuuhun verrattuna työllisten määrä oli kymmeniä tuhansia suurempi. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla sekä palkansaajien että yrittäjien määrä lisääntyi kymmenillä tuhansilla vuodentakaisesta. Palkansaajilla erityisesti määräaikainen ja osa-aikainen työ lisääntyi, mutta kokoaikatyö supistui. Toimialoista työllisyyden kasvu oli erityisen vahvaa alkutuotannossa sekä eräillä yksityisten palveluiden toimialoilla ja julkisessa hallinnossa. Työllisyys taas supistui jalostustoimialoilla. Tehdyn työn eli työtuntien määrä lisääntyi 1,9 %.

Avoimet työpaikat

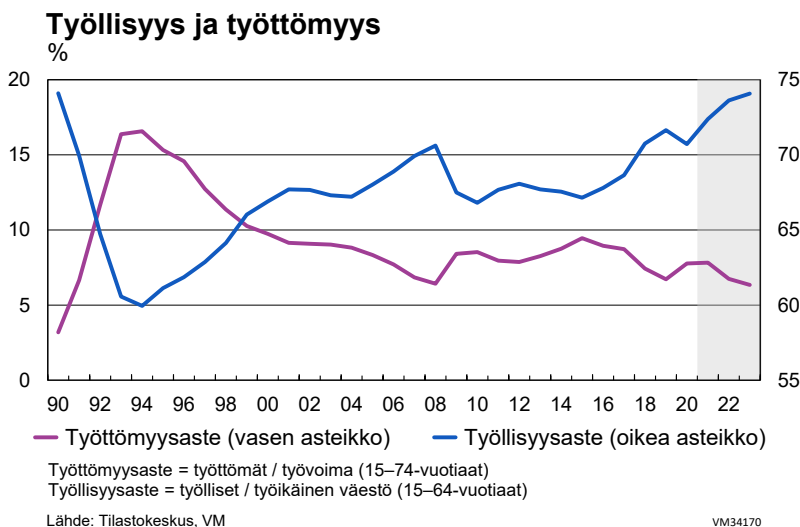
Lähde: TEM

VM 34267

Työmarkkinat vetävät tällä hetkellä runsaasti työvoimaa ja potentiaalia olisi erällä toimialoilla parempaankin. Yritysten henkilökuntaodotukset ovat elinkeinoelämän luottamuskyselyjen mukaan kohentuneet kesän aikana päätoimialoilla. Varsinkin erällä palvelualoilla ammattitaitoisesta työvoimasta alkaa olla niukkuutta. Työtilaisuuksia onkin tarjolla runsaasti, sillä avoimia työpaikkoja on työvoimahallinnossa ennätysmäärä. Myös Tilastokeskuksen laajemmin avoimia työpaikkoja kuvaavan kyselytilaston mukaan avoimia työpaikkoja on nyt runsaasti. Erityisesti vaikeasti täytettäviä työpaikkoja on keskisuurissa ja suurissa yrityksissä Etelä-Suomessa paljon aiempia vuosia enemmän.

Yritykset sopeuttivat viime vuonna työvoimakustannuksiaan irtisanomisten lisäksi lomautuksilla. Kesään mennessä lomautusten määrä on laskenut kolmasosaan viimevuotisesta ja loppukesästä alkaneiden lomautusjaksojen määrä on laskenut vuoden 2019 tasolle.

Rokotusten yleistyminen vuoden toisella puoliskolla luo uskoa talouden asteittaiseen avautumiseen. Silti taudin säilyminen yhteiskunnassa asettaa elinkeinotoiminnan rajoitusten vähentymisen epävarmalle pohjalle ja uusien työllisten kasvuvauhti näyttää hidastuvan vuoden toisella puoliskolla. Alkuvuoden erittäin ripeän työllisyyden lisääntymisen johdosta työllisyyden kasvu ylittää tänä vuonna kaksi prosenttia, vaikka kasvuvauhti hidastuu tautitilanteen epävarmuuden takia loppuvuonna. Työllisyysaste nousee 72½ prosenttiin, myös työikäisten määrän vähentymisen seurauksena.

Taluskasvu pitää yllä työvoiman kysyntää, jota riittää täyttämään lyhyellä aikavälillä korkealla oleva työttömyys ja hallituksen toimet työn tarjonnan lisäämiseksi. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää vuosina 2022 ja 2023, varsinkin palvelutoimialoilla. Työllisyyden ennustetaan lisääntyvän v. 2022 puolitoista prosenttia. Kasvu hidastuu talouden aktiviteetin myötä v. 2023, mutta työllisyysaste nousee runsaaseen 74 prosenttiin.

Työllisyyden vahva kasvu johtaa yleensä työttömyyden selvään laskuun. Alkuvuonna näin ei ole kuitenkaan tapahtunut, sillä työllisyyden kasvu on tullut työvoiman ulkopuolelta, jolloin työhön osallistuminen on kohonnut ennätystasolle, kun työttömien määrä on samalla lisääntynyt. Osittain poikkeuksellisen kehityksen taustalla on viime vuonna jyrkästi lisääntynyt lomautettujen määrä, joka osin tilastoitui työvoiman ulkopuolisiksi. Tänä vuonna lomautettuja on otettu takaisin töihin, jolloin työttömyys ei ole samaan aikaan supistunut. Varsinkin iäkkäiden miesten ja naisten työttömyys on yhä selvästi yleisempää kuin vuosi ja varsinkin kaksi vuotta sitten. Lisäksi pitkäaikaistyöttömyys on nousussa.

Työttömiä oli alkuvuonna Tilastokeskuksen mukaan 12,4 % enemmän kuin vuosi sitten. Kesällä työttömien trendi ei ole kuitenkaan enää kasvanut ja työllisyyden jatkuva kasvu alkaa vähitellen supistaa myös työttömien määrää. Työttömyysaste kuitenkin nousee viime vuodesta hieman 7,8 prosenttiin alkuvuoden kasvun seurauksena. Erityisesti palvelualojen elpyminen ensi vuonna vahvistaa työttömyyden laskua ja työttömyysaste laskee alle 7 prosenttiin. Mikäli työmarkkinoiden

kohtaanto-ongelmat ja työvoiman saatavuus alueittain tai ammateittain ei muodostu työmarkkinoiden toimivuuden esteeksi kuten ennusteessa oletetaan, työttömyysaste laskee v. 2023 alle kuuteen ja puoleen prosenttiin. Tämä on vielä hieman enemmän kuin komission yhteisellä menetelmällä arvioitu rakenteellisen työttömyyden taso Suomessa.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö, 15–74-vuotiaat	4124	4128	4133	4125	4113	4102
muutos	10	4	5	-8	-12	-11
Työikäinen väestö, 15–64-vuotiaat	3439	3428	3421	3414	3408	3406
muutos	-12	-11	-7	-7	-6	-2
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2507	2533	2494	2548	2586	2601
siitä 15–64-vuotiaat	2433	2456	2419	2471	2509	2523
Työttömät (15–74-vuotiaat)	201	183	209	216	187	176
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	70,7	71,6	70,7	72,4	73,6	74,1
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	7,4	6,7	7,7	7,8	6,7	6,3
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	12	15	18	20	20	20

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Nimellispalkkojen nousuvauhti nopeutui kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla 2,2 prosenttiin vuodentakaisesta. Nopeutuminen johtui suuremmista sopimuskorotuksista, sillä palkkaliukumien määrä pysyi lähes edellisvuoden suuruisena noin puolessa prosenttiyksikössä. Toimialoista teollisuudessa sekä erällä yksityisen liike-elämän palvelualoilla nimellispalkkojen nousuvauhti nopeutui. Sen sijaan kauppan ja varsinkin kiinteistöpalveluiden toimialoilla nimellispalkkojen nousuvauhti hidastui selvästi. Reaalipalkkojen nousuvauhti puolittui runsaaseen puoleen prosenttiin, sillä inflaatio nopeutui runsaaseen puoleentoista prosenttiin. Koko v. 2021 nimellispalkat nousevat 2,3 % sopimuspalkkojen ja palkkaliukumien vetämänä.

Tälle vuodelle sovitut sopimuspalkkojen korotukset on pääosin jo tehty. Lisäksi loppuvuonna, vuodenvaihteessa ja ensi keväänä moni nyt voimassa oleva työehtosopimus on umpeutumassa. 2000-luvulla työehtosopimusten keskimääräinen kesto on ollut lähellä kahta vuotta. Näiden sopimusten sopimuskorotukset ovat useammin olleet ensimmäisenä sopimusvuotena edellisvuotta suuremmat kuin pienemmät.

Ennusteessa on oletettu, että vuosien 2022 ja 2023 ansioiden nousu kytkeytyy ennustettuun, hidastuvaan tuottavuuden kasvuun. Toisaalta kohenevan taloudellisen toimeliaisuuden ja sen myötä työllisyyden paranemisen sekä aloittaisen työvoimaniukkuuden oletetaan nostavan palkkaliukumia. Nimellisansioiden ennustetaan lisääntyvän noin 3 % v. 2022 ja noin 2½ % v. 2023.

Palkkasumma kasvoi vuoden ensimmäisellä puoliskolla 4,5 %. Palkkasumman nousu oli sitä nopeampaa, mitä suurempaa palkkaa työlliset ansaitsivat. Näin ollen palkkasumman kasvuvauhti oli jopa nopeampaa kuin sinänsä hyvä työllisyyskehitys olisi antanut olettaa. Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden kehitys. Työllisyyden kasvun ja nimellisansioiden nousuvauhdin nopeutuessa palkkasumman ennakoidaan tänä vuonna lisääntyvän 4,5 %. Ensi vuonna ansioiden nousun oletetaan nopeutuvan, mutta työllisyyden kasvun hidastuvan, joten palkkasumma lisääntyy noin 4½ % v. 2022. Hidastuva ansioiden nousu ja työllisyyden kasvu johtavat myös palkkasumman kasvun hidastumiseen v. 2023, jolloin palkkasumman odotetaan lisääntyvän noin 3 %.

Taulukko 12. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	1,2	2,0	1,3	1,8	2,3	1,8
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,5	0,1	0,6	0,5	0,7	0,7
Ansiotasoindeksi	1,7	2,1	1,9	2,3	3,0	2,5
Reaalinen ansiotaso ¹	0,6	1,1	1,6	0,5	1,4	0,8
Keskiansiot ²	2,1	2,0	2,4	2,1	3,1	2,6
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	2,8	1,8	1,8	1,7	2,6	1,7

¹ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

² Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

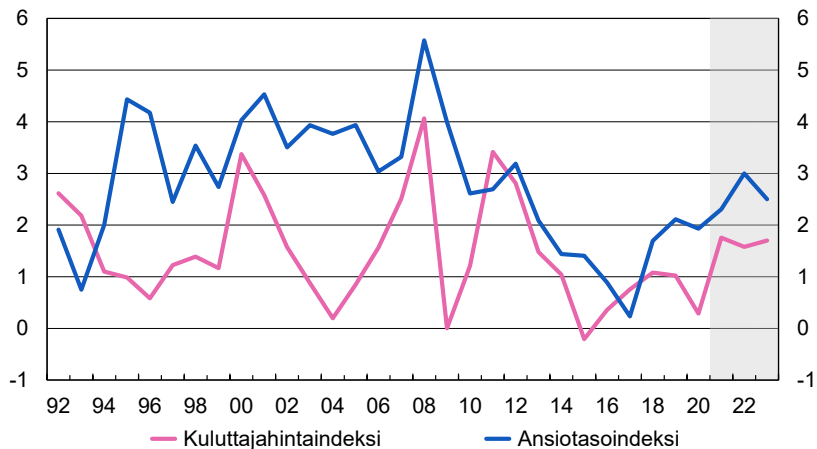
1.6.2 Kuluttajahinnat

Kuluttajahintaindeksin vuosimuutos on kiihtynyt lähes 2 prosenttiin vuoden 2021 puoliväliin mennessä. Energian hinnan nousu on kiihdyttänyt inflaatiota eniten yhdessä elintarvikkeiden hintojen nousun kanssa. Palveluiden hintojen nousu on jatkunut tasaisena ja pysynyt edelleen keskimääräistä hitaampana. Tuoreruuan hinnat ovat laskeneet alkuvuoden aikana. Raaka-aineiden hintojen nousu ja komponenttipula eivät ole välittyneet tavaroiden hintoihin, jotka ovat olleet edelleen tasaisessa laskussa.

Vuonna 2021 kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna inflaatioksi ennustetaan 1,8 %. Energian hinnan inflaatiota kiihdyttävä vaikutus kääntyy vähitellen alenevaksi, sillä öljyn hinnan oletetaan saavuttaneen huippunsa ja futuurihinnat ovat laskevat.

Palkkojen nousu välittyi selvemmin palveluiden hintoihin ja sieltä kuluttajahintoihin. Palveluiden hintojen nousu ylläpitää inflaatiota eniten tulevina vuosina. Myös pohjainflaatio pysyy selvästi positiivisena. Vuosina 2022 ja 2023 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan nousevan 1,6 % ja 1,7 %.

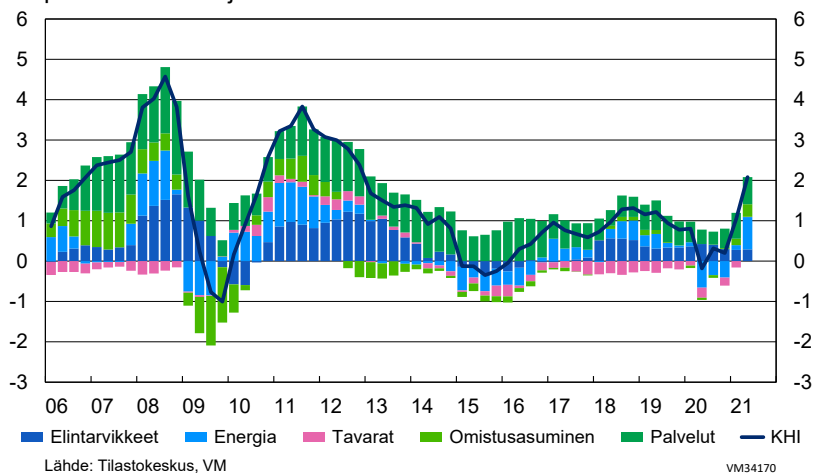
Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Kuluttajahintaindeksi prosenttimuutos ja kasvuvaikutukset

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 13. Hintaindeksjä

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat ¹	4,1	-0,3	-4,2	4,2	1,9	1,6
Tuontihinnat ¹	3,3	0,4	-5,1	4,4	2,2	1,7
Kuluttajahintaindeksi	1,1	1,0	0,3	1,8	1,6	1,7
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	1,2	1,1	0,4	1,8	1,6	1,8
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	4,7	1,0	-3,3	6,6	2,3	2,0
Rakennuskustannusindeksi	2,2	1,0	-0,2	3,4	2,4	2,2

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Covid-19 epidemia kasvatti julkisen talouden alijäämän suureksi viime vuonna. Julkista taloutta heikensivät talouden taantuma sekä monet epidemian vuoksi toteutetut tukitoimet. Taantuman jälkeinen ripeä talouskasvu kohentaa julkista taloutta kuluvana vuonna, mutta julkisen talouden alijäämä pysyy suurena. Talouskasvu ja epidemian vuoksi päätettyjen tukitoimien voimakas vähentyminen vahvistavat julkista taloutta vielä 2022. Julkinen talous jää kuitenkin ripeän suhdannepyrähdyksen jälkeen yhä alijäämäiseksi. Siten julkisessa taloudessa vallitsee edelleen rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen nousi viime vuonna 10 prosenttiyksikköä korkeammalle tasolle kuin ennen kriisiä. Velkasuhteen kasvu hidastuu ensi vuonna, mutta kiihtyy sen jälkeen uudelleen nousten reiluun 73 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä. Julkinen velkasuhde on jäämässä huomattavasti korkeammalle tasolle kuin viime vuosikymmenen lopulla.

Valtionhallinto on kantanut suurimman osan epidemian vuoksi päätettyjen tukitoimien kustannuksista. Valtionhallinto onkin julkisen talouden alasektoreista alijäämäisin. Valtion toteuttama aktiivinen finanssipolitiikka elvytti taloutta viime vuonna ja ylläpitää taloudellista aktiviteettia myös kuluvana vuonna. Finanssipolitiikan mitoitusta on kuvattu tarkemmin sivun 63 kehikossa. Valtionhallinnon alijäämä pienee ennustejaksolla talouskasvun sekä päättyvien tukitoimien siivittämänä.

Paikallishallinnon rahoitusasema kääntyi hieman ylijäämäiseksi viime vuonna. Tämä johtui pitkälti valtion mittavista tukitoimista. Tänä ja ensi vuonna paikallishallinnon rahoitusasema on jälleen alijäämäinen. Vuonna 2023 Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistä vastuu siirretään kunnilta hyvinvointialueille. Tämä helpottaa kuntien rakenteellisia, väestön ikääntymisestä johtuvia, menopaineita. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa lievästi alijäämäisenä. Alijäämä johtuu mittavista investoinneista.

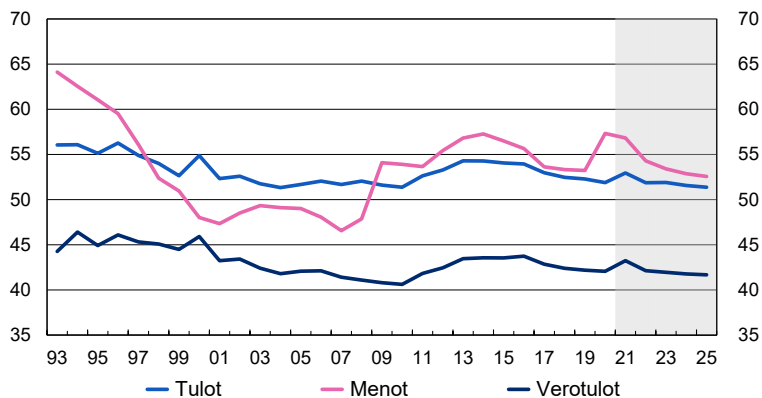
Työeläkelaitosten ylijäämä supistui viime vuonna merkittävästi väliaikaisen työeläkemaksun alennuksen sekä pienentyneiden maksu- ja omaisuustulojen vuoksi. Työeläkelaitosten rahoitusasema palautuu väliaikaisen maksualennuksen päättymisen myötä sekä työllisyyden kohenemisesta seuranneen vahvan maksutulokehityksen johdosta. Ylijäämä jää tulevina vuosina kuitenkin maltilliseksi, koska eläkemenojen kasvu jatkuu ja hyvin alhainen korkotaso hidastaa työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua.

Muut sosiaaliturvarahastot kääntyivät alijäämäiseksi viime vuonna. Rahoitusasemaa heikensivät runsaat lomautukset, työttömyyden lisääntyminen ja työttömyysturvaan tehdyt väliaikaiset laajennukset. Muiden sosiaaliturvarahastojen tilannetta helpottaa tänä ja ensi vuonna työttömyysvakuutusmaksun korottaminen. Myös työttömyys alenee ensi vuodesta alkaen, mikä vahvistaa muita sosiaaliturvarahastoja.

Julkisyhteisöjen menoaste eli menojen suhde BKT:hen nousi viime vuonna nopeasti. Menoaste alenee ennustejaksolla, kun määräaikaiset tukitoimet päättyvät ja työttömyyteen liittyvät menot pienenevät. Veroaste eli verojen ja veroluonteisten maksujen suhde BKT:hen laski viime vuonna ja nousee taas kuluvana vuonna, kun verotulot kasvavat taantumasta toipuessa nopeampaa kuin BKT. Myöhempinä vuosina veroaste alenee, koska välillisten verojen tuotto kasvaa BKT:tä hitaammin.

Julkisen talouden merkittävimmät riskit linkittyvät edelleen yleiseen talouskehitykseen. Covid-19-epidemian mahdolliset uudet virusmuunnokset voivat hidastaa talouden toipumista ja heikentää julkista taloutta hidastuneen talouskasvun ja epidemiaan liittyvien menojen mahdollisen uuden kasvun myötä.

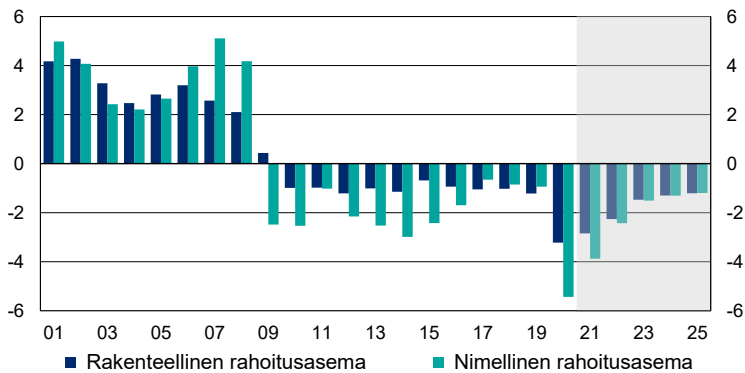
Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen nimellinen ja rakenteellinen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Laskelmat perustuvat EU-komission tuotantofunktioalähestymistapaan

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 14. Julkisyhteisöt¹

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	37,4	38,4	37,9	40,9	41,3	42,5
Tuotannon ja tuonnin verot	33,0	33,6	33,1	35,4	36,1	36,8
Sosiaalivakuutusmaksut	27,9	28,6	27,6	30,5	31,6	32,9
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	99,0	101,3	99,4	107,6	109,9	113,0
Muut tulot ³	24,2	25,0	24,0	25,0	26,2	27,6
siitä korkotulot	1,7	1,6	1,3	1,3	1,4	1,5
Tulot yhteensä	122,5	125,6	122,6	131,8	135,3	139,8
Kulutusmenot	53,5	55,6	57,7	61,0	62,6	63,3
Tukipalkkiot	2,6	2,6	4,2	4,3	2,8	2,9
Sosiaalietuudet ja -avustukset	43,0	43,8	46,4	47,1	47,6	48,7
Muut tulonsiirrot	5,6	5,8	6,7	6,6	6,7	6,6
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	51,2	52,1	57,3	58,0	57,0	58,2
Pääomamenot ⁴	10,3	10,9	11,8	13,6	13,2	13,0
Muut menot	9,5	9,1	8,6	8,9	8,8	9,4
siitä korkomenot	2,1	2,0	1,6	1,3	1,0	0,9
Menot yhteensä	124,5	127,8	135,4	141,4	141,6	143,9
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-2,0	-2,3	-12,8	-9,7	-6,3	-4,1
Valtionhallinto	-2,9	-2,6	-13,1	-10,4	-7,2	-4,7
Paikallishallinto	-2,0	-3,0	0,0	-1,1	-1,8	-2,0
Hyvinvointialueet						-0,7
Työeläkelaitokset	2,4	2,7	0,4	2,0	2,4	2,6
Muut sosiaaliturvarahastot	0,6	0,6	-0,2	-0,2	0,2	0,7
Perusjäämä ⁵	0,1	-0,3	-11,3	-8,3	-5,3	-3,1

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Sisältää pääomaverot³ Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen⁴ Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot⁵ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 15. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,4	42,2	42,1	43,2	42,1	42,0
Julkisyhteisöjen menot ¹	53,3	53,2	57,3	56,8	54,3	53,4
Nettoluotonanto	-0,9	-0,9	-5,4	-3,9	-2,4	-1,5
Valtionhallinto	-1,3	-1,1	-5,5	-4,2	-2,8	-1,7
Paikallishallinto	-0,9	-1,2	0,0	-0,4	-0,7	-0,7
Hyvinvointialueet						-0,3
Työeläkelaitokset	1,0	1,1	0,2	0,8	0,9	1,0
Muut sosiaaliturvarahastot	0,2	0,3	-0,1	-0,1	0,1	0,2
Perusjäämä ²	0,0	-0,1	-4,8	-3,3	-2,0	-1,2
Julkisyhteisöjen velka	59,8	59,5	69,5	71,2	71,3	72,2
Valtionvelka	45,0	44,3	52,9	55,1	55,3	55,9
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	634	653	656	661	672	663
Valtionhallinto	135	138	140	140	140	140
Paikallishallinto	486	502	503	509	519	263
Hyvinvointialueet						248
Sosiaaliturvarahastot	13	13	13	13	13	13

¹ EU-harmonisoitu² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 16. Eräiden EU-maiden julkisen talouden rahoitusjäämät ja velkasuhteet

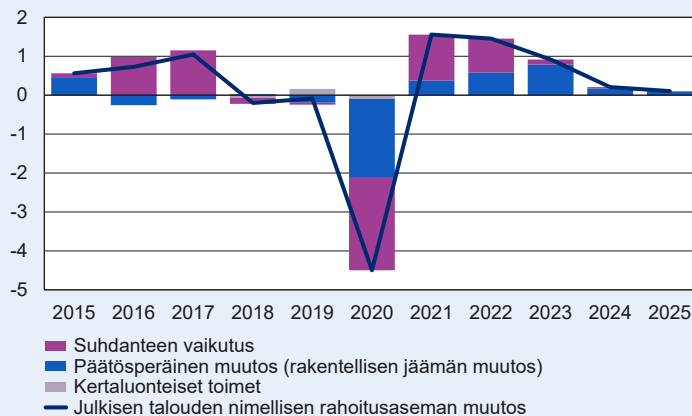
	2019	2020	2021**	2019	2020	2021**
	Rahoitusjäämä			Velka		
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
*Suomi	-0,9	-5,4	-3,9	59,5	69,5	71,2
Suomi	-1,0	-5,4	-4,6	59,5	69,2	71,0
Iso-Britannia	-2,3	-12,3	-11,8	85,2	102,1	108,2
Ruotsi	0,6	-3,1	-3,3	35,0	39,9	40,8
Tanska	3,8	-1,2	-2,1	33,3	42,2	40,2
Irlanti	0,5	-5,0	-5,0	57,4	59,5	61,4
Espanja	-2,9	-11,0	-7,6	95,5	120,0	119,6
Alankomaat	1,8	-4,3	-5,0	48,7	54,5	57,9
Luxemburg	2,4	-4,1	-0,4	22,0	24,9	27,0
Portugali	0,1	-5,7	-4,7	116,8	133,6	127,2
Itävalta	0,6	-8,9	-7,6	70,5	83,9	87,2
Saksa	1,5	-4,2	-7,5	59,7	69,8	73,0
Ranska	-3,1	-9,2	-8,5	97,6	115,7	117,4
Belgia	-1,9	-9,4	-7,6	98,1	114,1	115,3
Italia	-1,6	-9,5	-11,7	134,6	155,8	159,8
Kreikka	1,1	-9,7	-10,0	180,5	205,7	208,8

Lähde: EU-komission kevätennuste 2021, *Suomi: VM syksy 2021

Finanssipolitiikan mitoitus

Finanssipolitiikka oli vuonna 2020 taloutta elvyttävää. Finanssipolitiikan elvytys oli sikäli oikea-aikaista, sillä talouden syvä kuoppa ajoittui myös vuodelle 2020. Kuluvana vuonna talous toipuu kovaa vauhtia viime vuoden kuopasta. Finanssipolitiikan mitoitus muuttuu rakenteellisen eli suhdanteen vaikutuksesta puhdistetun rahoitusaseman muutoksella mitattuna likimain neutraaliksi tai hieman kiristäväksi. Verrattuna vuoteen 2019 finanssipolitiikka on kuitenkin elvyttävää, mutta elvytyksen mittaluokka ei enää kasva vuodesta 2020. Ensi vuodesta lähtien finanssipolitiikka muuttuu kiristävämmäksi monien epidemian vuoksi tehtyjen tukitoimien päättyessä.

Julkisen talouden rahoitusaseman muutos prosenttiyksikköä

Lähde: VM

Suhdanteen vaikutus julkisen talouden rahoitusaseman vahvistumiseen vuosina 2021 ja 2022 on merkittävä. Vuodesta 2023 alkaen hyvä suhdanne hiipuu ja talouskasvu palautuu potentiaaliselle tasolle.

Seuraavassa kuviossa on kuvattu hallituksen päättämien julkisiin tuloihin ja menoihin vaikuttavien toimenpiteiden mittaluokka kumulatiivisesti budjettivuosittain. Vertailukohtana on kevään 2019 tekninen julkisen talouden

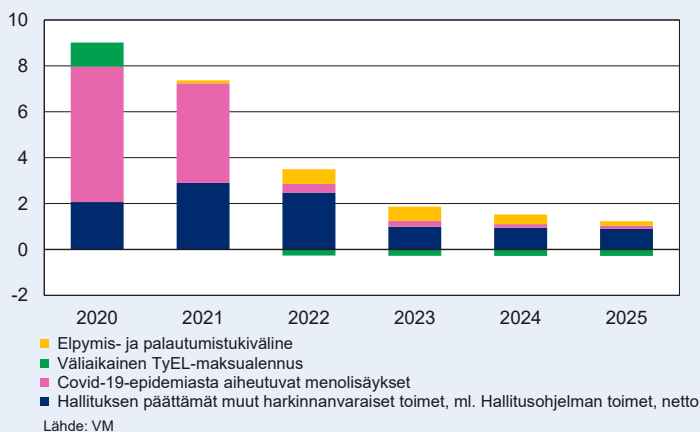

suunnitelma. Kansantalouden tilinpidon ¹ rahoitusasemaan vaikuttavia toimenpiteitä on päätetty koko julkisen talouden tasolla n. 9 mrd. eurolla vuodelle 2020 ja n. 7 mrd. eurolla vuodelle 2021. Vuoden 2022 osalta toimenpiteitä on huomattavasti vähemmän eli n. 3 mrd. euroa.

Koronapandemia kasvatti menoja huomattavasti vuosille 2020 ja 2021. Lisäksi hallitusohjelma sisälsi jo alun perin menolisäyksiä vuodelle 2020.

Suomi saa EU:n Elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) avustuksina n. 2,1 mrd. euroa tämänhetkisten arvioiden mukaan. RRF:llä ei odoteta olevan vaikutusta julkisen talouden rahoitusasemaan, sillä ennusteessa on oletettu menoja vastaavat tulot. Oletus perustuu Eurostatin ² alustavaan arvioon välineen käsittelystä julkisen talouden tilastoinnissa. Panostuksien jakautuminen eri vuosille 2023-2025 perustuu tekniseen oletukseen ja jaksotus voi vielä muuttua jatkovalmistelussa.

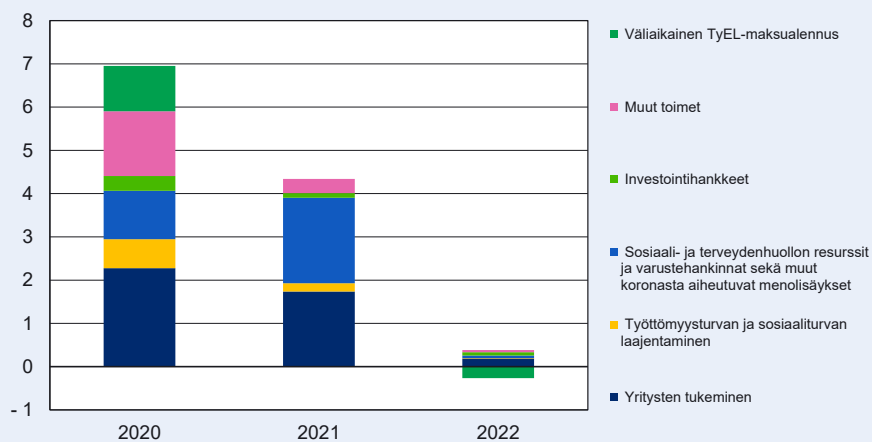
Hallituksen harkinnanvaraiset toimenpiteet mrd. euroa

¹ Kaikkien julkiseen talouteen vaikuttavien toimien ajoitusta ei voi suoraan päätellä kuvion mukaisista vuotuisista budjetoiduista tuloista ja menoista, sillä monivuotisia määrärahoja voidaan käyttää myös budjetointivuoden jälkeen. Tämä pätee etenkin v. 2021, sillä budjetin määrärahoja siirtyi vuodelta 2020 huomattavan suuri määrä. Siirtyvien määrärahojen käyttö ja sen arvioitu vaikutus kansantalouden tilinpidon mukaiseen rahoitusasemaan on otettu huomioon julkisen talouden ennusteessa.

Kuviossa 3 on kuvattu koronatilanteen vuoksi budjetoitujen eli kuviossa 2 violetilla pylväällä kuvattujen määrärahojen kohdentumista. Merkittävimmät kohteet, joihin määrärahoja on budjetoitu, ovat yritysten tukeminen sekä terveysturvallisuus. Taloudellisen katsauksen liitteen 5 taulukossa on avattu toimien sisältöä ja mittaluokkaa tarkemmin valtion budjettitalouden näkökulmasta.

Julkisen talouden menoihin ja tuloihin kohdistuvat koronaepidemian vuoksi budjetoidut toimet mrd. euroa

Lähde: VM

Näiden julkisen talouden tuloihin ja menoihin vaikuttavien suorien toimien lisäksi on päätetty myös epäsuorista tukitoimista. Merkittävimmät ovat Finnveran takausvaltuuksien kasvattaminen sekä verojen huojennetut maksujärjestelyt.

Julkiset menot suhdannepolitiikan välineenä: arvioita finanssipolitiikan tehokkuudesta

Finanssipolitiikalla tarkoitetaan päätösperäisiä muutoksia julkisissa menoissa tai veroissa, joiden tavoitteena on vakauttaa taloutta tai vaikuttaa taloudellisten toimijoiden kannusteisiin sekä tulonjakoon. Tässä kehikossa tarkastellaan julkisen kulutuksen ja investointien vaikutuskanavia ja julkisiin menoihin kohdistuvan finanssipolitiikan tehokkuutta talouden vakauttamisessa.

Finanssipolitiikan vaikutusta mitataan taloustieteessä finanssipolitiikan kertoimen avulla. Kerroin kuvaa bruttokansantuotteen ja julkisten menojen euromääräisen kasvun suhdetta. Finanssipolitiikan tehokkuuden kannalta mielenkiinto keskittyy siihen, onko kerroin yli vai alle yhden. Jos kerroin on yli yhden, kasvaa bruttokansantuote enemmän kuin alkuperäinen julkisten menojen lisäys oli. Finanssipolitiikalla on tällöin elvyttäviä vaikutuksia. Jos kerroin jää yhtä pienemmäksi, julkisten menojen kasvu syrjäyttää yksityisen sektorin talouteen tuomaa arvonlisää.

Finanssipolitiikan vaikutuskanavat

Finanssipolitiikalla on sekä välittömiä että välillisiä vaikutuksia talouteen. Julkisten menojen muutoksen välitön vaikutus on havaittavissa kokonaiskysynnän mekaanisena muutoksena. Jos finanssipolitiikalla olisi vain välittömiä vaikutuksia, bruttokansantuote kasvaisi yksinkertaisesti julkisten menojen kasvun verran. Finanssipolitiikan tehokkuus määräytyy kuitenkin sen epäsuorien (välillisten) vaikutusten perusteella, jotka syntyvät, kun kotitaloudet ja yritykset reagoivat julkisten menojen muutokseen.

Finanssipolitiikan epäsuorat vaikutukset välittyvät talouteen kahden toisilleen vastakkaisen mekanismin kautta. Taloutta elvyttävä ja kokonaistaloudellista aktiiviteettia lisäävä kerroinprosessi voi syntyä, jos julkisten menojen kasvun seurauksena kotitalouksille syntyy lisätuloja, jotka kanavoituvat kulutukseen. Lisääntyvät tulot kasvattavat edelleen kokonaiskysyntää ja kulutusta. Lopputuloksena voidaan saavuttaa tilanne, jossa kokonaiskysyntä on kasvanut enemmän kuin varsinaisen menojen lisäys oli.

Toisaalta julkisten menojen kasvu voi supistaa tai korvata yksityistä kysyntää. Kun julkinen sektori kasvattaa menoja, julkiseen tuotantoon tarvittavien hyödykkeiden ja työvoiman kysyntä kasvaa. Tämä nostaa hinta- ja palkkatasoa koko taloudessa, jolloin yksityisten yritysten kannustimet luoda työpaikkoja, investoida ja kasvattaa tuotantoa voivat heiketä. Jos talouden vapaista resursseista on pulaa ja talouden hinnat mukautuvat täydellisesti korkeampaan julkiseen kysyntään, julkisten menojen kasvu syrjäyttää voimakkaasti yksityisen sektorin tuottamaa arvonlisää. On myös huomioitava, että kasvaneet julkiset menot on rahoitettava velanotolla, (tulevilla) veronkorotuksilla tai

menoleikkauksilla. Julkisten menojen rahoittaminen velanotolla voi nostaa korkokantaa rahoitusmarkkinoilla, mikä vähentää yksityistä kulutusta ja investointeja. Finanssipolitiikan positiiviset vaikutukset voivat jäädä ennakoitua pienemmiksi myös, jos yksityinen sektori ennakoi tulevaisuudessa tapahtuvan finanssipolitiikan kiristyksen.

Käytännössä finanssipolitiikan välillisten vaikutusten arviointi on haastavaa. Taloustieteellisessä tutkimuksessa on havaittu, että finanssipolitiikan tehokkuus riippuu monista tekijöistä, kuten talouden rakenteista ja suhdanteesta, julkisten menojen rahoitustavasta tai julkisten menojen luonteesta. Toisin sanoen finanssipolitiikan kerroin ei ole vakio, vaan sen suuruus riippuu monista tekijöistä.

Arvioita finanssipolitiikan kertoimen suuruudesta

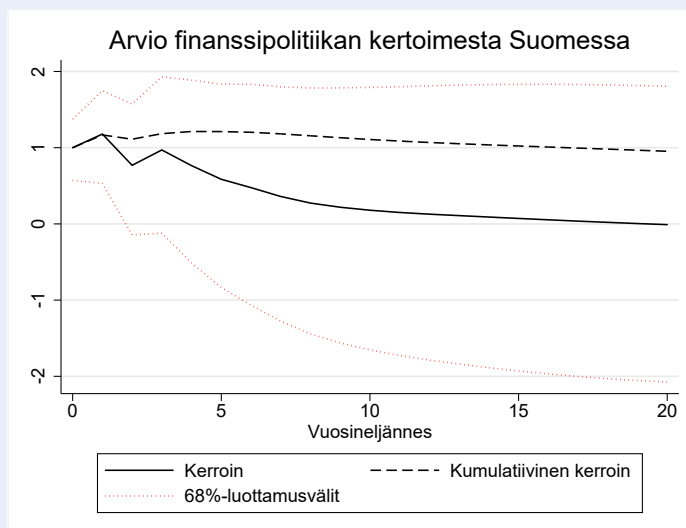
Taloustieteessä on laaja tutkimuskirjallisuus, joka arvioi julkisten menojen kokonaistaloudellisia vaikutuksia eli mittaa välittömien ja välillisten mekanismien yhteisvaikutusta (ks. esim. Ramey 2019). Vaikka tutkimuskirjallisuus ei ole päässyt yksimielisyyteen finanssipolitiikan taustalla vaikuttavista mekanismeista, arviot finanssipolitiikan kertoimen suuruudesta ovat yllättävän samanlaisia. Rameyn (2019) mukaan finanssipolitiikan kertoimen suuruus julkisille menoille asettuu kansainvälisessä tutkimuksessa tyypillisesti 0,6 ja 1 välille. Suomen aineistolla tehdyt arviot finanssipolitiikan kertoimesta ovat lähellä yhtä ja tutkimustulokset ovat linjassa kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden kanssa.

Viime vuosina julkisten menojen kokonaistaloudellisten vaikutusten arvioiden rinnalle on syntynyt tutkimuskirjallisuus, joka käsittelee finanssipolitiikan alueellisia vaikutuksia (kts. esim. Chodorow-Reich 2019). Vaikka alueellinen finanssipolitiikan kerroin ei ole suoraan yleistettävissä kokonaistaloudelliseksi julkisten menojen kertoimeksi, se tarjoaa tärkeää tietoa julkisten menojen alueellisista vaikutuksista.¹ Tyypilliset arviot alueellisesta finanssipolitiikan kertoimesta ovat 1-2 välillä. Räsänen ja Mäkelän (2021) arvion mukaan alueellinen finanssipolitiikan kerroin on Suomessa hiukan ykköstä suurempi.

Tutkimuskirjallisuudessa finanssipolitiikan kerrointa arvioidaan teoria- tai empirialähtöisesti. Teorialähtöisessä lähestymistavassa hyödynnetään usein dynaamisia stokastisia yleisen tasapainon malleja (DSGE-malleja), missä talouden eri toimijoiden käyttäytymistä pyritään kvantitatiivisesti mallintamaan

¹ Chodorow-Reichin (2019) mukaan alueellinen finanssipolitiikan kerroin tarjoaa alarajan kokonaistaloudelliselle kertoimelle, jos kyseessä on suljettu talous, rahapolitiikka on passiivista ja julkisten menojen lisäksi rahoitetaan julkista alijäämää kasvattamalla.

mahdollisimman yksityiskohtaisesti.² Empiriaalähtöinen lähestymistapa perustuu puolestaan empiirisen aineiston laajempaan hyödyntämiseen niin, että taloudessa vallitsevia mekanismeja ei oleteta etukäteen. Tyypillisesti empiirinen tutkimus hyödyntää rakenteellisia vektoriautoregressiivisiä (SVAR) malleja.³

Oheiseen kuvioon on piirretty arvio finanssipolitiikan kertoimesta eri aikajännteillä. Kerroin (yhtenäinen viiva) on mitattu empiirisellä VAR-mallilla, hyödyntäen Blanchardin ja Perrotin (2002) identifiointimenetelmää. Lisäksi kuviossa esitetään ns. kumulatiivinen kerroin (katkoviiva) (Mountford ja Uhlig, 2009), joka kertoo, kuinka paljon BKT kasvaa yhteensä verrattuna julkisiin menoihin eri aikajännteillä. Kun aikajänne kasvaa, kertoimen suuruus pienenee. Estimoinnin epävarmuutta kuvaava luottamusjoukko on kuitenkin laaja, eikä kerroin ole tilastollisesti merkitsevästi pienempi tai suurempi kuin 1. Ottaen huomioon sekä kirjallisuudessa esitetyt arviot että yllä kuviossa esitetty tulos, voidaan todeta, että finanssipolitiikan kerroin on lähellä yhtä. Näin ollen finanssipolitiikalla on mahdollista elvyttää taloutta rajoitetusti.

² Poliittikkakäytössä olevissa malleissa, kuten valtiovarainministeriön KOOMA-mallissa, talous on mallinnettu hyvin yksityiskohtaisesti, jolloin sekä syrjäytymisvaikutus että kysyntäperusteiset mekanismit otetaan huomioon tarkastelussa.

³ Sekä teoria- että empiiriaalähtöiset tarkastelut tarjoavat saman suuruisia arvioita finanssipolitiikan kertoimelle.

Kirjallisuus

- Blanchard, O. ja Perotti, R. (2002), "An Empirical Characterization of the Dynamic Effects of Changes in Government Spending and Taxes on Output", *Quarterly Journal of Economics* 117(4): 1329–68.
- Mountford, A. ja Uhlig, H. (2009), "What Are the Effects of Fiscal Policy Shocks?", *Journal of Applied Econometrics* 24(6): 960–92.
- Ramey, V. (2019), "Ten Years after the Financial Crisis: What Have We Learned from the Renaissance in Fiscal Research?", *Journal of Economic Perspectives*, 33 (2): 89-114.
- Chodorow-Reich, G (2019), "Geographic cross-sectional fiscal spending multipliers: What have we learned". *American Economic Journal: Economic Policy*, 11(2): 1-34.
- Räsänen, J. ja Mäkelä, E. (2021), "The effect of government spending on local economies during an economic downturn". *European Economic Review*, 134, 103697.

2.1.1 Julkisyhteisöjen velka

Julkisyhteisöjen velkasuhde kohosi viime vuonna 10 prosenttiyksikköä 69,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Velan määrä oli 164,2 mrd. euroa ja se kasvoi 21,2 mrd. euroa. Velkasuhde kasvaa vielä tänä vuonna, jonka jälkeen kasvu hidastuu v. 2022. Seuraavina vuosina velka alkaa kuitenkin kohota taas hieman nopeammin päättyen 73,4 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä.

Vuonna 2020 velka kasvoi erityisesti valtionhallinnossa. Budjettitalouden valtionvelka kasvoi 18,5 mrd. euroa ja oli 124,8 mrd. euroa. Paikallishallinnon velka kasvoi 1,9 mrd. euroa, vaikka sektorin rahoitusasema oli tasapainossa. Sosiaaliturvarahastojen velka kasvoi 2,2 mrd. euroa, mikä johtui Työllisyysrahaston velkaantumisesta sekä työeläkelaitosten johdannaisiin liittyvien velkojen kasvusta.

Vuoden 2020 velanotto oli valtionhallinnolla sekä paikallishallinnolla selvästi alijäämää suurempaa, mikä on kasvattanut sektoreiden kassavaroja. Valtionhallinnon kassavarojen oletetaan supistuvat v. 2021, kun viime vuodelle budjetoituja siirtomäärärahoja käytetään kuluvana vuonna. Paikallishallinnon oletetaan edelleen velkaantuvan sektorin rahoitusali jäämän verran.

Julkiseen velkaan lasketaan myös muita eriä budjettitalouden velan lisäksi. Valtion kohdalla velkaan luetaan esimerkiksi useiden budjetin ulkopuolisten yksiköiden ja yhtiöiden velat sekä valtion velkasalkun hallinnassa käytettyihin johdannaisso-pimuksiin liittyvät vakuudet. Paikallishallinnon velkaan lasketaan myös useiden

kuntien omistamien yhtiöiden velka. Sosiaaliturvarahastojen velka koostuu Työllisyysrahaston velasta ja työeläkelaitosten johdannaisiin liittyvistä käteisvakuuksista.

Velkasuhteen muutokseen vaikuttavia tekijöitä on eritelty taulukossa 17. Velkasuhdetta kasvattaa lähivuosina syvä valtion- ja paikallishallinnon perusalijäämä, joka supistuu hiljalleen. Talouskasvu puolestaan pienentää velkasuhdetta, mutta myös sen vaikutus vaimenee.

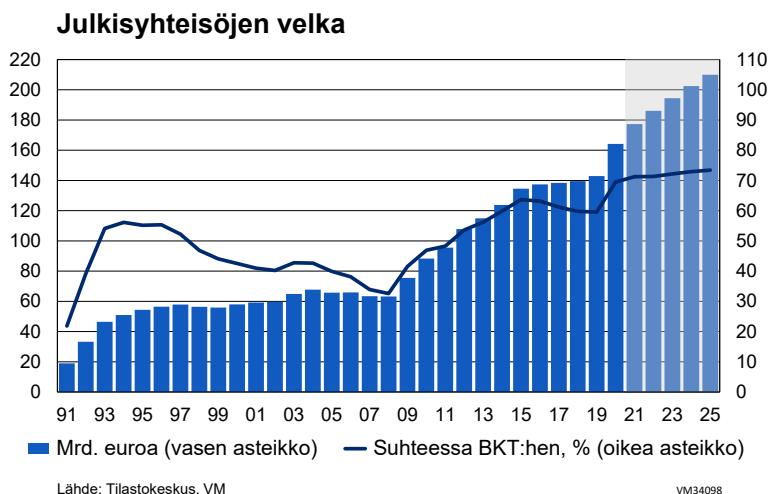
Muut syyt kuvaavat menoja tai tuloja, jotka eivät vaikuta kansantalouden tilinpidon mukaiseen alijäämään. Vuonna 2020 velkasuhde kasvoi enemmän kuin alijäämän kattaminen olisi edellyttänyt. Velanottoa vähentävät myös hallituksen suunnitellut rahoittaa kertaluonteisia menolisäyksiä myymällä osakevarallisuutta vuosina 2021–2022 sekä verotuksen ajoituskorjaukset. Vuodesta 2021 alkaen velanottotarvetta alkaa toisaalta kasvattaa varautuminen hävittäjähankkeen rahoitukseen, mikä ei näy vielä kansantalouden tilinpidon mukaisessa alijäämässä.

Taulukko 17. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

	2019	2020	2021**	2022**	2023**	2024**	2025**
Velkasuhde, suhteessa BKT:hen, %	59,5	69,5	71,2	71,3	72,2	72,9	73,4
Velkasuhteen muutos	-0,2	10,0	1,7	0,1	0,8	0,7	0,5
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema (pois lukien työeläkesektori)	1,3	4,9	4,2	3,0	2,1	2,0	2,0
Korkomenot	0,8	0,7	0,5	0,4	0,3	0,3	0,2
Muut tekijät ¹	-0,7	3,4	0,6	-0,0	0,6	0,6	0,5
BKT:n arvon muutos	-1,7	1,0	-3,5	-3,3	-2,3	-2,2	-2,1
Työeläkesektorin ylijäämä (ei vaikuta velanottoon)	1,1	0,2	0,8	0,9	1,0	1,0	1,0

¹ Muut tekijät sisältävät valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen kirjaamiseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.

Plus-merkkinen vaikutus korottaa ja miinus-merkkinen vaikutus alentaa velkasuhdetta.

2.2 Valtionhallinto

Valtionhallinnon rahoitusasema heikkeni viime vuonna voimakkaasti covid-19-epidemian seurauksena. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan rahoitusasema oli v. 2020 peräti 13,1 mrd. euroa eli n. 5,5 % suhteessa BKT:hen alijäämäinen. Talouden voimakas supistuminen viime vuoden keväällä on heikentänyt valtiontaloutta suhdanneautomatiikan aiheuttamien menojen kasvun ja tulojen supistumisen kautta. Myös päätösperäiset menolisäykset ovat heikentäneet valtionhallinnon rahoitusasemaa merkittävästi.

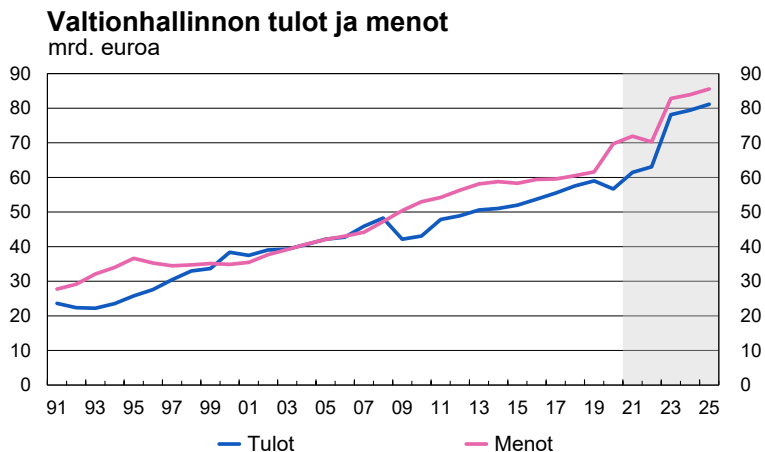
Talouden elpymisestä huolimatta valtiohallinnon rahoitusaseman arvioidaan olevan tänä vuonna 10,4 mrd. euroa eli n. 4,2 % suhteessa BKT:hen alijäämäinen. Päätösperäisiä menoja on kasvattanut hallituksen toteuttama aktiivinen finanssipolitiikka. Pääministeri Marinin hallitus antoi viime vuoden aikana seitsemän lisätalousarviota. Lisätalousarvioissa on mm. tuettu kuntataloutta sekä päätetty uusista infrahankkeista, joista osa kohdistuu kuluvalle vuodelle. Vuonna 2021 annettuja uusia päätösperäisiä toimia ovat mm. pääomansiirrot, covid-19-rokotteen lisähankinnat ja tuet lasti- ja matkustaja-alusvarustamoiden liikennöintiin. Lisäksi EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) tuo menolisäyksiä etenkin vuosille 2022–2023. RRF:n menolisäykset kohdistuvat investointiavustuksiin, tukipalkkioihin, julkiseen kulutukseen sekä jonkin verran julkisiin investointeihin. Suomen maksuosuus elpymisvälineen rahoituksesta tulee maksettavaksi vuosina 2028–2058.

Menojen kasvamisesta huolimatta valtionhallinnon rahoitusasema paranee tänä vuonna verotulojen suotuisan kehityksen ansiosta. Talouden elpyessä ja työllisyyden kasvaessa valtion saamat välittömät verotulot kasvavat lähes 17 % viime vuodesta. Kotitalouksien ostovoiman kasvu ja säästämistä laskeminen näkyvät myös välillisten verotulojen nopeana kasvuna.

Ensi vuonna valtionhallinnon alijäämä pienenee vielä kuluvaan vuottakin voimakkaammin. Menojen selkeään laskuun vaikuttaa se, että etenkin covid-19-epidemiaan liittyvät menolisäykset, mm yritysten kustannustuet, koronarokotteiden ja pandemian edellyttämien suojarusteiden sekä laitteiden hankintamenot, vähenvät tuntuvasti. Valtionhallinnon rahoitusasema on kohentumisestaan huolimatta yli 7 mrd. euroa alijäämäinen.

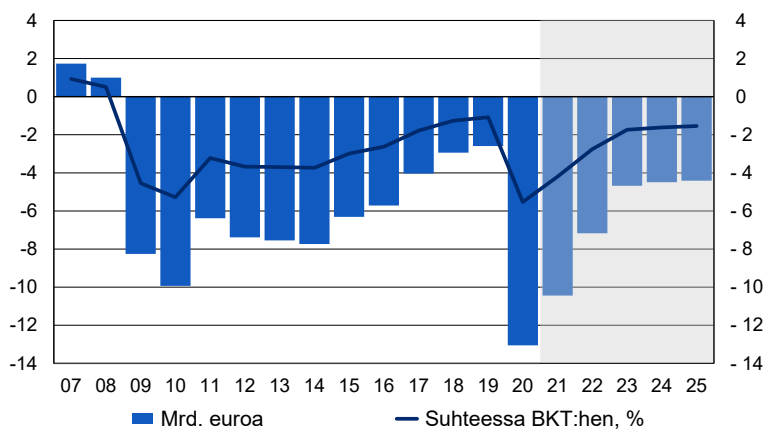
Vuosina 2023–2025 alijäämä pienenee edelleen. Investointien taso on ollut poikkeuksellisen korkealla viime vuosina, mutta v. 2023 ne laskevat väyläinvestointien vähentyessä. Vuoteen 2025 ajoittuu puolustusvoimien hankintoja, jotka nostavat investointeja tuntuvasti. Alijäämän pienenemisestä huolimatta valtionhallinnon rahoitusasema on jäämässä ennustejakson lopussa heikommaksi kuin se oli ennen covid-19-epidemiaa.

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

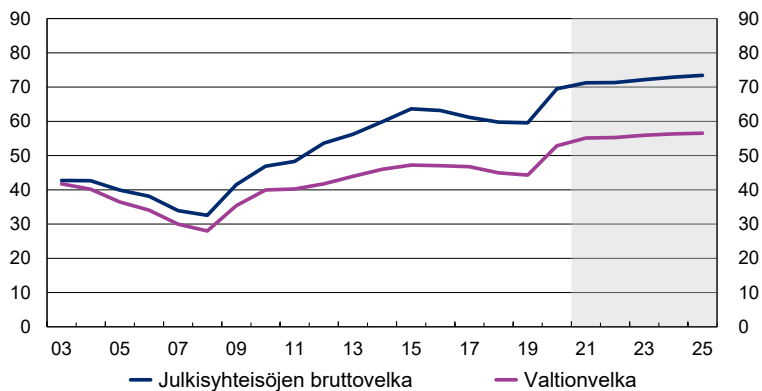
Valtionhallinnon rahoitusasema

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 18. Valtionhallinto¹

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	14,9	15,2	13,3	15,6	15,8	30,2
Tuotannon ja tuonnin verot	33,0	33,6	33,1	35,4	36,1	36,8
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	48,6	49,6	47,2	51,8	52,8	67,9
Muut tulot ³	9,1	9,5	9,4	9,2	9,8	9,8
siitä korkotulot	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2
Tulot yhteensä	57,8	59,1	56,7	61,1	62,7	77,7
Kulutusmenot	14,0	14,4	15,1	16,3	16,4	16,5
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	40,0	40,6	47,7	47,2	46,2	58,9
siitä muille julkisyhteisöille	28,2	28,7	33,2	32,7	33,1	45,8
Korkomenot	1,9	1,8	1,5	1,2	0,9	0,8
Pääomamenot ⁴	4,7	4,9	5,4	6,9	6,4	6,1
Menot yhteensä	60,7	61,7	69,7	71,5	69,8	82,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-2,9	-2,6	-13,1	-10,4	-7,2	-4,7
Perusjäämä ⁵	-1,0	-0,8	-11,5	-9,2	-6,3	-3,9

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Sisältää pääomaverot³ Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen⁴ Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot⁵ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Vuoden 2022 budjetti ja valtiontalouden kehukset

Vuoden 2022 talousarvioesitys pohjautuu toukokuun 2021 julkisen talouden suunnitelmaan (JTS) sekä pääministeri Marinin hallituksen ohjelmaan. Valtion budjettitalouden menot ovat v. 2022 yhteensä noin 64,8 mrd. euroa. Menot supistuvat noin 3,3 mrd. euroa verrattuna vuodelle 2021 budjetoituun (ml. lisätalousarviot I-III). Verrattuna vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon menot supistuvat n. 0,5 mrd. eurolla.

Vuoden 2022 menokehys on n. 53,2 mrd. euroa, josta n. 117 milj. euroa jää vuoden 2022 talousarvioesityksen jälkeen ns. jakamattomaksi varaukseksi. Lisäksi vuodelle 2022 on kehyksessä varattu 0,3 mrd. euroa lisätalousarvioita varten. Hallitusohjelman mukaiseen kehysääntöön sisältyvä poikkeusolojen mekanismi on käytössä vuonna 2022 (ja 2021) mahdollistaen 500 milj. euroa per vuosi kertaluonteisiin menoihin.

Vaalikauden kehyksestä vuosille 2020—2023 päätettiin osana hallituksen ensimmäistä julkisen talouden suunnitelmaa 7.10.2019. Osana kevään 2021 puoliväliriihen ratkaisuja hallitus päätti korottaa vaalikauden kehystä vuosille 2022—2023. Linjana on vaalikauden loppua kohden asteittain laskeva menoura siten, että menotaso jatkaisi laskua edelleen vaalikauden päättymisen jälkeenkin. Kehystä korotettiin 900 milj. euroa vuodelle 2022 ja 500 milj. euroa vuodelle 2023. Vuoden 2023 kehyskorotustarvetta pienensi se, että kehysmenoja uudelleenkohdennetaan pysyvästi 370 milj. eurolla vuodesta 2023 alkaen.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, palkkaturva, asumistuki sekä perustoimeentulotuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehuksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehuksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Koronavirustilanteen jatkumisen johdosta kehysääntöön on tehty tietoinen ja tilapäinen poikkeus vuosia 2021-2023 koskien: kaikki koronaan liittyvät välittömät kustannukset, kuten testaukseen ja testauskapasiteetin nostamiseen, jäljittämiseen, karanteeneihin, potilaiden hoitoon, matkustamisen terveysturvallisuuteen sekä rokotteeseen liittyvät menot, käsitellään kehuksen ulkopuolisina menoina. Kehuksen ulkopuoliset menot ovat kaikkiaan n. 12 mrd. euroa vuonna 2022.

Hallinnonalojen menotaso vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon verrattuna laskevat erityisesti koronavirustilanteen terveysturvallisuuden (-1,7 mrd. euroa) ja finanssisijoitusten (-0,6 mrd. euroa) sekä muiden kehityksen ulkopuolisten menojen lasku yhteensä 2 mrd. eurolla.

Vastaavasti kehukseen kuuluvat menot ovat yhteensä n. 52,8 mrd. euroa, mikä on n. 1,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Menotaso nostaa erityisesti se, että hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta n. 0,9 mrd. euroa kohdentuu maksettavaksi jo joulukuussa 2022. Lisäksi vuoden 2022 menotaso nostavat laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset (0,6 miljardia euroa), sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen muutuskustannukset (0,2 mrd. euroa) sekä Euroopan unionille maksettavien määrärahojen kasvu (0,2 mrd. euroa).

Vuonna 2022 budjettitalouden tulojen (pl. lainanotto) arvioidaan olevan n. 57,9 mrd. euroa ja verotulojen n. 48,7 mrd. euroa. Budjettitalouden verotulot kasvavat 8,1 % vuodelle 2021 budjetoituun (ml. lisätalousarviot I-III) verrattuna. Budjettitalouden muut tulot kasvavat 5,5 %.

Valtion verotulojen voimakkaaseen kasvuun vaikuttaa myönteisen yleisen suhdannekehityksen lisäksi myös muut tekijät kuten se, että valtion osuus yhteisöveron tuotosta nousee kunnille koronan vuoksi tilapäisesti osoitetun korotuksen päättyessä. Tämä kasvattaa valtion verotuloa lähes 0,5 mrd. euroa edelliseen vuoteen verrattuna. Lisäksi verotulojen kasvua v. 2022 vauhdittaa aiemmin voimassa ollut verojen maksuhojennus, jonka myötä verotuloja siirtyi aiemmilta vuosilta yhteensä noin 0,3 mrd. euroa.

Talousarvioesityksen verotusta keventävät perustemuutokset pienentävät kassakertymää noin 455 milj. euroa v. 2022. Merkittävin yksittäinen kevennys on ansiotuloveroperusteisiin tehtävä ansiotasoindeksin mukainen indeksitarkistus. Kotitalousvähennystä korotetaan määräaikaisesti kotitalous-, hoiva- ja hoitotyön sekä öljylämmityksestä luopumisen osalta. Täyssähköautojen verotusta kevennetään. Samanaikaisesti toteutetaan verotusta kiristäviä perustemuutoksia, jotka kasvattavat verotuloa yhteensä yli 115 milj. euroa v. 2022. Näihin toimiin sisältyy hallitusohjelman mukaisesti mm. tupakan verotuksen korottaminen. Ensi vuoden talousarvioon sisältyy myös energiaveroon liittyviä perustemuutoksia kuten parafiinisen dieselin verotuen alentaminen. Lisäksi siirtohinnoitteluoikaisusäännöksen muutoksen ennakoidaan kasvattavan yhteisöverokertymää 40 milj. euroa v. 2022. Yhteisöverokertymää vahvistaa myös korkorajoitusvähennyksen kiristäminen.

Päivitetyt kokonaistaloudellisen ennusteen ja kertymätietojen perusteella budjettitalouden verotulojen arvioidaan olevan vuonna 2022 noin 1,4 mrd. euroa suuremmat verrattuna keväällä julkisen talouden suunnitelmassa

ennakoituun. Taloudellisen aktiviteetin elpyminen on aiemmin odotettua vahvempaa. Taloudellisen tilanteen koheneminen näkyy erityisesti suhdanneherkimpien verojen kuten esim. yhteisöveron ja pääomatuloista maksettavien verojen tapauksessa. Poikkeuksellisen kevyt rahapolitiikka on vauhdittanut varallisuusarvojen nousua, minkä ennakoidaan näkyvän pääomatuloista kertyvissä verotuloissa. Ansio- ja pääomatuloveron tuottoarviota onkin korotettu viime vuoden toteutuneesta kehityksestä saatujen tietojen sekä aiemmin arvioitua myönteisemmän työllisyyskehityksen perusteella julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna.

EU:n elpymis- ja palautumisvälineen investointeihin ehdotetaan budjetoitavan 636 milj. euroa vuodelle 2022. Vastaavasti elpymis- ja palautumisvälineestä oletetaan kertyvän tuloja 355 milj. euroa v. 2022. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja toteutuvat, kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti.

Valtion talousarvioesitys on n. 6,9 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Vuoden 2022 lopussa valtionvelan arvioidaan olevan n. 146 mrd. euroa. Budjettitalouden alijäämä on pienentynyt n. 0,7 mrd. euroa verrattuna kevään 2021 julkisen talouden suunnitelmaan. Tuloennuste on 1,7 mrd. euroa keväällä ennakoitua suurempi edellä mainittujen tekijöiden vuoksi. Toisaalta budjettitalouden menot ovat noin miljardi euroa korkeammalla tasolla.

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2021 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa

	2022
Tasapainoarvio, JTS 2022-2025	-7,6
Menoarvion tarkentuminen	-1,0
Elpymisvälineen tuloilla rahoitettavat menot	-0,1
Maksut Euroopan unionille	-0,1
Kehysvaraukset	0,1
Sote-rahoituksen ajoitusmuutos	-0,9
Muu menojen muutos (netto), sisältäen mm. indeksitarkistusten tarkentumisen	0,0
Tuloarvion tarkentuminen	1,7
Uudet veroperustemuutokset (netto)	0,0
Elpymisvälineestä saatavat tulot	0,1
Sekalaisten tulojen ja korko-, osinko- ja osakemyyntitulojen arvioiden muutos	0,3
Verojen maksujärjestely	0,0
Muut tuloarvioon vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanne-ennuste)	1,3
Muutos yhteensä	0,7
Tasapainoarvio, TAE 2022	-6,9

Taulukko 19. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2021	2022**	2023**	2024**	2025/2021**
	muutos, prosenttia vuodessa				keskim. vuosimuutos, %
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	4,6	3,3	2,9	2,9	3,3
Palkkatulot	4,5	4,5	3,1	2,9	3,6
Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	1,5	0,8	2,7	3,1	2,2
Pääomatulot	16,2	3,1	2,7	2,6	5,4
Ansiotasoindeksi	2,3	3,0	2,5	2,6	2,6
Toimintaylijäämä	5,5	4,5	4,2	3,8	3,6
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen arvo	4,4	3,9	2,7	3,2	3,3
Arvonlisäveron pohja	6,8	3,5	2,4	2,6	2,9
Bensiinin kulutus	0,1	0,8	-2,2	-2,3	-1,2
Dieselöljyn kulutus	-5,7	2,1	-1,6	-1,9	-1,9
Sähkön kulutus	5,1	1,3	0,7	0,5	1,7
Verollisen alkoholin kulutus	-5,7	2,1	-1,6	-1,9	-1,9
Verotettavat uudet henkilöautot	103000	110000	113000	115000	111400
Kuluttajahintaindeksi	1,8	1,6	1,7	1,8	1,8

Taulukko 20. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

Verolaji	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1 %	470, josta valtio 139 ja kunnat 221
	Eläketulot	1 %	146, josta valtio 38 ja kunnat 94
Pääomatulovero	Pääomatulot	1 %	47
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1 %	55, josta valtio 36, kunnat 19
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1 %	133
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1000 kpl	4
Energiaverot	Sähkön kulutus ¹	1 %	9
	Bensiinin kulutus	1 %	13
	Dieselin kulutus	1 %	15
Alkoholijuomaverot	Alkoholin kulutus	1 %	15
Tupakkaverot	Savukkeiden kulutus	1 %	10

¹ Muut kuin teollisuus, konesalit ja kasvihuoneet

Taulukko 21. Valtion budjettitalouden tulojen arviot

	2020	2021**	2022**	2023**	2024**	2025**	2025/2021**
	tilinpäätös	ml. LTAE:t					keskim. vuosimuutos, %
miljardia euroa							
Verotuloarviot yhteensä	42,4	45,3	48,7	62,0	64,4	66,2	9,6
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	12,9	14,1	15,6	28,7	30,6	31,8	22,8
Liikevaihtoon perustuvat verot	19,2	21,2	22,6	22,9	23,4	24,1	4,7
Valmisteverot	7,2	6,9	7,5	7,5	7,4	7,3	0,3
Muut verotulot	3,0	3,0	3,0	2,9	3,0	3,0	-0,4
Sekalaiset tulot	5,7	5,8	6,3	6,2	6,1	6,1	1,2
Korkotulot ja voitontuloutukset	1,3	2,7	2,7	1,7	1,3	1,3	8,3
Tuloarviot yhteensä	49,6	53,9	57,9	70,1	72,0	73,7	8,4

Taulukko 22. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2020	2021	2022**	2023**	2024**	2025**
	miljoonaa euroa					
Ansiotuloverot	-569	-434	-459	-744	-488	-475
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	80	60	0	0	0	0
Pääomatulovero	26	26	0	13	13	0
Yhteisövero	-91	-100	33	62	56	35
Muut välittömät verot	2	-108	-107	-9	25	0
Arvonlisävero	-34	33	-13	0	0	0
Energiavero	82	96	178	63	24	8
Muut välilliset verot	37	93	62	61	45	0
Sosiaaliturvamaksut	-818	1637	-224	270	117	13

Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito

Valtion budjettitalous oli 17,4 mrd. euroa alijäämäinen v. 2020. Kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan koko valtionhallinnon alijäämä oli 13,1 mrd. euroa, eli noin 4,3 mrd. euroa pienempi. Budjettitalouden rahoitusasemasta ei voida suoraan päätellä kansantalouden tilinpidon mukaista valtionhallinnon rahoitusasemaa.

Vuoden 2020 suurta eroa selittää erityisesti siirtomäärärahojen kasvu, sillä ne kirjaetaan budjettitalouden alijäämään budjetointivuonna, mutta tilinpitoon vasta kun menot toteutuvat. Siirtomäärärahoja siirtyi seuraaville vuosille v. 2020 noin 3,6 mrd. euroa enemmän kuin vuotta aiemmin.

Kuluvana vuonna budjetin tasapaino on tilinpidon rahoitusasemaa heikompi. Taus-talla on kuitenkin monia eroja, jotka vaikuttavat eri suuntiin. Vuodelta 2020 siirty-neitä siirtomäärärahoja käytetään tänä vuonna, mikä heikentää tilinpidon alijää-mää. Toisaalta tilinpidon alijäämää ei heikennä vielä budjettiin vaikuttava hävittäjä-hankkeen rahoitus. Vuonna 2021 budjetin alijäämää lisää myös joidenkin verolajien maksuaikataulun muutokset.

Vuonna 2022 budjetin tasapaino on lähellä tilinpidon rahoitusasemaa. Valtion budjetin tasapainoa heikentää ensi vuonna n. 0,9 mrd. euron etukäteismaksu hyvinvointialueille. Ennusteessa on käytetty oletuksena, että kyseinen siirto näkyy kansantalouden tilinpidon mukaisessa rahoitusasemassa v. 2023 valtion ja hyvinvointialueiden välisenä siirtona. Budjetin alijäämää vähentävät suunnitellut osakemyynnit vuosina 2021 - 2023, jotka eivät taas vaikuta tilinpidon alijäämään.

Vuosina 2023-2025 tilinpidon alijäämä on budjetin alijäämää pienempi. Tämä johtuu mm. budjetin alijäämää kasvattavasta varautumisesta hävittäjähankkeen rahoitukseen ja sote-uudistukseen liittyvistä tilinpidon verotulojen ajoituskorjauksista.

Budjetin alijäämästä ei liioin voi aina päätellä valtion velanoton tarvetta. Vuonna 2020 velkaa otettiin lisää noin 18,5 mrd. euroa. Alijäämän perusteella velkaa olisi pitänyt ottaa 17,4 mrd. euroa, joten velanotto oli noin 0,9 mrd. euroa suurempi kuin budjetin alijäämä olisi edellyttänyt ja 5,1 mrd. euroa suurempi kuin tilinpidon alijäämä olisi edellyttänyt. Yleisesti ottaen alijäämän ja velan muutoksen eroon on useita syitä. Viime vuonna velanottoa kasvatti varautuminen koronapandemian aiheuttamiin menoihin, minkä vuoksi myös valtion kassavarat kasvoivat.

Budjettitalouden rahoitusaseman ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtionhallinnon rahoitusaseman eroon on monia syitä. Näistä tärkein on se, että kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä vain valtion virastot. Tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat budjettitalouden lisäksi mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-kiinteistöt. Julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan säännöllisesti uudelleen. Tilastokeskuksen internet-sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.

Luokittelun lisäksi eroa aiheuttaa se, että kansantalouden tilinpidon ja budjettitalouden menojen kirjaamisperusteet poikkeavat toisistaan. Tilinpito on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Kirjaamisperusteesta johtuen erityisesti talousarvion siirtomäärärahat aiheuttavat eroa budjetin ja tilinpidon menojen välille. Siirtomäärärahat ovat monivuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpidossa siirtomäärärahat kirjataan suoriteperusteisesti niiden käyttövuoden mukaan kuten muutkin menot. Siirtyvien määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuodesta toiseen. Lisäksi verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan tilinpidossa suoriteperusteisiksi

tekemällä niihin ajoituskorjaus. ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus on nähtävissä vasta jälkikäteen.

Budjettitalouden rahoitusasemaan lasketaan tuloina ja menoina myös sellaisia finanssisijoituksia, kuten valtion myöntämät ja takaisinmaksamat lainat sekä osakemyynnit ja -hankinnat, jotka kansantalouden tilinpidossa käsitellään pääasiallisesti rahoitustaloustoimina. Rahoitustaloustoimet eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen valtion rahoitusasemaan. Rahoitustaloustoimiksi luetaan myös johdannaiset, joiden avulla Valtiokonttori on onnistunut merkittävästi pienentämään budjetista maksettavia korkomenoja. Koska tilinpidossa johdannaissovimusten korkomenoja pienentävää vaikutusta ei huomioida, ovat tilinpidon korkomenot selvästi budjetin korkomenoja suuremmat.

EU-maat raportoivat kaksi kertaa vuodessa Eurostatille valtion budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon välisten lukujen eroavaisuuksia alijäämä- ja velkaraportoinnin yhteydessä. Menneiden vuosien osalta valtion – samoin kuin muiden julkisen talouden alasektoreiden – tilinpäätöksen mukaisen rahoitusaseman ja tilinpidon nettoluotonannon välinen ero tulisi pystyä selittämään hyvin. Raportoinnissa selvitetään myös ns. velkadynamiikka eli julkisen talouden nettoluotonannon ja julkisen velan muutoksen yhdenmukaisuutta.

Taulukko 23. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto¹

	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa				
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-) ²	-2,0	-17,4	-12,3	-6,9	-6,4
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	-0,1	0,5	0,1	-1,2	-0,3
Finanssisijoitukset, netto	-0,4	-0,4	-0,0	0,1	0,1
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-0,5	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Kassa-/suoriteperusteen korjaus	0,1	0,5	2,8	2,2	1,9
Muut erät ³	0,4	4,0	-1,3	-1,0	0,1
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-2,6	-13,1	-10,4	-7,2	-4,7

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

² Sisältää velanhallintamenot

³ Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutuksen sekä superosingot

2.3 Paikallishallinto

Kansantalouden tilinpidon mukaan paikallishallinnon rahoitusasema oli v. 2020 tasapainossa ja koheni ennätyselliset 3 mrd. euroa edeltäneestä vuodesta. Kohentamista selittävät covid-19-epidemian vuoksi kuntatalouteen kohdennetut mittavat tukitoimet.

Vuonna 2021 paikallishallinnon rahoitusasema heikkenee n. miljardi euroa alijäämäiseksi talouden elpymisestä ja valtion tukitoimista huolimatta. Tähän vaikuttaa kulutusmenojen kasvun kiihtyminen, mikä aiheutuu mm. suojarusteisiin ja covid-19-viruksen testaukseen käytettävien menojen kasvusta, hallitusohjelman tehtävämuutoksista ja kunta-alan palkankorotuksista. Lisäksi viime ja kuluvalta vuodelta on kertynyt mm. palvelu- ja hoitovelkaa, joiden purkaminen aiheuttaa ylimäärisiä menopaineita. Syntyneen hoito- ja palveluvelan suuruutta ei pystytä vielä täysin arvioimaan. Kehitysarvioon on sisällytetty EU:n elpymis- ja palautumisvälineestä kohdennettu rahoitus hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purkamiseksi sekä vastaavansuuruiset kustannukset vuosille 2021–2022. Hallitus on sitoutunut rahoittamaan kuntien uudet ja laajenevat tehtävät täysimääräisesti sekä kompensoimaan koronavirukseen välittömästi liittyvät kustannukset kunnille.

Paikallishallinnon vuosien 2022–2025 kehitysarvio on painelaskelma, jossa on huomioitu yleisen talous- ja väestökehityksen lisäksi vain jo julkisen talouden suunnitelmaan ja talousarvioesityksiin sisältyvät kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet. Arvio ei sisällä kuntien ja kuntayhtymien omia toimia vuosille 2022–2025. Ne huomioidaan kehitysarviossa vasta talousarvioiden valmistumisen jälkeen. Kunnallisveroprosentit on pidetty vuoden 2021 tasolla. Painelaskelmassa on huomioitu eduskunnan hyväksymä hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistamisesta, joka siirtää sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen kunnilta hyvinvointialueiden vastuulle v. 2023. Hyvinvointialueiden väliaikaishallinto on sisällytetty osaksi paikallishallinnon ennustetta vuoden 2022 loppuun saakka.

Vaikka paikallishallinnon menojen kasvu hidastuu v. 2022 covid-19-kriisin helpottaessa, heikkenee paikallishallinnon rahoitusasema voimakkaasti, kun määräaikaisten tukitoimien vaikutus pienenee tai päättyy. Kertaluonteiset covid-19-kriisistä johtuvat tuet eivät ratkaise kuntatalouden rakenteellista tulojen ja menojen epätasapainoa, joka on seurausta väestön ikääntymisen aiheuttamasta sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvupaineesta ja työikäisten määrän vähenemisestä.

Kulutusten kasvua ylläpitävät myös hallituksen päättämät tehtävien laajennukset, hoito- ja palveluvelan purku sekä hintojen nousu. Toisaalta sote-uudistus saattaa kannustaa kuntia hillitsemään sote-menojen kasvua.

Kunta-alan työ- ja virkaehtosopimukset ovat katkolla helmikuun lopussa 2022. Henkilöstökulut muodostavat paikallishallinnon suurimman kuluerän, ja siksi kunta-alan palkkaratkaisuilla on suuri merkitys sen kustannuskehitykselle. Painelaskelmassa paikallishallinnon ansiokehityksen on oletettu mukailevan koko kansantalouden ennustettua ansiokehitystä vuosina 2022-2025. Työmarkkinoiden kireys näkyy jo kunta-alalla, sillä TEM:in ammattibarometrin mukaan työnantajilla on pulaa etenkin terveydenhuollon ja sosiaalityön ammattilaisista, mutta myös varhaiskasvatuksen opettajien rekrytoinneissa on ollut haasteita.

Vuonna 2023 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirretään hyvinvointialueille ja niitä vastaava rahoitus valtiolle. Sekä paikallishallinnon tulot että menot lähes puolittuvat uudistuksen seurauksena. Paikallishallinnon menojen kasvupaine, joka on ollut seurausta vanhenevan väestön kasvavasta hoito- ja hoivapalvelujen tarpeesta, helpottuu sote-uudistuksen myötä. Paikallishallintoon luettavat tehtävät painottuvat uudistuksen jälkeen entistä vahvemmin nuorien ikäluokkien palveluihin kuten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden palvelutarve laskee 2010-luvun syntyvyyden laskun vuoksi. Palvelutarpeen laskun vaikutusta on hieman pehmennetty kehitysarviossa, sillä valmiudet sopeuttaa palvelutuotantoa nopeasti vaihtelevat eri kunnissa.

Paikallishallinnon investoinnit ovat kasvaneet viimeiset 15 vuotta ja kasvu on ollut hyvin ripeää muutaman viime vuoden aikana. Paikallishallinnosta siirtyy hyvinvointialueiden mukana pois investointeja 1,2 mrd. euron edestä. Vaikka investointien nopeimman kasvuvaiheen arvioidaan olevan jo takanapäin, oletetaan investointien pysyvän korkealla tasolla koko tarkastelujakson ajan. Investointipaineet pysyvät mittavina muun muassa rakennuskannan iän ja väestön muuttoliikkeen vuoksi.

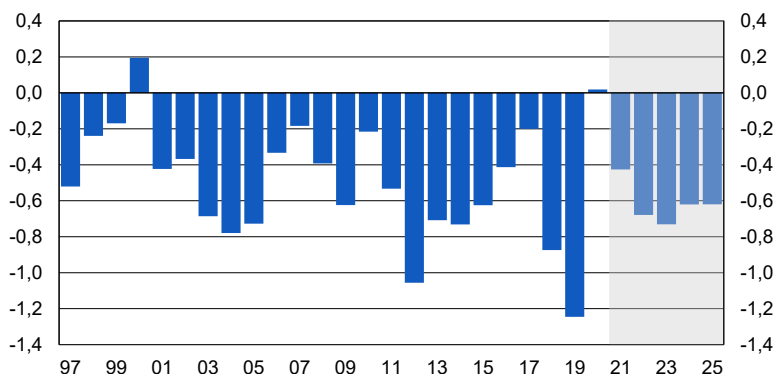
Paikallishallinnon menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino kasvattaa paikallishallinnon velkaantumista vuoteen 2023 saakka. Sote-uudistuksen seurauksena paikallishallinnolta siirtyy n. 4,6 mrd. euroa velkaa hyvinvointialueille v. 2023. Paikallishallinto jää painelaskelmassa alijäämäiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen, mutta alijäämä tasaantuu 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuosina 2024-2025. Tämä näkyy myös paikallishallinnon velkasuhteen kasvun hidastumisena.

Taulukko 24. Paikallishallinto¹

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	22,5	23,2	24,5	25,3	25,5	12,3
siitä kunnallisvero	18,8	19,4	20,5	20,7	21,5	8,8
yhteisövero	1,9	1,9	2,1	2,7	1,9	1,4
kiinteistövero	1,8	1,9	2,0	2,0	2,0	2,1
Muut tulot ²	19,4	20,0	23,5	23,9	24,6	13,2
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
siitä tulonsiirrot valtiolta	14,2	14,4	17,7	17,8	18,3	7,3
Tulot yhteensä	41,8	43,2	48,0	49,2	50,0	25,5
Kulutusmenot	35,8	37,5	38,8	40,7	42,1	19,7
siitä palkansaajakorvaukset	21,4	22,1	22,4	23,2	24,1	12,5
Tulonsiirrot	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,1
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	0,7	0,8	0,8	0,8	0,9	0,2
tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,6	1,6	1,8	1,8	1,8	1,7
korkomenot	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pääomamenot ³	5,6	6,2	6,6	6,8	6,9	5,8
Menot yhteensä	43,9	46,2	48,0	50,3	51,8	27,5
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-2,0	-3,0	0,0	-1,1	-1,8	-2,0
Perusjäämä ⁴	-1,9	-2,9	0,1	-1,0	-1,7	-1,8

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen³ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot⁴ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Paikallishallinnon rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

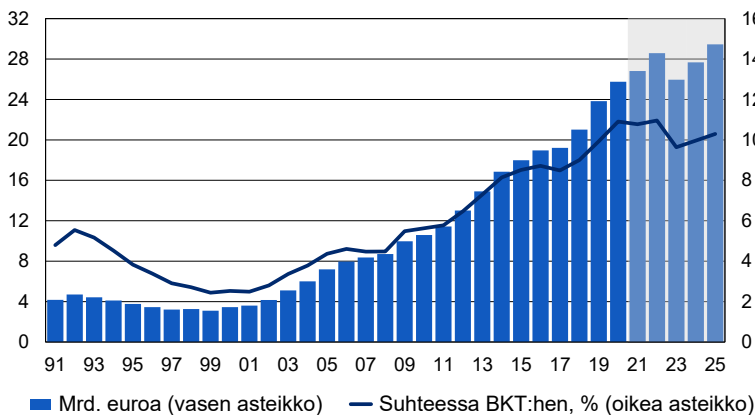

Ml. sote-uudistus vuodesta 2023 alkaen

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Paikallishallinnon velka

Ml. sote-uudistus vuodesta 2023 alkaen

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

2.4 Hyvinvointialueet

Eduskunta hyväksyi 23.6.2021 hallituksen esityksen koskien hyvinvointialueiden perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistamista. Uudistusta koskeva lainsäädäntö tulee voimaan porrastetusti. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023.

Hyvinvointialueet on eriytetty julkisen talouden ennusteessa omaksi alasektorikseen paikallishallinnosta vuodesta 2023 alkaen. Hyvinvointialueisiin luetaan ennusteessa sote-uudistuksen yhteydessä perustettavien uusien hyvinvointialueiden toiminta, HUS-yhtymä sekä Helsingin kaupungin sote-tehtävät.

Hyvinvointialueet ovat toimintansa aluksi hieman alijäämäisiä, noin 0,2 % suhteessa BKT:hen. Alijäämä johtuu sosiaali- ja terveydenhuollon investointien korkeasta tasosta.

Hyvinvointialueet saavat rahoituksensa pääosin valtiolta. Valtionrahoitus kehittyi kahtena ensimmäisenä toimintavuonna palvelutarpeen kasvulla lisättynä 0,2 prosenttiyksiköllä sekä maakuntien hintaindeksin ja tehtävämuutosten mukaan. Lisäksi hyvinvointialueet saavat jonkin verran maksutuottoja. Vuonna 2023 sektorin kokonaistulot ovat 26,4 mrd. euroa, josta 90 % tulee valtiolta.

Hyvinvointialueiden menokehitys perustuu palvelutarpeen kasvuun sekä ennakoituun hintakehitykseen. Arvio investoinneista perustuu sairaanhoitopiirien taloussuunnitelmiin. Pääosa hyvinvointialueiden menoista koostuu sosiaali- ja terveystalveluiden tuotantokustannuksista. Vuonna 2023 menoista 25,2 mrd. euroa on henkilöstökuluja tai tavaroiden ja palveluiden ostomenoja.

Hyvinvointialueille aiheutuu aluksi myös muutuskustannuksia toiminnan aloittamisesta ja järjestäytymisestä. Ennusteessa on oletettu, että ICT-muutuskustannuksista, hallinnollisista menoista sekä palkkojen yhdenmukaistamisesta aiheutuvat muutuskustannukset toteutuvat sote-uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä arvioidun mukaisina. Muutuskustannusten mittaluokkaan liittyy epävarmuutta.

Taulukko 25. Hyvinvointialueet

	2023**
	mrd. euroa
Kokonaistulot	26,4
Kokonaismenot	27,1
Nettoluotonanto/-otto	-0,7
Velka	5,1

2.5 Sosiaaliturvarahastot

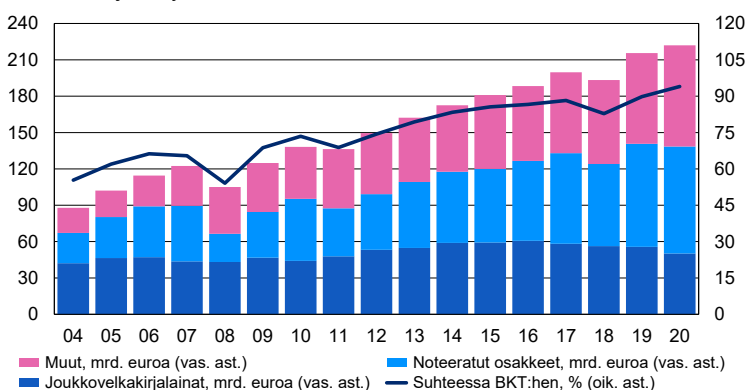
2.5.1 Työeläkelaitokset

Työeläkelaitosten ylijäämä romahti viime vuonna 0,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kun v. 2019 ylijäämä oli 1,1 %. Syynä tähän oli saatujen työeläkemaksujen vähentyminen, mikä johtui covid-19-pandemian vuoksi päätetystä määräaikaisesta yksityisen sektorin työnantajien maksualennuksesta sekä palkkasumman supistumisesta. Myös sektorin omaisuustulot supistuivat rajusti.

Vuonna 2021 työeläkelaitosten ylijäämä vahvistuu 0,8 prosenttiin suhteessa BKT:hen, kun yksityisen sektorin työnantajien eläkemaksu palautuu tavanomaiselle tasolle. Lisäksi talouden toipuessa palkkasumma ja omaisuustulot ovat kääntyneet kasvuun. Vuoden 2020 maksualennus korvataan maksun määräaikaisella korottamisella vuosina 2022–2025, mikä vahvistaa sektorin ylijäämää. Työeläkelaitosten ylijäämä pysyy noin prosentissa suhteessa BKT:hen vuosina 2022–2025.

Työeläkelaitosten saamat omaisuustulot eli korot ja osingot supistuivat v. 2020 n. 17 %. Tästä vuodesta alkaen omaisuustulot jälleen kasvavat, mutta eivät saavuta vielä vuoden 2019 tasoa ennen vuotta 2023. Työeläkevarat olivat kuluvaan vuoteen kesäkuun lopussa n. 241 mrd. euroa.

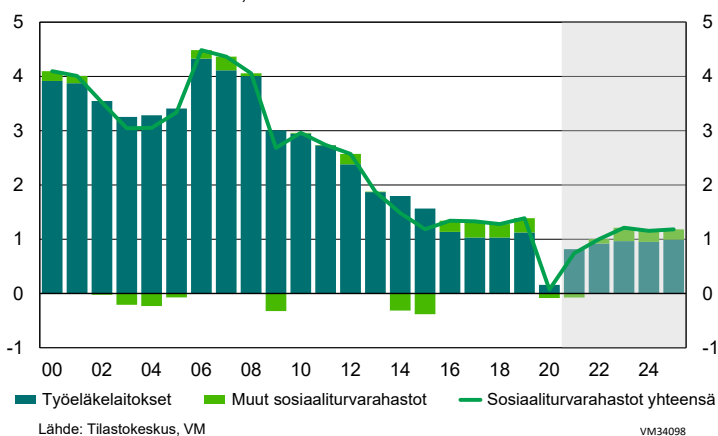
Työeläkeyhtiöiden sijoituskanta
kaikki jäsenyhteisöt

Lähde: Työeläkevakuuttajat TELA, Tilastokeskus, VM

VM34098

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Taulukko 26. Sosiaaliturvarahastot¹

	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	4,2	4,3	3,6	4,0	4,3	4,7
Sosiaaliturvamaksut	27,9	28,5	27,6	30,5	31,6	32,9
siitä työnantajien maksut	17,6	17,8	16,7	18,8	19,8	20,5
vakuutettujen maksut	10,3	10,8	10,8	11,6	11,8	12,4
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	15,5	15,7	17,2	16,5	16,2	16,2
Muut tulot	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
Tulot yhteensä	47,9	48,9	48,7	51,3	52,5	54,1
Kulutusmenot	3,7	3,8	3,8	4,0	4,1	4,1
Sosiaalietuudet ja -avustukset	37,9	38,5	41,2	41,8	42,2	43,1
Muut menot	3,3	3,2	3,6	3,7	3,5	3,6
Menot yhteensä	44,9	45,5	48,6	49,5	49,8	50,9
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	3,0	3,3	0,2	1,8	2,6	3,3
Työeläkelaitokset	2,4	2,7	0,4	2,0	2,4	2,6
Muut sosiaaliturvarahastot	0,6	0,6	-0,2	-0,2	0,2	0,7
Perusjäämä ²	3,0	3,4	0,2	1,9	2,6	3,3

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

2.5.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot muodostuvat pääasiassa perussosiaaliturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta sekä ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta vastaavasta Työllisyysrahastosta. Muut sosiaaliturvarahastot olivat viime vuonna 0,1 % alijäämäisiä suhteessa BKT:hen. Syy sektorin rahoitusaseman heikkenemiseen oli työttömyyden ja erityisesti lomautusten määrän merkittävä kasvu.

Muut sosiaaliturvarahastot pysyvät vielä lievästi alijäämäisinä v. 2021. Työttömyysvakuutusmaksun korotukset vuosina 2021 ja 2022 kasvattavat sektorin tuloja. Toisaalta tuloja vähentää se, että valtio ei jatka enää v. 2021 poikkeuksellista lomautusajan ansiosidonnaisten etuuksien rahoitusta. Lomautuksista aiheutuvien menojen arvioidaan olevan vielä korkeat kuluvana vuonna, minkä jälkeen niiden määrä vähennee. Sektorin rahoitusasema palautuu lievästi ylijäämäiseksi vuodesta 2022 lähtien.

Taulukko 27. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2018	2019	2020	2021	2022**	2023**
Sosiaalivakuutusmaksut ¹						
Työnantajat						
Sairausvakuutus	0,86	0,77	1,34	1,53	1,33	1,43
Työttömyysvakuutus	1,91	1,50	1,26	1,43	1,51	1,51
Työeläkevakuutus (TyEL)	17,75	17,35	15,22	16,95	17,35	17,35
Kunta-alan eläkevakuutus	21,60	21,17	20,78	20,73	20,43	20,43
Palkansaajat						
Sairausvakuutus	1,53	1,54	1,86	2,04	1,66	1,80
Työttömyysvakuutus	1,90	1,50	1,25	1,40	1,50	1,50
Työeläkevakuutus (TyEL)	6,65	7,05	7,45	7,45	7,45	7,45
Etuudensaajat						
Sairausvakuutus	1,53	1,61	1,65	1,65	1,46	1,51
Eläkeindeksit						
Työeläkeindeksi	2548	2585	2617	2631	2682	2728
Kansaneläkeindeksi	1617	1617	1633	1639	1669	1692

¹ Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

2.6 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Väestön ikääntyminen on jo lisännyt 10 viime vuoden aikana eläkemenoja ja luo merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyteen pidemmällä aikavälillä. Erityisesti iäkkään vanhusväestön määrän kasvu lisää lähivuosikymmeninä hoiva- ja terveysmenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Samaan aikaan työikäinen väestö, joka veroillaan rahoittaa julkiset palvelut ja sosiaaliturvan, supistuu.

Julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee pitkällä aikavälillä epätasapaino eli kestävyysvaje. Tarkalleen kestävyysvajelaskelma kertoo, kuinka paljon julkista taloutta olisi vahvistettava lähitulevaisuudessa, jotta julkinen talous olisi pitkän aikavälin tasapainossa. Toisin sanottuna sopeutuksen jälkeen ei olisi enää tarvetta nostaa veroastetta, leikata menoja, tehdä julkista taloutta vahvistavia rakenteellisia uudistuksia tai kasvattaa velkaantumista. Kestävyysvajelaskelma ei kuitenkaan kerro sitä, mikä olisi järkevä tapa tai aikataulu julkisen talouden velkasuhteen vakauttamiseksi. Laskelma ei myöskään huomioi sopeutuksen haitallisia tai rakenteellisten uudistusten mahdollisia suotuisia vaikutuksia talouskasvuun.¹

Kestävyysvajelaskelmissa arvioidaan sitä, miten väestön ikääntyminen vaikuttaa julkisen talouden näkymiin tulevina vuosikymmeninä. Väestön ikääntymisen lisäksi julkiseen talouteen kohdistuu myös monia muita paineita, jotka johtuvat esimerkiksi ilmastonmuutoksesta ja julkisen infrastruktuurin uusimis- ja korjaustarpeista.

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan runsaat 2,5 % suhteessa BKT:hen eli n. 8 mrd. euroa vuoden 2025 tasolla. Viime kevääseen nähden arvio kestävyysvajeen suuruudesta ei ole olennaisesti muuttunut. Saadun tuloksen tulkinta on se, että väestön ikääntyminen luo merkittävän haasteen julkisen talouden kestävyydelle. Lisäksi julkisen talouden velkasuhteen arvioidaan kasvavan muutamassa

1 Koska kestävyysvaje eli ns. S2-indikaattori ei huomioi suorien sopeutustoimien mahdollisia haitallisia vaikutuksia talouskasvuun, ei sitä tulisi käyttää yksinään vaaditun sopeutuksen arvioimiseen. On olemassa muita tapoja, joiden avulla voidaan paremmin huomioida suorien sopeutustoimien epäsuotuisat kasvuvikutukset. S2-indikaattorin antama tulos vastaa teknisesti tilannetta, jossa nk. finanssipolitiikan kerroinvaikutus olisi nolla eli sopeutustoimet eivät hidasta talouskasvua. Todellisuudessa suorien sopeutustoimien ajatellaan yleisesti leikkaavan talouskasvua. Sen sijaan monilla rakenteellisilla uudistuksilla ei tällaista haittavaikutusta ole, vaan niillä voidaan myös vahvistaa talouskasvun mahdollisuuksia.

vuodessa selvästi yli 70 prosenttiin, mikä lisää julkisen talouden riskejä aiempaan noin 60 prosentin velkasuhteeseen verrattuna.

Kestävyyssvajelaskelmassa julkisen velan ei edellytetä tasaantuvan millekään tietylle tasolle. Siten laskelman tuottama velan tasapainotaso voi olla myös suhteellisen korkea tai matala riippuen siitä, millä tasolla velkasuhde on laskelman lähtöhetkellä ja miten väestön ikääntymisen arvioidaan vaikuttavan julkisten menojen kehitykseen tulevina vuosikymmeninä. Siksi julkisen talouden velkakestävyyttä on syytä tarkastella myös muilla tavoin. Tällaisia tapoja ovat esimerkiksi tarkastelut, joita on esitetty valtiovarainministeriön julkisen talouden kestävyyttä käsittelevässä raportissa.²

Valtiovarainministeriön arvio julkisen talouden pitkän aikavälin kestävydestä perustuu EU:n ikääntymistyöryhmässä (AWG) yhteisesti sovittuihin menetelmiin ja laskentaperiaatteisiin. Kestävyysslaskelma on luonteeltaan painelaskelma, ei ennuste todennäköisimmästä tulevasta. Laskelmassa sovelletaan muuttumattoman politiikan oletusta eli siinä projisoidaan nykyisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla. Kestävyyssvajearviossa huomioidaan vain ne päätökset, joiden vaikutukset julkiseen talouteen voidaan riittävällä varmuudella arvioida. Tarkemmin laskentamenettelyitä on kuvattu valtiovarainministeriön kestäväysvajelaskelmien menetelmäkuvauksessa.³

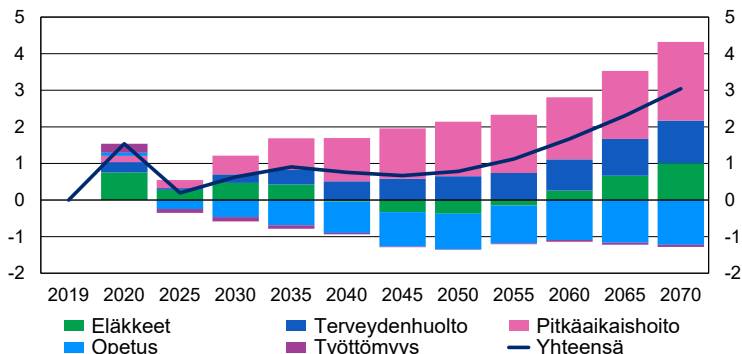
Kestäväysvajearvio pyritään perustamaan mahdollisimman realistisille oletuksille. Kuten mikä tahansa mittari, arvio värähtelee jonkin verran ajassa, kun käytetyt aineistot ja ennusteet päivittyvät. Oheisessa taulukossa on esitetty kestäväysvajelaskelman keskeisiä laskentaoletuksia sekä tarkasteltu kestäväysvajelaskelman herkkyyttä niiden muutoksille. Näitä herkkyystarkasteluiden tuloksia on esitelty tarkemmin edellä mainitun kestäväysvajelaskelmien menetelmäkuvauksen viimeisessä luvussa. Joka tapauksessa kestäväysvajelaskelma ja sen herkkyystarkastelut tarjoavat hyödyllisen ja johdonmukaisen tavan analysoida sitä, minkä kokoluokan haasteesta väestön ikääntymisessä on kyse ja millaisilla keinoilla tähän haasteeseen voidaan vastata.

---

2 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162357>

3 <https://vm.fi/menetelmakuvaukset>

Ikäidonnaisten menojen muutos vuodesta 2019, suhteessa BKT:hen, %

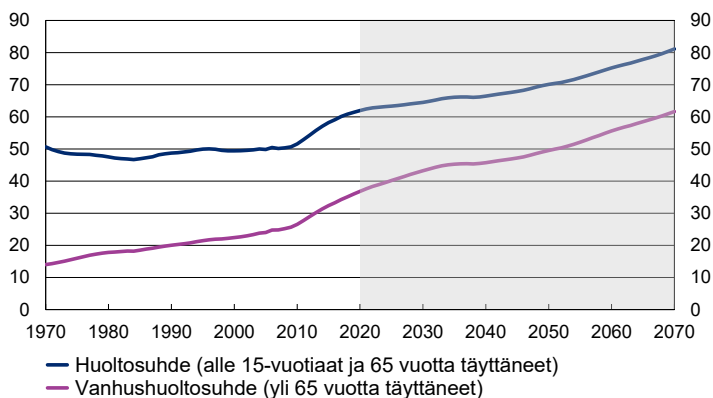

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

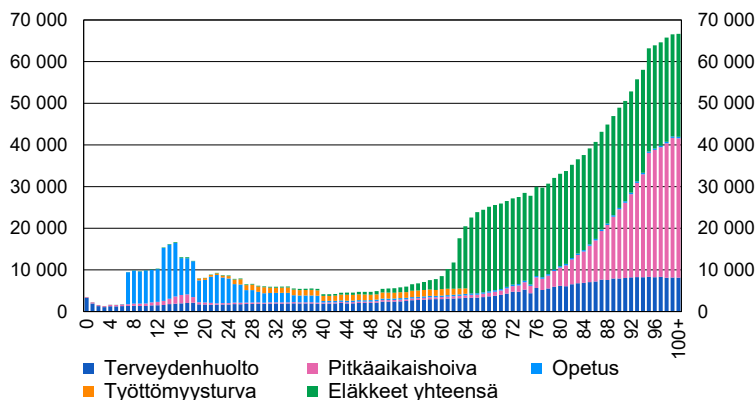
VM34098

Huoltosuhte henkeä sataa työkäistä kohden

Lähde: Tilastokeskus, VM

Ikäidonnaiset menot ikäluokittain v. 2019 euroa henkeä kohden, keskiarvo

Lähde: STM:n kehittämä SOME-malli, VM

Taulukko 28. Eräiden tekijöiden vaikutus kestävyysvajeeseen

	Peruslaskelma (syksy 2021)	Muutos	Vaikutus kestävyys- vajeeseen, %-yks. ¹
Yleisen tuottavuuden (ja reaaliansioiden) kasvu vuosina 2026-2070	keskimäärin 1,5 % vuodessa	+0,5 %-yks.	-0,3
Työllisyysasteen kehitys 15–64-vuotiaiden ikäryhmässä vuosina 2026-2070	74,5 % v. 2025, josta nousee 75,4 % v. 2070	+1,0 %-yks.	-0,3
Julkisten sote-palveluiden tuottavuuden kasvu vuosittain vuosina 2026-2070	0%	+0,5 %-yks.	-1,9
Julkisen talouden rakenteellinen perusjäämä ² / BKT v. 2025	-1,0 %	+1,0 %-yks.	-1,0
Syntyvyys (kokonaishedelmällisyysluku)	1,35	+0,35 (= 1,7)	-0,2
Nettomaahanmuutto vuosittain (vaikutus, jos työllisyysaste ei muutu)	15 000	+7 500 (= 22 500)	-0,4
50-vuotiaan elinajanodote (33,6 vuotta vuonna 2019)	Pitenee 7 vuodella vuoteen 2070 mennessä	-1,4 v. (= 5,6 v.)	-0,5
Sote-palveluiden palvelutarpeen siirtyminen myöhemmäksi eliniän pidetessä	Siirtyy puolella elinajanodotteen pitenemisestä (yli 50-vuotiaat)	Siirtyy samassa tahdissa kuin elinikä pitenee	-1,1
		Ei siirry lainkaan eliniän pidentyessä	1,1
Inflaatio (BKT-deflaattorin ja kuluttajahintojen muutos) vuosina 2026-2070	2%	-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko (+ vaikutus ko. sektoreiden diskonttokorkoon)	Valtion ja kuntien velan reaalikorko	-0,5 %-yks.	-0,2
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä vaikutus valtion, kuntien ja työeläkelaitosten korkosijoitusten reaaliuuttoon (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)	ja korkotuotot 2 %, valtion ja kuntien reaaliset osaketulot 4 % sekä työeläkelaitosten reaaliset sijoitustuotot 3,5 % (2040-luvulta eteenpäin)	-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä julkisen talouden kaikkien sijoitusten reaaliuotto (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	0,6

¹ Laskelmat on tehty valtiovarainministeriön kesän 2020 kestävyysvajelaskelmien perusteella (oletusmuutosten vaikutukset pysyvät laskentakierroksesta toiseen vakaina).

² Alijäämä ilman korkomenoja

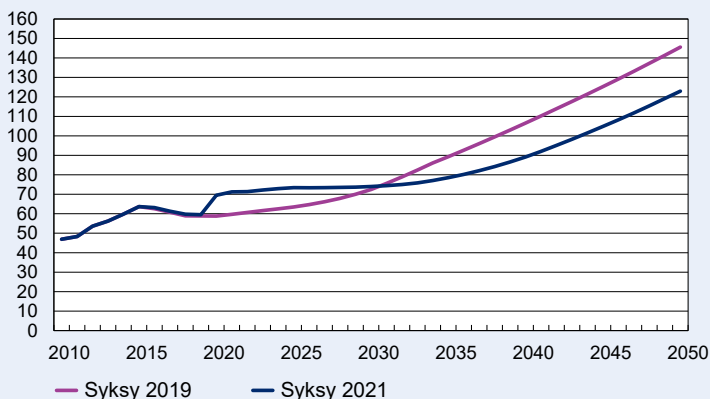
Julkisen velkasuhteen pidemmällä aikavälillä ennen ja jälkeen covid-19 epidemian

Julkisen talouden velkasuhteen arvioitiin jo ennen covid-19-epidemiaa olevan kasvavalla uralla pitkällä aikavälillä. Epidemia ja siitä seurannut taantuma nostivat velkasuhteen kerralla korkeammalle tasolle yhdessä vuodessa. Näin on tyypillisesti käynyt myös muissa talouden kriiseissä, kuten finanssikriisissä ja 1990-luvun lamassa. Velkasuhde alenee tyypillisesti noususuhdanteen aikana mm. BKT:n kasvun siivittämänä. Velkasuhteen aleneminen on Suomessa tapahtunut huomattavasti velkasuhteen kasvua hitaampaa, eikä kriisejä edeltävää velkasuhteen tasoa ole pystytty saavuttamaan kriisien jälkeen.

Velkasuhteen painelaskelma vuodesta 2025 eteenpäin on toteutettu hyödyntäen kestävyyslaskelmissa käytettäviä oletuksia ja menetelmiä. Vuodesta 2026 eteenpäin valtion, paikallishallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlasketun perusjäämän muutos määräytyy pitkälti STM:ssä kehitetyllä SOME-mallilla laskettujen ikäsidonnaisten menojen kasvun mukaan. Julkisessa velassa on huomioitu myös varautuminen tulevaan hävittäjien uusimishankkeeseen. HX-hävittäjähanke lisää laskelmassa velkaa yhteensä n. 10 mrd. eurolla vuosina 2021–2030. Laskelmassa on huomioitu, että työeläkelaitosten ylijäämä ei vaikuta julkisen talouden velanottoon.

Oheisessa kuviossa on kuvattu velkasuhteen painelaskelma ennen koronapandemiaa sekä tuorein arvio velkasuhteen kehityksestä.

Julkisyhteisöjen velka
suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

Merkittävimmät lähivuosikymmeniä koskevat erot syksyllä 2019 ja syksyllä 2021 tehdyn velkasuhteen painelaskelman välillä tulevat pidemmän aikavälin korko-oletuksesta. Rahapolitiikkaa on edelleen kevennetty covid-19-pandemian aiheuttaman kriisin seurauksena, minkä vuoksi tuoreimmassa arviossa korkotason nousun oletetaan tapahtuvan paljon syksyn 2019 arviota myöhemmin¹. Tästä syystä velkasuhde lähti kahden vuoden takaisessa arviossa nyt arvioitua jyrkempään kasvuun 2020-luvun loppupuolella. Voidaankin siis sanoa, että koronaepidemia nosti julkisen velkasuhteen tasoa merkittävästi, mutta samaan aikaan korkotason aleneminen on lykännyt velan arvioitua kasvupainetta tuonnemmaksi.

Myös julkisen talouden kestävyysvaje-arvio on pienentynyt syksyn 2019 jälkeen laskentatavan tarkentumisen ja lähdeaineistojen päivittämisen myötä. Päivitykset ovat koskeneet erityisesti arviota BKT:n pidemmän aikavälin kasvusta, jonka arvioidaan nyt olevan aiempaa hieman ripeämpää paremman työllisyys- ja tuottavuuskehityksen vuoksi. Muutoksia on kuvattu tarkemmin mm. syksyn 2020 Taloudellisessa katsauksessa² sekä VM:n raportissa Suomen julkisen talouden kestävyys³. Nämä päivitykset ovat myös osaltaan pienentäneet velkasuhteen kasvupainetta tulevina vuosikymmeninä. Julkisten menojen ja tulojen välinen pitkän aikavälin epätasapaino on kuitenkin edelleen huomattavan suuri, eivätkä julkisen talouden rakenteelliset ongelmat ole hälvenneet. Väestön ikääntyminen kasvattaa ikäsidonnaisia menoja ja julkisen talouden perusalijäämää edelleen tulevina vuosikymmeninä. Lisäksi väestökehityksestä johtuen BKT:n määrän vuosikasvu on pidemmällä aikavälillä tuottavuuskasvun varassa ja siten vaatimatonta, keskimäärin vajaa 1½ % vuosina 2022–2040. Koronaepidemiolla ei tämän hetken tiedon valossa ole ollut juurikaan vaikutusta pidemmän aikavälin kasvunäkymiin.

1 Julkisen velan efektiivinen korko (eli korkomenot suhteessa velkaan) on trendinomaisesti laskenut jo pitkään ja julkisen velan korkokulut ovat tällä hetkellä historiallisen alhaiset. Samankaltainen kehitys jatkuu ennusteen mukaan keskipitkällä aikavälillä. Pidemmän aikavälin laskelmassa korkotason oletetaan olevan hyvin matala vielä pitkään, mutta kääntyvän vähitellen kasvuun. Julkisen velan efektiivinen korko eli korkomenojen suhde velkaan nousee 1 prosenttiin 2030-luvun alussa sekä pitkän aikavälin oletukseen eli 4 prosenttiin 2040-luvulla. Peruslaskelmassa hiljalleen nouseva korkotaso alkaa viiveellä kasvattaa velanhoidokustannuksia. Korkotason nousu kasvattaa myös julkisyhteisöjen omaisuustuloja. Ne ovat kuitenkin valtaosin työeläkelaitosten korkotuloja, jotka eivät vaikuta velanottotarpeeseen.

2 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162468>

3 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162357>

Julkisen talouden hoito, joka nojautuu oletukseen pitkään alhaisina pysyvistä koroista, sisältäisi suuria epävarmuuksia ja riskejä. Korkotason ja velkasuhteen tulevaan kehitykseen liittyy merkittävää epävarmuutta. Peruslaskelman tilanne, jossa nimellinen talouskasvu pysyy hyvin pitkään efektiivistä nimelliskorkoa suurempana, on historiaan nähden poikkeuksellinen. Siksi on hyvä varautua myös siihen vaihtoehtoon, että korot nousevat peruslaskelmassa oletettua nopeammin.

Suomen julkisen velan korko määräytyy pitkälti yleisen korkotason ja Suomen maakohittaisen riskilisän perusteella. Yleiseen korkotasoon Suomi ei voi juuri vaikuttaa, mutta sen sijaan riskilisän suuruuteen voidaan vaikuttaa huolehtimalla kestävästä julkisen talouden hoidosta. Korkeiden ennakoitua nopeampi nousu kasvattaisi julkisen velan hoitokuluja ja velkasuhdetta. Velanhoitokulut kasvavat koronnousun seurauksena sitä nopeammin, mitä korkeammalle velkataso on matalien korkojen aikana noussut.

Liitetaulukot

1. **Ennusteiden tarkentuminen**
2. **Vuosien 2016–2020 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia**
3. **Kysynnän ja tarjonnan tase**
4. **Kansantalouden rahoitustasapaino**
5. **Koronatoimet Suomessa**

Liitetaulukko 1. Ennusteiden tarkentuminen¹

Ennuste- ajankohta	2020				2021**				2022**				2023**			
	Kesä 2020	Syysy 2020	Talvi 2020	Toteutunut	Talvi 2020	Kevät 2021	Kesä 2021	Syysy 2021	Talvi 2020	Kevät 2021	Kesä 2021	Syysy 2021	Talvi 2020	Kevät 2021	Kesä 2021	Syysy 2021
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	-6,0	-4,5	-3,3	-2,9	2,5	2,6	2,6	3,3	2,0	2,5	2,8	2,9	1,4	1,5	1,6	1,4
Kulutus, määrän muutos, %	-0,7	-1,5	-2,3	-2,9	3,6	3,1	2,9	3,3	1,5	2,0	2,3	2,6	1,0	0,6	1,0	0,9
Vienti, määrän muutos, %	-14,0	-12,5	-10,4	-6,7	5,0	4,6	4,7	5,6	4,6	4,7	6,3	5,8	2,2	3,7	3,6	3,4
Työttömyysaste, %	8,5	8,0	7,8	7,7	8,0	7,8	7,4	7,8	7,6	7,2	6,9	6,8	7,2	6,9	6,6	6,4
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,3	0,4	0,3	0,3	1,0	1,4	1,8	1,8	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7	1,7
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-7,3	-7,2	-6,1	-5,5	-4,9	-5,0	-4,7	-4,2	-2,8	-2,9	-2,7	-2,8	-2,4	-2,3	-2,1	-1,7
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-8,2	-7,7	-6,1	-5,4	-5,2	-4,7	-4,3	-3,9	-3,3	-2,9	-2,6	-2,4	-2,6	-2,2	-1,9	-1,5
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	54,8	53,3	53,1	52,9	55,6	55,3	55,6	55,1	56,3	56,1	55,9	55,3	57,3	57,6	57,2	55,9

¹ Taloudellinen katsaus

Lähde: Tilastokeskus, VM

Liitetaulukko 2. Vuosien 2016–2020 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

	Vuosien 2016-2020		Keskimääräiset ennustepoikkeamat	
	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %	Ennusteen ali- tai yliarviointi ¹ %-yks.	Ennuste-poikkeaman suuruus ² %-yks.
BKT (määrä)	1,4	0,9	0,5	1,6
BKT (arvo)	3,0	2,3	0,7	1,6
Yksityinen kulutus (arvo)	2,5	1,2	1,3	2,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,5	-0,3	-0,2	0,9
Inflaatio	1,3	0,7	0,6	0,6
Palkkasumma	2,4	2,1	0,2	1,5
Työttömyysaste	7,9	7,8	0,0	0,7
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	47,8	47,4	0,4	4,1
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-1,9	-2,5	0,6	1,4
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-1,6	-1,9	0,3	1,9

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon kesäkuussa (tai maaliskuussa).

Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

¹ Ali- tai yliarvioinnin indikaattori on keskimääräinen ennuste-poikkeama.

² Poikkeamien itseisarvojen keskiarvo kertoo ennuste-poikkeamien keskimääräisestä suuruudesta, poikkeaman suunnasta riippumatta.

Liitetaulukko 3. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin					
	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
Bruttokansantuote markkinahintaan	233 468	240 097	236 188	248 883	260 870	269 381
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	92 739	95 283	84 594	92 967	99 866	104 728
Kokonaistarjonta	326 207	335 380	320 782	341 874	360 778	374 197
Tavaroiden ja palvelujen vienti	89 810	95 657	85 503	94 053	101 325	106 450
Kulutus	177 429	181 629	178 368	187 776	196 189	201 817
yksityinen	123 937	125 992	120 708	126 762	133 677	138 672
julkisen	53 492	55 637	57 660	61 014	62 512	63 145
Investoinnit	56 183	57 003	57 128	60 011	62 878	65 656
yksityiset	46 224	46 517	45 478	47 772	50 448	53 361
julkiset	9 959	10 486	11 650	12 239	12 431	12 295
Kysyntäerät yhteensä	326 207	335 209	321 462	342 538	361 442	374 861
	Viitevuoden 2015 hintoihin; ei summautuvia					
	2018	2019	2020	2021**	2022**	2023**
Bruttokansantuote markkinahintaan	226 827	229 874	223 212	230 670	237 373	240 798
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	88 674	90 726	84 877	89 322	93 883	96 847
Kokonaistarjonta	283 360	287 949	276 701	287 291	297 354	303 051
Tavaroiden ja palvelujen vienti	85 890	91 754	85 579	90 383	95 585	98 823
Kulutus	173 984	175 826	170 807	176 435	180 982	182 646
yksityinen	120 869	121 661	115 984	119 660	124 230	126 692
julkisen	53 115	54 175	54 453	56 390	56 389	55 626
Investoinnit	53 080	52 238	51 859	53 319	54 817	56 267
yksityiset	43 534	42 470	41 041	42 220	43 770	45 542
julkiset	9 545	9 774	10 847	11 128	11 066	10 728
Kysyntäerät yhteensä	315 477	320 856	308 605	320 277	331 378	337 622

Liitetaulukko 4. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2016	2017	2018	2019	2020
	suhteessa BKT:hen, %				
Bruttoinvestoinnit	22,7	23,3	24,1	23,7	24,2
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	6,7	6,9	7,1	7,0	7,1
yritykset ja rahoituslaitokset	11,9	12,4	12,6	12,4	12,2
julkisyhteisöt	4,1	4,1	4,3	4,4	4,9
Bruttosäästäminen ¹	21,3	23,3	23,5	24,0	24,9
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	3,5	3,6	3,9	4,8	7,3
yritykset ja rahoituslaitokset	15,5	16,3	16,2	15,8	18,3
julkisyhteisöt	2,3	3,3	3,4	3,4	-0,7
Rahoitusylijäämä	-1,9	-0,7	-1,8	-0,2	0,8
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-3,6	-3,5	-3,3	-2,5	-0,0
yritykset ja rahoituslaitokset	3,3	3,4	2,4	3,2	6,0
julkisyhteisöt	-1,7	-0,7	-0,9	-0,9	-5,4
Tilastollinen ero	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,3

¹ Ml. pääomansiirrot, netto

Liitetaulukko 5. Koronatoimet Suomessa, mrd. euroa

Toimenpide	Toimet, joilla ei suoraa vaikutusta julkisen talouden rahoitus- asemaan (muut kuin finanssisijoitukset)	Finanssi- sijoitukset	Menolisäykset ko. vuosina sekä tulonmenetykset		
			2020	2021	2022
Yritysten tukeminen		1,5	2,3	1,7	0,2
Business Finlandin ja ELY-keskusten yrityksille myöntämät avustukset, yksinyrittäjien maksuvalmiuden tukeminen, ravitsemisyrittäjien tukeminen, tuki maatalous- ja luonnonvaratalousyrityksille, yleinen kustannustuki yrityksille, arvioitu Finnveran tappiokorvausten lisäys, joukkoliikenteen tuki, finavian pääomittaminen, finnairin hybridilaina. Business Finlandin lainavaltuuksien lisääminen, Suomen Teollisuussijoitus Oy:n pääoman korotus uuden vakautusohjelman perustamiseen, Suomen Malmijalostus Oy:n pääomitus.					
Työttömyysturvan ja sosiaaliturvan laajentaminen			0,7	0,2	0,0
Omavastuun poistaminen, lomautusmenettelyn nopeuttaminen ja pienyrityksille oikeus työttömyysturvaan, starttirahan maksuajan pidentäminen, työttömyysturvan maksamisen sujuvoittaminen					
Sosiaali- ja terveydenhuollon resurssit ja varustehankinnat sekä muut koronasta aiheutuvat menolisäykset			1,1	2,0	0,0
Varustehankinnat, rokotetutkimus, rokotehankinnat, testaus ja jäljittäminen					
Investointihankkeet			0,3	0,1	0,1
Mm. perusväylänpito, väyläverkon kehittäminen, korjausrakentaminen, julkisen liikenteen tuki, liikuntapaikkarakentaminen, virkistys- ja viheralueet.					
Muut toimet	0,6		1,5	0,3	0,1
Mm. tukitoimet varhaiskasvatuksessa ja eri kouluasteilla, lasten, nuorten ja perheiden tukeminen, iäkkäiden palvelut, korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen, jatkuvan oppimisen kehittäminen, Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat, ministeriöiden ja virastojen toimintamenot. Valtion tuki sosiaaliturvarahastoille					
Kuntatalouden tukeminen	3,1				
Yleiskatteelliset tulonsiirrot valtiolta, joilla ei arvioida olevan vaikutusta julkisen talouden tasolla (ml. Yhteisöverojako-osuuden väliaikainen korotus)					
Väliaikainen TyEL-maksualennus			-1,1	0,0	0,3
Yksityisen sektorin työeläkemaksun alennus 1.5.-31.12.2020. Rahoitus työeläkejärjestelmän EMU-puskurista. Puskuria kartutetaan uudelleen korottamalla työeläkemaksua vuosina 2022-2025.					

Toimenpide	Toimet, joilla ei suoraa vaikutusta julkisen talouden rahoitus- asemaan (muut kuin finanssisijoitukset)	Finanssi- sijoitukset	Menolisäykset ko. vuosina sekä tulonmenetykset		
			2020	2021	2022
Verojen maksuhojennus*					
Huojennukset 1.3.2020-31.8.2020 erääntyneitä veroja koskevien maksujärjestelyiden ehtoihin sekä viivästyskoron alentaminen 7 prosentista 2,5 prosenttiin. Arvonlisäveron osalta hojennus koski myös tammi-maaliskuun tilityksiä. Huojennettua maksujärjestelyä oli mahdollista hakea myös ajalla 21.4.-31.8.2021. Vaikutusarvio vuosien 2020 ja 2021 verotulojen viivästyisestä vuosille 2022-2023.	-0,5				
Takaukset**					
Finnveran kotimaan rahoitusvaltuuksien nostaminen 4,2 mrd. eurosta 12 mrd. euroon. Valtuuksista keväällä 2020 oli käytetty n. 2 mrd. euroa, joten lisäys valtuuksiin oli n. 10 mrd. euroa. Valtiontakaus Finnairin rahoitustarpeisiin sekä varustamoyhtiöille huoltovarmuudelle tärkeän rahtiliikenteen varmistamiseksi	10,8				
Yritystodistukset**					
Suomen pankin ja Valtion Eläkerahaston sijoitukset yritystodistuksiin.	2,0				
Julkista taloutta heikentävä vaikutus yhteensä			7,0	4,3	0,1
Budjettitalouden määrärahojen lisäys, kaikki vuodet yhteensä		14,7			

*Toteutunut ** Enimmäissumma

suhteessa BKT:een (kansantalouden tilinpidon mukaan):	2,9 %	1,7 %	0,0 %
---	-------	-------	-------

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
FINANSMINISTERIET

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-530-8 (pdf)

Syyskuu 2021